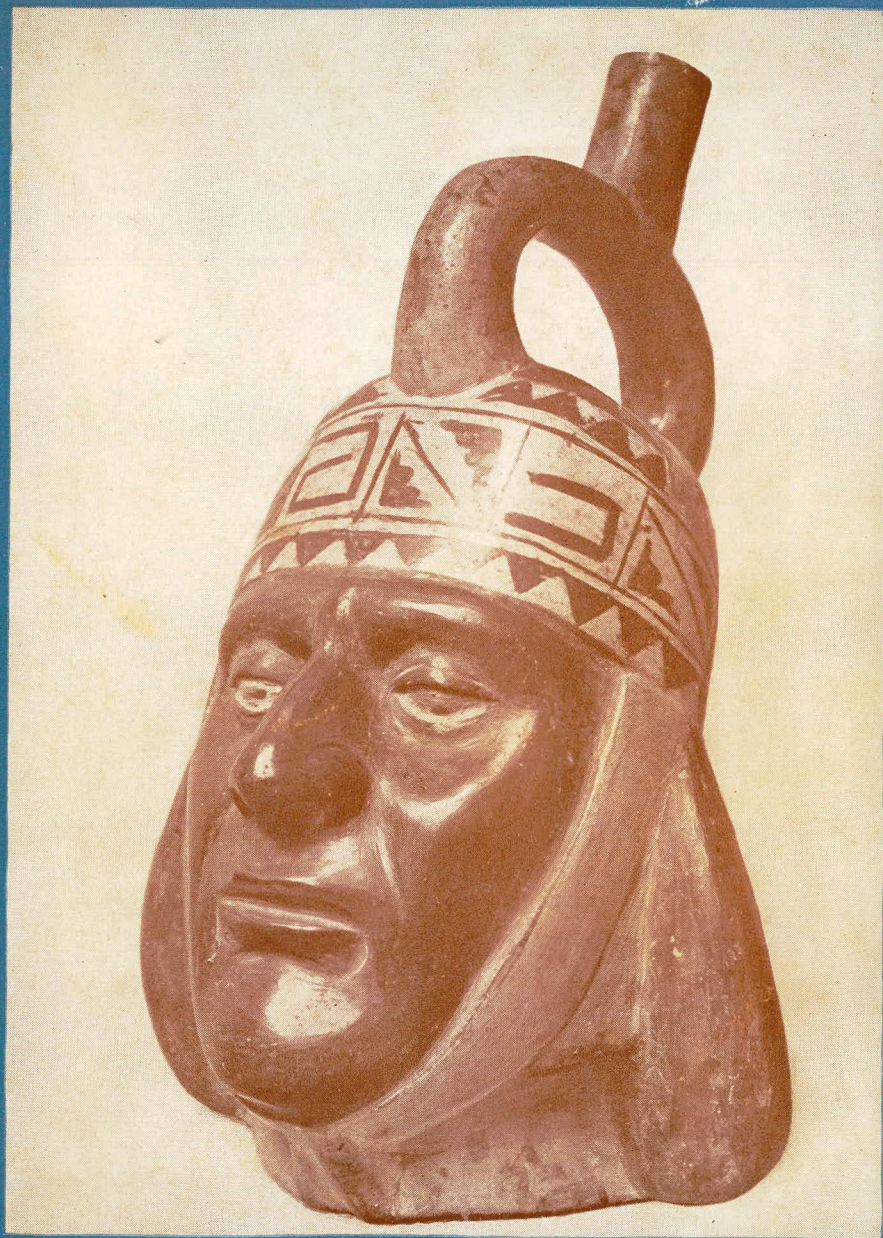
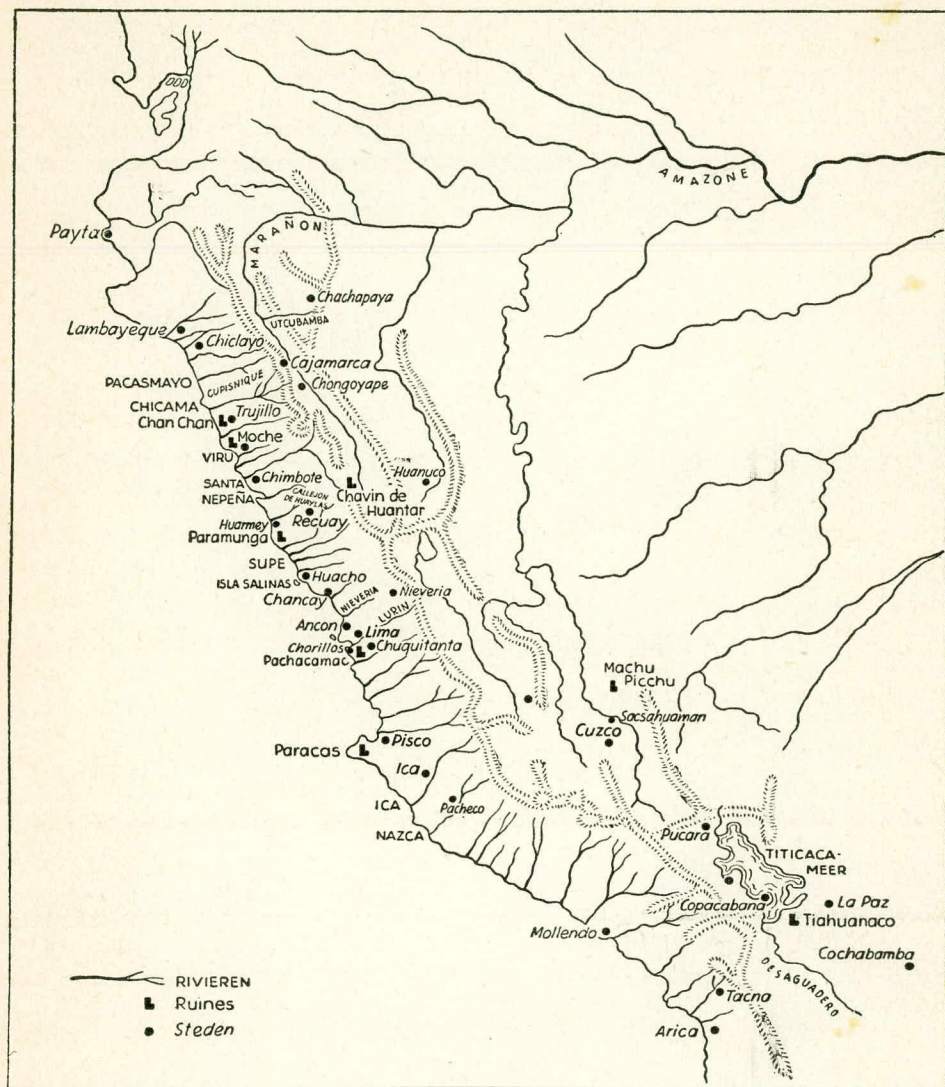

DE SCHATTEN VAN PERU

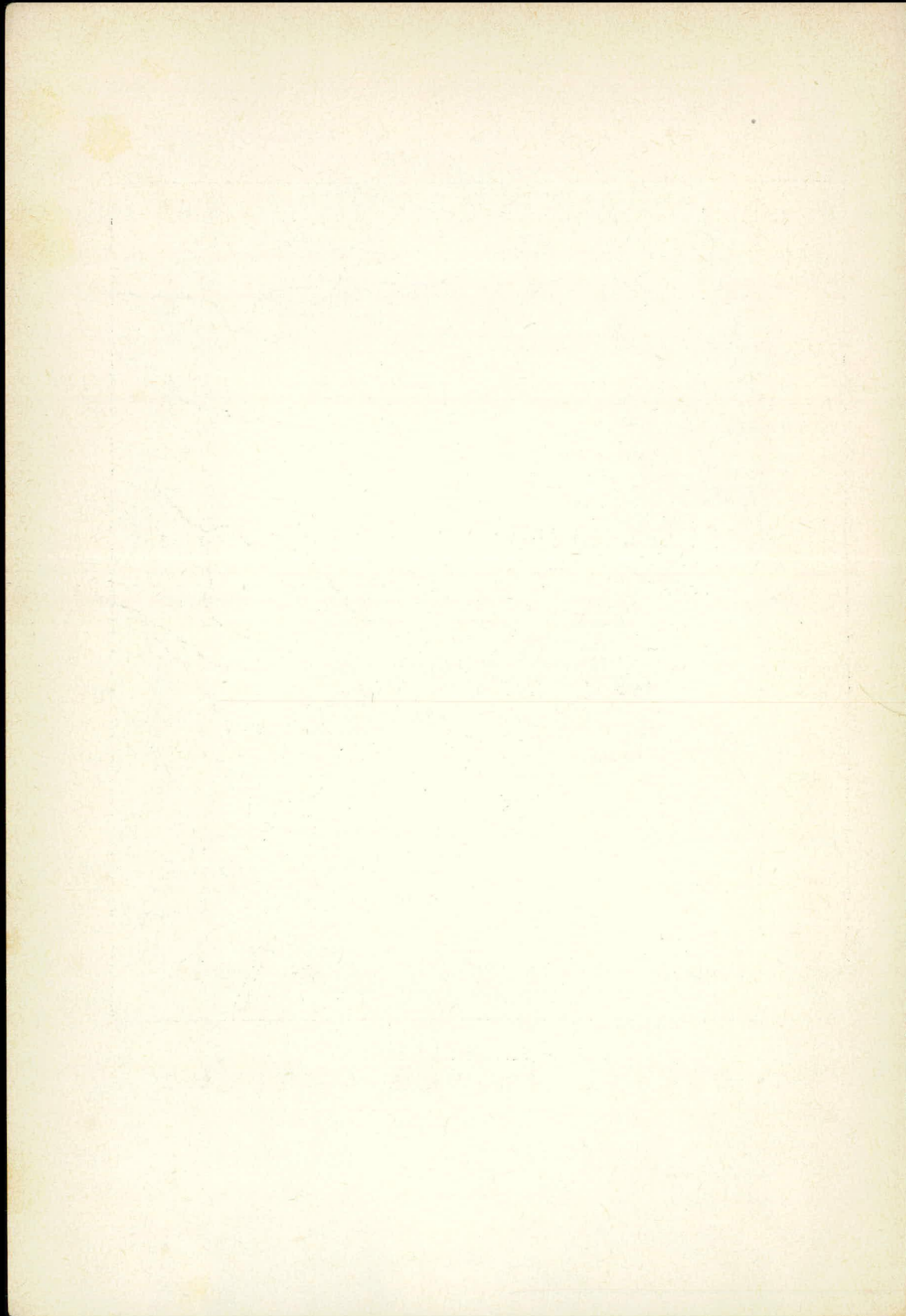

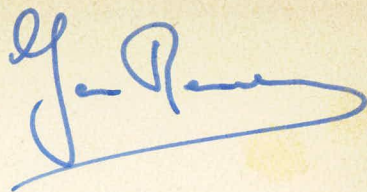
UTRECHT CENTRAAL MUSEUM

1851 14/5/51

Gebied der Peruaanse beschavingen

DE SCHATTEN VAN PERU

21 AUGUSTUS - 31 OCTOBER

1954

CENTRAAL MUSEUM UTRECHT

Deze tentoonstelling is georganiseerd door het Centraal
Museum der Gemeente Utrecht, in samenwerking met
de Stichting „Het Spaans Instituut” aan de Rijks-
universiteit te Utrecht, met steun van het
Prins Bernhard-Fonds.

ERE-COMITÉ

Z.K.H. de Prins der Nederlanden, Ere-voorzitter.

Z. Exc. Mr J. M. A. H. Luns, Minister zonder Portefeuille.

Z. Exc. Mr J. M. L. Th. Cals, Minister van Onderwijs,
Kunsten en Wetenschappen.

Z. Exc. Humberto Fernández-Dávila, Buitengewoon Gezant
en Gevolmachtigd Minister van Peru in Nederland.

Z. Exc. Ch. J. H. Daubanton, Buitengewoon Gezant en Ge-
volmachtigd Minister van Nederland in Peru.

Mr C. Th. E. Graaf van Lynden van Sandenburg, Commis-
saris der Koningin in de Provincie Utrecht.

Jhr Mr C. J. A. de Ranitz, Burgemeester der Gemeente
Utrecht.

Prof. Dr H. C. Rümke, Rector Magnificus der Rijksuniversiteit
te Utrecht.

Prof. Mr G. J. Wiardi, Voorzitter van het Prins Bernhard-
Fonds.

H. van der Vlist, Wethouder van Onderwijs en Kunstzaken
der Gemeente Utrecht.

Mr N. E. Rost Onnes, Penningmeester van de Stichting „Het
Spaans Instituut” aan de Rijksuniversiteit te Utrecht.

UITVOEREND COMITÉ

Prof. Dr C. F. A. van Dam, Directeur van de Stichting „Het Spaans Instituut” aan de Rijksuniversiteit te Utrecht.

Mevr. G. E. G. van Giffen-Duyvis, Archeologe, Groningen.

Dr M. Elisabeth Houtzager, Directrice Centraal Museum, Utrecht.

LIJST VAN INZENDERS

Amsterdam	Tropenmuseum Verz. Dr H. Feriz Verz. wijlen Dr E. Heldring
Blaricum	Verz. A. Blum
Bremen	Überseemuseum
Brussel	Musées Royaux d'Art et d'Histoire
Detmold	Lippisches Landesmuseum (Verz. Gaffron)
Dortmund	Verz. Mevrouw M. Bartels
Frankfort	Museum für Völkerkunde
Groningen	Verz. Mevrouw G. E. G. van Giffen-Duyvis
Hamburg	Museum für Völkerkunde
Hannover	Niedersächsisches Landesmuseum (Verz. Gretzer)
Keulen	Rautenstrauch-Joest-Museum für Völkerkunde
Lima	Museo Arqueológico
Osnabrück	Städtisches Museum Verz. Mevrouw Dr M. Reining
Parijs	Musée de l'Homme
Rotterdam	Museum voor Land- en Volkenkunde
Zaandam	Verz. J. en L. Langewis

Voorrede

Er zijn weinig oude volken en culturen, waar de menselijke geest en de menselijke fantasie zich zo gretig en telkens opnieuw mee heeft bezig gehouden als die van oudste bewoners van Mexico en van Peru. Talloze geschriften, zowel zuiver wetenschappelijke als romantische verdichte, zijn in de loop der tijden over deze vergane rijken met hun vervolgen beschavingen verschenen.

Vervolgen beschavingen, ja, als geheel genomen zijn zij voorbij en wij zullen nooit precies meer weten hoe zij waren. Veel is echter te reconstrueren uit de overgebleven monumenten, bouwwerken en gebruiksvoorwerpen, die ons hoe langer hoe meer toegankelijk worden door opgravingen en bestudering volgens de modernste methoden, en waarvan wij thans in ieder geval zoveel kennen, dat wij kunnen zeggen, dat zij niet alleen een historische en culturele, maar tevens een zeer grote aesthetische waarde hebben.

Waar hebben wij tot nog toe op tentoonstellingen, dus in gezamenlijke aanschouwelijkheid, deze overblijfselen kunnen gadeslaan?

Op de in 1938 ter ere van het regeringsjubileum van H.M. Koningin Wilhelmina in Amsterdam gehouden tentoonstelling „Uit de schatkamers der Oudheid”, waar oudheden uit Nederlands bezit werden geëxposeerd, zag men in de Amerikaanse afdeling voorwerpen uit Mexico en Peru. In 1952 organiseerde men in Parijs een zeer uitgebreide Mexicaanse tentoonstelling „Art mexicain”, zowel van de oude als van de moderne kunst, welke tentoonstelling later nog naar Stockholm en naar Londen werd overgebracht. En juist in dit jaar, 1954, werden onder de titel „Ancient Arts of the Andes” in New-York en daarna in San Francisco kunstschaten ge-

toond uit het gehele Andesgebied, groter dan Europa en omvattend de tegenwoordige republieken Bolivia, Chili, Argentinië, Peru, Ecuador, Columbia, Venezuela, Brazilië, Costa Rica en Panama. Een tentoonstelling van ietwat groter formaat, uitsluitend gewijd aan Peruaanse kunst uit de periode vóór de verovering door de Spanjaarden in 1532, dus uit de prae-Inca- en Incatijd, werd echter — voor zover mij bekend nog niet eerder gehouden. *)

Wij houden de gedachte, die bij de directeur van „Het Spaans Instituut” aan de Rijksuniversiteit te Utrecht is opgekomen, om hier in Utrecht eens een dergelijke expositie in te richten, dan ook voor een gelukkige. Natuurlijk zou men de opmerking kunnen maken, dat zulk een tentoonstelling eerder in een ethnologisch museum thuis zou behoren dan in een museum waar zich in hoofdzaak Europese kunstwerken bevinden, en wij hebben deze gedachte ook wel degelijk overwogen.

Hier ging het echter om een m.i. zeer waardevolle samenwerking tussen een in nauwe betrekking tot de universiteit staand instituut en het Centraal Museum, waardoor de kansen der verwezenlijking van de idealen van beide instellingen konden worden vergroot, en daarom ben ik gaarne op het verzoek van Prof. Van Dam ingegaan.

Een van de idealen van een museumdirecteur behoort toch wel te zijn, de mensen met kunstwerken in aanraking te brengen en zodoende hun leven rijker te maken en hun opvattingen, hun gedachten en hun gevoelsleven op een hoger niveau te brengen.

Een van de idealen van het Spaans Instituut is ongetwijfeld de toenadering op cultureel gebied tussen Nederland en Spanje niet alleen, maar tevens tussen Nederland en alle Spaans sprekende landen te bevorderen, opdat men elkaar beter lere begrijpen en waarderen. Dat de beste ambassadeur, die Nederland zich in dit opzicht zou kunnen wensen wordt aangetroffen in de persoon van Z.K.H. de Prins der Nederlanden, is aan een ieder welbekend.

Ware er dan een betere samenwerking denkbaar geweest om een dergelijk streven te verwerkelijken dan tussen een museum dat zijn publiek graag mooie en interessante dingen laat zien en een stichting, die de belangstelling voor de kunst en de

*) Thans bereikt ons het bericht, dat gelijktijdig met de tentoonstelling in Utrecht een privé-collectie van Oud-Peruviaansche kunst in het Rietberg-Museum in Zürich is te bezichtigen.

cultuur van een bepaald land, in casu Peru, in Nederland wil doen groeien?

Toch was dit niet de enige reden waarom het voorstel van het Spaans Instituut mij wel aanlokte. Er zijn ook zoveel romantische voorstellingen die ons allen toch de neiging geven ons bezig te houden met de cultuur van de oorspronkelijke bevolking van Noord- en Zuid-Amerika. Fascineerde ons niet als kinderen reeds de boeiende lectuur van onze Indianenboeken, al gingen die dan ook meestal over de bewoners van Noord-Amerika en handelden zij slechts over de verre afstammelingen van hen, die door de ontdekkers van de „Nieuwe Wereld” werden onderworpen?

En wie denkt er bij de naam van het „wonderland” Peru niet ook dadelijk aan het Rijk der Incas, dat geheimzinnige land van die fabelachtig rijke heersers, waar wij iets van lezen in het fascinerende zestiende-eeuwse geschrift van de Incaafstammeling Garcilaso de la Vega en in de werken van zijn Spaanse tijdgenoten, en voor welks „herontdekking” steeds weer expedities worden uitgerust, maar waar toch nog steeds zulk een verwonderlijk waas over hangt, terwijl het zelf nog slechts de afsluiting betekent van een veel oudere cultuur. Wie denkt er niet aan dat rijk, waar de wanden der reusachtige tempels, gewijd aan de Zon, bekleed waren met goud, en waar de gebalsemde lichamen der gestorven koningen zetelden op gouden tronen. . . .

*Dat Z.K.H. de Prins der Nederlanden als voorzitter van het Spaans Instituut, het erevoorzitterschap van deze tentoon-
lnig heeft willen aanvaarden en haar officieel zal openen,
stemt ons tot buitengewone dankbaarheid en verheugenis. De
grote belangstelling, waarvan Z.K.H. voortdurend voor het
tot stand komen van deze manifestatie heeft getuigd, heeft
zeer stimulerend gewerkt op allen, die bij de organisatie be-
trokken waren.*

*Z. Exc. Humberto Fernández-Dávila, Gezant van Peru in
Nederland en Z. Exc. Ch. J. H. Daubanton, Gezant van
Nederland in Peru, zijn wij dankbaar voor hun zeer gewaar-
deerde medewerking.*

*Zeer veel dank zijn wij verschuldigd aan allen, particulieren
en musea, die hun eigendommen voor enige tijd aan ons
hebben willen afstaan en het ongerief hebben willen ver-
dragen dat elk transport onvermijdelijk met zich meebrengt,*

vooral indien, zoals hier het geval was, er sprake is van zeer breekbare zaken.

Het Prins Bernhard-Fonds zijn wij zeer erkentelijk voor de verleende steun, alsmede de Koninklijke Nederlandse Stoombootmaatschappij voor het gratis vervoer van verschillende zendingen.

Mevrouw G. E. G. van Giffen-Duyvis zijn wij in het bijzonder tot dank verplicht, daar zij het wetenschappelijk gedeelte van de voorbereidingen voor deze wel zeer speciale tentoonstelling op zich heeft willen nemen. De keuze van de te exposeren kunstwerken werd door haar gedaan en de inleiding voor de catalogus en de beschrijving der voorwerpen zijn haar werk. Met Prof. Dr C. F. A. van Dam hebben wij op uiterst aangename wijze samengewerkt en wij zeggen hem dank voor de zo efficiënte en diligente manier waarop hij de zaken wist af te doen. Gaarne zou ik op deze plaats de wens willen uiten, dat door het inrichten van deze tentoonstelling een blijvende band moge zijn gelegd tussen het Centraal Museum en „Het Spaans Instituut”.

Natuurlijk is hier slechts een gering gedeelte aanwezig van wat er voor de dag is gekomen. Maar wij hebben een overzicht in typen, daarmee zal men altijd moeten beginnen, en een niet te groot quantum is steeds nog het best te overzien en in de gedachten te bewaren gebleken. Mogen wij de geestdrift van het Nederlands publiek voor deze tot dusver al te zeer „van horen zeggen” bekende cultuur met deze tentoonstelling hebben gewekt, dan zal zij aan haar doel hebben beantwoord.

M. ELISABETH HOUTZAGER.

Inleiding

Het *Wonderland Peru*, waarover de eerste berichten in het tweede kwart der 16de eeuw Europa bereikten, doet nog steeds van zich spreken. Nog telkens komen nieuwe schatten aan het licht in de uitgestrekte grafvelden in de woestijnachtige kuststrook, waar het droge klimaat en de bodemgesteldheid sterk conserverend werkten, terwijl zo nu en dan opnieuw berichten van de ontdekking van nog geheel onbekende ruïnes tot ons komen, verborgen in het oerwoud der hooggelegen dalen in het Andesgebied. Tussen de machtige ketenen der Andes zijn het vooral overblijfselen van bouwwerken uit de Incatijd, als vestingwerken, kunstig aangelegde, recht op hun doel afgaande wegen en terrassen voor de landbouw op de steile hellingen, die in de eerste plaats getuigen van die oude tijden, toen in deze landen beschavingen bloeiden, die bij het binnendringen der Spanjaarden in wezen vernietigd werden. Rijkversierde, kleurige weefsels, soms met veren opgeluisterd, gouden en zilveren voorwerpen, een grote verscheidenheid van aardewerk, sieraden van been en schelp en fraai bewerkt hout, dwingen ons aesthetisch bewondering af en doen ons in verbazing staan over de technische vaardigheid der inheemse bevolking, in tijden, lang voorafgaand aan het contact met de Oude Wereld.

Men diene er zich van bewust te zijn, dat bij deze volken, die in een geheel ander cultuurstadium leefden dan dat, wat wij in de hedendaagse Westerse wereld kennen, de kunstuitingen een andere functie hadden. Niet het zich uiten van de kunstenaar staat op de voorgrond, doch het gebruik der vervaardigde voorwerpen, zij het dan, dat deze soms uitsluitend een ceremonieel doel hadden. Het blijft daardoor een gebruikskunst, een kunst dus, die zich direct ontwikkelt uit het

handwerk. Daarbij werd uiting gegeven aan wat in deze min of meer primitieve gemeenschap leefde, waarin de godsdienstige achtergrond een grote rol speelde, wat vooral in de versiering van vaatwerk en weefsels tot uiting kwam. Men beseffe ook, dat de kunst hier gebonden was aan de uitingsmogelijkheden waarover de mens in die tijd beschikte. De technische verworvenheden zijn daardoor van grote invloed; zo kenden de Indianen geen pottenbakkerswinkel en was b.v. de weefstoel van zeer eenvoudige constructie.

Van de oud-Indiaanse bevolking van Peru zijn de Inca's wel de meest bekende. De Inca's waren een tot grote macht gekomen regerende groep op het Hoogland, van legendarische herkomst, die in de laatste eeuwen vóór de verovering politiek voortreffelijk georganiseerd waren. Het Incarijk strekte zich bij de komst van Pizarro uit van Ecuador in het Noorden tot de Rio Maule in Chili in het Zuiden, een afstand groter dan die van de Noordkaap tot de Zuidpunt van Spanje, Gibraltar. Onevenredig aan de lengte was de breedte van hun gebied, in het Westen beperkt door de Stille Oceaan, in het Oosten door de ontoegankelijke oerwouden op de Oostelijke berg-hellingen van de Andes, bevolkt door meer primitieve stammen, die hun onafhankelijkheid wisten te behouden. Dat zij inderdaad een gevaar vormden voor het Incarijk, bewijzen de vele versterkte nederzettingen en vestigen op strategische punten in de bergen.

Doch vele eeuwen voordat de Inca's dit Peruaanse gebied beheersten en hun stempel daarop drukten tot in de meest afgelegen onderworpen streken, bloeiden, zowel in de kustvlakten als in het bergland, beschavingen, over wier bestaan, althans in de 16de eeuw voor de Oude Wereld nog een dichte sluier hing. Nog is het niet geheel mogelijk in dit opzicht een volledig beeld te geven van deze landen; er zijn nog te veel hiaten in onze kennis van dat verleden, daar tot nu toe slechts hier en daar systematische onderzoeken werden verricht, die de stratigrafische verhoudingen aan het licht brengen en aldus een wetenschappelijk verantwoorde basis scheppen ten aanzien van elkaar opeenvolgende culturen in het Peruaanse beschavingsgebied. Zo zullen zeker de thans opgestelde hypothesen in de toekomst nog wel eens veranderingen kunnen ondergaan. Nog meer geldt dit voor de tijdsbepaling van al wat voorafging aan de Inca-periode. Over de laatste hebben de Spanjaarden, veroveraars, geestelijken en enkele anderen, als Garcilaso de la Vega, een Spaans edelman met

een Incaprinses gehuwd, ons vele berichten verschaft, zodat die tijd, d.w.z. strikt genomen van 1438 tot 1532, bijna beschouwd kan worden als tot de „historische periode” te behoren. Deze beslaat dus ongeveer 100 jaar, doch het begin van de Inca's in deze contreien mag aan de hand van overleveringen op ongeveer 1200 gezet worden. En zo stelt de chronologie ons in Peru voor problemen, waarvan de oplossing grote moeilijkheden oplevert. Men bedenke, dat in Peru geen schrift bestond en geen gedateerde monumenten, zoals bv. bij de Maya's in Mexico, om de vergelijking tot Amerika te beperken. Ten onrechte spreekt men van het Peruaanse *knopenschrift*, een systeem van knopen in touwen, zeer ingenieus uitgedacht, aan de hand waarvan statistische gegevens werden gememoreerd, een soort boekhouding als het ware, waarbij echter degene, die deze berichten over moest brengen, van het grootste belang was.

Dit alles heeft ten gevolge, dat men bij vondsten uit het verleden, voorafgaand aan de Inca-periode, slechts tot een relatieve datering kan komen. Deze kan gebaseerd zijn op stratigrafische gegevens, of op stijlkritische conclusies van archaeologische vondsten. Het tellen van jaarringen der bomen voor tijdsbepalingen (dendrochronologie) kwam door schaarse boomgroei in deze streken, niet in aanmerking. Door bestudering van de dikte der vogelmestlagen op een der guano-eilanden voor de kust, waarin een dateerbaar Spaans wapen te voorschijn kwam, trachtte Dr Kubler dieper gevonden archaeologische artefacten te dateren. Wel is ook hier een begin gemaakt met de radio-actieve koolstof- of C.14-methode, die zeker in de toekomst de „guessdates”, waarvan ik hier een tabel bijvoeg van de Amerikaan Wendell C. Bennett, zal kunnen verifiëren of corrigeren. Bennett noemt zelf deze data nadrukkelijk „guessdates”, „gissingen”. Zij zijn echter gebaseerd op het inzicht van een der meest vooraanstaande deskundigen. Het leek mij daarom juist, het tijdschema van deze, helaas te vroeg verscheiden geleerde (1953) als leidraad te geven bij de uiteenzetting, die hier volgt, daar het inzicht in het Peruaanse cultuurgebied en zijn verhoudingen er overzichtelijker door wordt voor belangstellenden. De vele archaeologische, taalkundige en ethno-graphische onderzoekingen der laatste decennia hebben tot geheel nieuwe inzichten geleid in de verhoudingen, doch ik zal deze buiten beschouwing laten; het is slechts voor de meer ingewijde van belang, dieper in te gaan op de wijzigingen,

die de opvattingen in de laatste 25 jaar hebben ondergaan; ik zal ze slechts terloops hier en daar aanduiden.

Het landschap.

Landschappelijk vertoont het Peruaanse milieu, waarvan de kern ook nog een deel van het Boliviaanse Hoogland beslaat, — de invloeden ten tijde van de Inca's strekten zich veel verder uit over de aangrenzende gebieden, doch blijven hier buiten beschouwing — een uiteenlopend beeld. Het omvat een smalle, dorre woestijnachtige kuststrook langs de Stille Oceaan, de *Yunga*, die gesteld wordt tegenover de *Puna*, het barre, onherbergzame Hoogland. In de *Yunga* is regenval een grote zeldzaamheid, de zon is dikwijls door nevel aan het oog onttrokken, terwijl het klimaat er, trots een ligging nabij de evenaar binnen de Zuidelijke keerkring, toch niet overmatig warm is door de koude Humbolddstroom, die zich hier langs de kust in Noordelijke richting beweegt. Ontelbare Oost-West lopende riviertjes doorsnijden deze zandige vlakte. De smalle valleien daarlangs vormen thans — en dit was ook oudtijds het geval — de bewoonbare oases, daar men het water door middel van irrigatiewerken voor de landbouw heeft weten te benutten, zodat dit dikwijls de Oceaan niet eens bereikte. Verschillende van deze kanalen — in het dal van Chicama is dit ruim 30 km lang — zijn zelfs tegenwoordig nog in gebruik. In deze dalen, vroeger dicht bevolkt, waarop de uitgestrekte grafvelden wijzen, vond een locale ontwikkeling plaats, daar de omringende woestijnen contact tussen de dalen onderling sterk bemoeilijkte. Uit deze streken stammen talrijke vondsten, die thans de verzamelingen in de musea sieren. Veel weefsels zijn in het droge klimaat behouden gebleven, oudtijds is het echter in de eerste plaats aarde-werk geweest, dat Europa in grote hoeveelheden bereikte. Het is nog maar betrekkelijk kort geleden, dat de Peruanen — de beroemde opgravingen van Tello op het schiereiland van Paracas vonden in 1925 plaats — en andere tot systematische opgravingen zijn overgegaan. De meeste voorwerpen kwamen oorspronkelijk door schatgraverij aan het licht, waarbij de juiste vindplaats veelal verborgen werd gehouden. Verhalen over romantische expedities bij maanlicht zijn legio en de aanwezigheid van een puntijzer om de grond te onderzoeken in vele Indiaanse hutten, was geen zeldzaamheid. Moet men zich verwonderen, dat aldus de meeste vondsten oorspronkelijk door toeval in de musea terecht zijn gekomen

en dat bij vele voorwerpen vermeld moest worden *Herkomst onbekend?*

Behalve rijke grafvelden vindt men in deze kuststrook overblijfselen van grote steden — o.a. Chanchan bij Trujillo — met resten van zware, hoge, brede muren en pyramidevormige bouwwerken, omringd door kleine huizen, alles van *adobe*, in de zon gedroogde blokken, opgetrokken. De adobe was *het* materiaal in de kuststreek, men was er a.h.w. op aangewezen in dit woestijngebied.

Tegenover de Yunga staat de Puna, het barre, onherbergzame Hoogland. Tussen de steile bergketenen van de Andes zijn slechts de 2000 à 3000 m hooggelegen dalen, die zich hier en daar tot bekkens verbreden — zoals bij Cuzco — bewoonbaar geweest, naast enkele hooggelegen vlakten, waarvan de belangrijkste rondom het Titicacameer wordt gevonden, door de machtige ketenen van de Andes met enkele eeuwige sneeuwtoppen beheerst.

Hoewel ook hier de weefkunst ontwikkeld was, is daarvan weinig tot ons gekomen, daar het klimaat te vochtig is. Als gevolg is vandaar hoofdzakelijk aardewerk en metaal bekend. In deze streken leidde de bodemgesteldheid tot architectuur in steen. Vooral de Inca's zijn zeer bekwame bouwmeesters geweest; hun koud-gemetselde muren — d.w.z. zonder specie samengevoegd — zowel van grote veelhoekige, onregelmatige, als van zorgvuldig behouwen rechthoekige stenen opgetrokken, bleken voor enige jaren het beste bestand tegen aardbevingen. Adobe-bouw kwam hier minder veelvuldig voor.

Doch ook uit de tijd vóór de Inca's zijn in deze streken belangrijke ruïnes te vinden, zoals o.a. bij Tiahuanaco, even ten Zuiden van het Titicacameer en in Pucara, even ten Noorden daarvan. Deze zijn gekenmerkt door kolossale, thans verspreid liggende monolieten, die eens met metalen doken te zamen werden gehouden.

Tussen Hoogland en Kustgebied ligt tenslotte het bergland, waar men tegenwoordig de bakermat van deze beschavingen zoekt, nl. in Chavin de Huanter in het dal van de bovenloop van de Marañon, een zijrivier van de Amazone.

De *Chavin-stijl* beïnvloedde een groot gebied, vooral in de kuststreek, waar deze in het dal van Chicama bekend staat als *Cupisnique*, Chavin de Huanter is wel een van de merkwaardigste centra. Men veronderstelt, dat het een religieus middelpunt was, een bedevaartplaats, zoals aan de kust in

een latere periode ook Pachacamac geweest is. Resten van bewoning zijn in het smalle dal niet gevonden, slechts een gebouwencomplex, waarvan het Castillo het voornaamste is of was. Een groot gedeelte is nl. door aardverschuivingen thans ontoegankelijk geworden. In het Castillo bevinden zich donkere vertrekken en gangen in verschillende verdiepingen, waarin een enkele zeer merkwaardige monoliet, met reliëf bedekt, bekend onder de naam *el lanzon*, de lans. Een andere grote monoliet is de stela Raimundi, thans in Lima in het Museum. Hierop is in reliëf aangebracht een half menselijk wezen met roofdierklauwen en grote hoektanden, omringd door slangenmotieven en vele maskers boven elkaar op het hoofd.

Tussen Hoogland en Kustgebied bestond een levendig handelsverkeer. Aan de kust kreeg men wol en metaal van de lama en de vicuña van het Hoogland, omgekeerd leverden de kustbewoners katoen, agave-vezels, cochenille, guano en vis aan de hooggelegen centra. Door het uitgebreide systeem van wegen in de Inca-periode werden deze handelsbetrekkingen zeer sterk bevorderd, doch ook in de tijden voorafgaande aan de Inca-heerschappij, wijzen vaatwerk en textiel op contact. (Chavin- en Tiahuanaco-invloeden aan de kust). Toch dateert de grotere eenheid in deze landen eerst uit de Inca-tijd, deze was dus in 1532 recent. Daarvóór heerste een sterk regionalisme.

Bij de bestudering dezer oude culturen rijzen vele vragen: Wanneer kwamen deze volken op het terrein, waar de archaeologische vondsten ze plaatsten, vanwaar kwamen zij en in wat voor ontwikkelingsstadium verkeerden zij bij hun komst? Hier tast men nog in het duister.

Als beginpunt neemt men thans aan, dat de bevolking van Amerika via de Beringstraat deze continenten een 20.000 jaar geleden binnentrok en dat de uitbreiding van Noord naar Zuid is geschied. Zuid-Amerika werd bereikt via de landengte van Panama, misschien werd ook de zeeweg langs de kust benut. De Nieuwe Wereld, die in het einde der 15e eeuw ontdekt werd en daaraan zijn naam te danken heeft, kan dus ook, wat de zo juist uiteengezette theorie betreft, inderdaad als Nieuwe Wereld beschouwd worden, wanneer men deze aangenomen tijdspanne van 20.000 jaar vergelijkt met de getallen, waarmede in deze in cultureel opzicht in de Oude Wereld gerekend wordt.

De evolutie van deze immigranten in de beide Amerika's moet eerst in een langzaam tempo hebben plaats gevonden, want het is slechts ruim 3000 jaar geleden, dat het begin van de hogere beschavingen wordt gesteld (zie tabel Bennett), die uiteindelijk in de 15de eeuw op meer dan één punt vergelijkbaar zijn met die der Oude Wereld. Reeds deze aanvang was gebaseerd op landbouw. In het midden gelaten, hoe deze landbouwonwikkeling in details geweest kan zijn, noem ik hier enige der voornaamste cultuurplanten uit het Peruaanse gebied, zoals dat zich in de 16de eeuw aan Europa voordeed: maïs, diverse soorten aardappels en bonen, katoen, peper, kalabas, coca en quinoa. Als huisdieren kende men bijen, de hond en verschillende lamasoorten, die voor de wol gehouden werden en als lastdieren dienst deden. Zowel planten- als dierenwereld waren dus aan de mens dienstbaar gemaakt in deze samenleving, die temidden van in meer primitief stadium voortlevende stammen — die door jacht en visserij in hun behoeften voorzagen — een niveau bereikt had, dat hem tot de Amerikaanse hoogculturen doet behoren.

Tijdschema.

Hoewel men zich bewust moet blijven van de betrekkelijkheid van een tijdsindeling, berustend op gegevens, waarin vele hiaten en dus in menig opzicht ontoereikend, geeft het anderszids toch een zekere steun om zich te oriënteren in de chaotische materie, die *De Schatten van Peru*, ons voor ogen brengen. Hoewel gestreefd naar veelzijdigheid en evenwicht bij de samenstelling van deze tentoonstelling, bleek algehele volledigheid een vrome wens te moeten blijven.

Bennett neemt als beginpunt van deze indeling een cultuurstadium aan, waarin de bevolking reeds landbouwers zijn, daar naast veeteelt beoefenen en de technieken van weven, pottenbakken, metaalbewerking en het oprichten van bouwwerken hun intree hebben gedaan, na een voorafgaande periode, waarin dit nog niet het geval was, teruggaand tot ongeveer 3000 v. Chr. Parallel aan deze tijdsindeling geeft Bennett een groepering van de cultuurverschijnselen, verdeeld over Hoogland, bergland en Kustgebied, daarbij groepen van meer regionale ontwikkeling samenvattend. Evenals het tijdschema werkt ook deze indeling sterk verhelderend. De *kuststrook* wordt verdeeld in een Noordelijke groep van rivierdalen: het dal van Chicama, het dal van Trujillo met

Moche en Chanchay, Ancon en het gebied rondom Lima; en een Zuidelijke groep met Paracas, Nazca en Ica.

In het *bergland* worden Chavin de Huantar en Recuay samengevat onder Callejon de Huaylas.

Op het *Hoogland* vindt men de omgeving van het Titicameer en de omgeving van Cuzco. De meeste in de catalogus genoemde vindplaatsen zijn in deze indeling in te voegen.

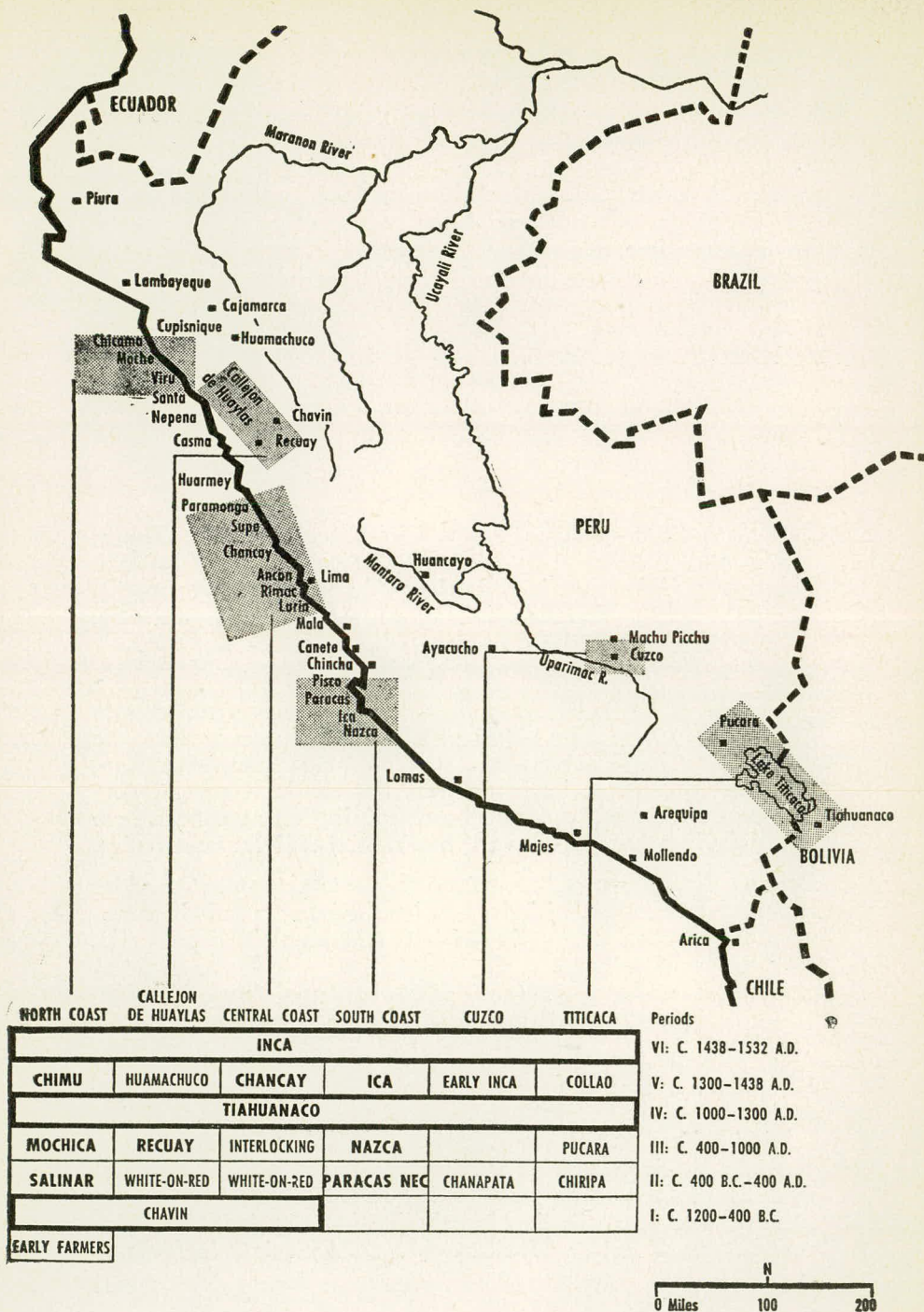
Tenslotte zij nog opgemerkt, dat Bennett werkt met het bij de Noord-Amerikaanse archaeologen thans gangbare begrip *horizonstijl*, waarmede een stijl betiteld worden, die een eenheid vormt in een bepaald gebied, waaraan het zijn naam dankt — deze naam kan ook ontleend zijn aan een overheersend soort aardewerk, hetwelk in dat gebied voorkomt — waarbij die eenheid gehandhaafd wordt als zodanig in de loop der tijd.

Periode I. 1200 v. Chr.—400 v. Chr. Locale centra: Chavin de Huantar (Callejon de Huaylas) en Cupisnique (dal van Chicama). Gekarakteriseerd door de Chavin-horizonstijl; kenmerk een roofdiermotief. Nog geen politieke organisatie, aangenomen wordt, dat de verspreiding gebaseerd is op religieuze invloeden. (Niet aanwezig, uiterst zeldzaam in Europa vertegenwoordigd).

Periode II. 400 v. Chr.—400 n. Chr. Periode van technische vooruitgang in pottenbakken, weven, metaalbewerking. Gekenmerkt door twee horizonstijlen, genoemd naar versiering van aardewerk: wit op rode beschildering en zgn. negatieve beschildering (uitsparen van het motief). (Niet aanwezig).

Periode III. 400 n. Chr.—1000 n. Chr. Gekenmerkt door technische volmaaktheid. In een beschrijving wordt hier genoemd Paracas Necropolis (in het schema valt dit in II), Nazca, Mochica, Recuay, Pucara, (zie de vele Paracas-weefsels (26—37; afb. 3, 5; Nazca 152—165; afb. 22 en Mochica 94—110; afb. 11, 14, 17; aardewerk, etc.) de topprestaties dus.

Periode IV. 1000 n. Chr.—1300 n. Chr. Grote bouwwerken op het Hoogland. Tiahuanaco-horizonstijl. De verbreiding ook in het Kustgebied wordt gezien als uitvloeisel van georganiseerde religie en van militaire invasie. Als gevolg verdwijnt in de Zuidelijke en de Midden-kuststreek de oorspronkelijke cultuur voor goed; in de Noordelijke kuststreek is dit eveneens het geval met de Mochica-cultuur, doch deze leeft daar-

ANCIENT INDIAN CULTURES OF THE CENTRAL ANDES
REGIONAL AND TIME DIVISIONS

(naar W. C. Bennett, Ancient Arts of the Andes, New York 1954, p. 185)

na opnieuw op en verschijnt als Chimu-cultuur. Enkele stukken ceramiek (174—178; afb. 35), sculptuur (315, 316; afb. 34) en goud (199, 200; afb. 25, 29) uit Tiahuanaco zelf, van het Hoogland dus; uit de kuststreek o.a. beker uit Pachacamac (146) en enkele weelsels (24, 25).

Periode V. 1300 n. Chr.—1438 n. Chr. Nieuwe opbloei te danken aan politieke organisatie. In het Noorden aan de kust bloei van het rijk van Chimu met Chanchan bij Trujillo als middelpunt. Uit deze periode weefsels, over het algemeen grover dan die uit het Zuiden; het aardewerk bekend als Chimu (veel zwart aardewerk 122—132; afb. 18, 20) in het Midden-kustgebied (Chancay zwart op wit, 134—144), in het Zuiden Ica (geometrische versiering, 166—169). (Goed vertegenwoordigd).

Periode VI. 1438 n. Chr. —1532 n. Chr. Inca-periode. Politieke uitbreiding. Stadsontwikkeling. Bloei der architectuur, gekenmerkt door: trapezium-vormige deuopeningen, die ook in de bouwwerken aan de kust verschijnen. Van het Hoogland, voornamelijk uit Cuczo, de Inca-hoofdstad, amphoren, k'ero's, metalen voorwerpen. Men spreekt van Inca-of Cuczo-stijl. (Aanwezig).

Het Handwerk en zijn Techniek.

Weefkunst.

Wat in Peru in de weefkunst werd bereikt — niettegenstaande het feit, dat de weefstoel technisch weinig ontwikkeld was — kan zonder twijfel de vergelijking met de Oude Wereld doorstaan. In de kwaliteit van de draad overtrof men zelfs het Europa van die dagen, zó fijn en regelmatig wisten de Peruaanse spinsters deze met de hand te vervaardigen. Als materiaal gebruikte men katoen, dat in de kuststreken verbouwd werd en de wol van de lama en de vicuña, die op het Hoogland thuis behoorden en daar als huisdier gehouden werden. De weefstoel bestond uit twee parallelle stokken, waartussen de schering gespannen werd. Het ene einde bevestigde men aan een muur of paal, het andere bond de weefster rond haar middel. Men kende geen pedaal om de draden van de schering wisselend op te heffen, daarvoor gebruikte men een derde stok. Bij het maken van een patroon werd de juiste doorgang voor de spoel gemaakt met behulp van een houten weefmes.

De verscheidenheid van stoffen is overweldigend. Men vindt

er gestreepte, geruite, ribsstoffen, wollen tapisserie, welke veelkleurige composities mogelijk maakte, weefsels met lussen, dubbele weefsels met twee scheringen en twee inslagen, gazen — eenvoudig en met ajour patroon — een soort fluweel (zgn. „simili-velours”), weefsels met kelim-techniek, borduursels (Paracas), en nog vele andere. Naast grove, zijn er weefsels van een ongelofelijke fijnheid: men heeft zelfs op één vierkante centimeter 36 draden inslag en 100 draden schering kunnen tellen!

Talrijk zijn de kleuren, waarmede men allerlei patronen aanbracht. Men versierde eenvoudige stoffen dikwijls door beschildering met allerlei patronen, voorts kende men een plangi-techniek en ook komt een heel enkele maal ikat voor. Voor ingeweven patronen werden de draden vooraf geverfd. Als kleurstof gebruikte men o.a. rood van de cochenille, daartoe gekweekt op de opuntia; indigo-blauw, geel van planten, violet en groen, verkregen door twee successieve kleuringen, uitgaande van blauw, om slechts enkele te noemen. Geometrische patronen met meander- en trap-motieven werden gewoonlijk ingeweven, dikwijls met kelim-techniek, doch ook komen deze in beschildering voor. De meest gecompliceerde voorstellingen werden echter met de naald aangebracht. Het hoogst ontwikkelde zich deze kunst in Paracas en Nazca, waar veelkleurige demonen, slangen-motieven en tropheeen de weefsels sieren. Hier uit zich een moeilijk te doorgronden gedachtenwereld, die alleen door deze voorstellingen tot ons gekomen is. Wij zien hier mythologische wezens met katachtig masker en allerlei attributen; ook komen poema, vis en vogel voor, soms met menselijke hand, waarin een of ander wapen wordt gehouden. Dikwijls schijnen de demonen zwevende wezens, afwisselend met het gezicht naar beneden en naar boven gericht, mysterieuze, angst-aanjagende gestalten.

Naast deze mythologische voorstellingen komen ook gestileerde, naturalistische motieven voor, ontleend aan mens, dier en plant. In Paracas bracht men het zelfs tot speelse, naturalistische voorstellingen, geheel in reliëf — d.w.z. uit het vlak tredend — waarbij colibri's honig uit bloemen zuigen. Het geheel is in een soort breitechniek uitgevoerd (No. 34; afb. 3).

Verenmozaïeken.

Een bijzondere wijze om aan de kledij grotere luister bij te

zetten, was door deze te bedekken met kleurige veren, die als het ware een mozaiek vormden. In de droge woestijnen van Peru zijn vele daarvan bewaard gebleven en tonen ons de pracht en praal, waarmee belangrijke personen zich tooiden. Ook in de Inca-periode was dit het geval; de Inca's hadden zelfs bepaalde voorraadschuren, waar de veren verzameld werden, die uit verschillende landstreken afkomstig waren (82—86; afb. 8).

Veren werden daarnaast gebruikt om kronen en tulbanden, die men op het hoofd droeg en waarmee ook mummiebundels getooid werden, op te luisteren (87—88; afb. 9). Men koos de kleurigste soorten o.a. van papegaaien en maakte daarmee patronen, meanders, voluten en ook poema's en vogels beeldde men af (85). Men bevestigde in Peru de veren door de schacht om te buigen en vast te binden, waardoor de veren, als bij de vogels in de natuur, hun natuurlijke bewegelijkheid behielden.

Aardewerk.

Het aardewerk mag misschien beschouwd worden als het meest eigene, wat de Peruaanse cultuur heeft voortgebracht. Deze Peruaanse ceramiek is als geheel enig in zijn soort tegenover die der verdere wereld, bezit daartegenover echter ook een grote veelzijdigheid, een locale verscheidenheid van vorm en kleur, die verbazingwekkend is.

Laten wij de indeling Kustgebied, Hoogland, overgangsgebieden in deze volgen.

Het Kustgebied. Globaal genomen kan men dit verdelen in het Noorden en het Zuiden. In het Noorden overheersen de plastische vazen, gewoonlijk met hengseltuit, in het Zuiden, waar Nazca de toon aangeeft, is een veelkleurige beschildering het meest typische, aangebracht op gladde kommen en bolvormige vazen, die slechts bij uitzondering plastisch zijn of relief vertonen. Doch dan blijkt bij nadere beschouwing, dat in deze kuststrook met zijn ontelbare, smalle dalen, gescheiden door woestijngebeid en enkele bergruggen, waardoor onderling contact zozeer bemoeilijkt werd, bijna iedere vallei door een eigen stijl werd gekenmerkt.

Het Noorden. De plastische vazen munten in de bloeitijd, bekend onder de naam Mochica, uit door grote veelzijdigheid van vorm, terwijl de kleur zich in hoofdzaak beperkt tot rode en bruine tinten op een crème fond. Tot deze Mochica-

ceramiek behoren figuur- en portretvazen. De laatste voeren ons voorname, krachtige persoonlijkheden voor ogen met regelmatige trekken en vastberaden uitdrukking, zonder twijfel vooraanstaande lieden, wellicht leiders (98; afb. 14). Onder de figuurvazen vinden wij krijgslieden in vol ornaat met hun wapenrusting, schild en knots (101; afb. 17), een slapende (103; afb. 16) en goden en demonen met hun attributen (o.a. de krabddemon, 108).

Sommige zijn uiterst fijn en gevoelig gemodelleerd. Naast het aesthetisch genot, dat zij ons verschaffen, zijn zij bovendien zeer boeiend, omdat zij ons een blik gunnen in de gedachtenwereld en in het dagelijks leven van de oude bewoners dezer streken. Men kan in deze vazen het leven vervolgen van de wieg tot het graf: men vindt er geboortescènes, ziektegevallen en geneeskundige behandeling, erotische voorstellingen; wat het godsdienstig leven betreft, goden en demonen, ook offer-scènes, waarbij een mens van hoge bergen in een afgrond gestort wordt. Maar ook heel fijne en getrouwe naturalistische voorstellingen: vruchten (92) en dieren (125; afb. 20) komen veelvuldig voor.

Een andere categorie vormen de uiterst fijn beschilderde vazen, bolvormig of afgeplat cylinder-vormig, geheel met geometrische motieven overdekt (94; afb. 11) met voorstellingen van jacht (96; afb. 11), krijg (95) of van het handwerk, bv. de weefkunst. Op deze laatste zijn de tekeningen minutieus en met heel fijne lijnen uitgevoerd. Al deze vazen zijn voorzien van de hengseltuit, waaraan men ze placht te dragen, zoals bij No. 133 blijkt.

Het Zuiden. Geheel in tegenstelling met de Noordkust is de omgeving van Nazca, waar de ceramiek een hoogtepunt bereikt, wat gaafheid van vormen, fijnheid van materiaal en variatie van kleur aangaat (152—165; afb. 22). Men vindt hier kommen, bekers, bolvormige en klokvormige vazen, de laatste beide voorzien van twee korte tuitjes, door een brug verbonden. Hier treden vooral de afbeeldingen van demonen op de voorgrond, de zgn. katdemon speelt een grote rol. Daarnaast ziet men de zgn. vogeldemon, of ook wel de katdemon, als vogeldemon vermomd. Soms is dit wezen vergezeld van bonen of Spaanse peper, daarmede als brenger van levensmiddelen gekenmerkt. Deze demon vertolkt ons dezelfde gedachtenwereld, die reeds bij de weefkunst ter sprake kwam. Doch ook hier vindt men soms sierlijke plastiek (de beide

vogeltjes, (164; afb. 22) en beschildering met naturalistische motieven als bloemen, vruchten en kleine dieren, uiterst fijn weergegeven. Vooral vissen worden in het kustgebied veelvuldig afgebeeld.

In het nabijgelegen Ica zijn het vooral geometrisch versierde kommen, veel matter van kleur en daarbij slechts beperkt tot enkele tinten, die de aandacht vragen. Zij stammen uit een latere periode dan de veelkleurige vazen uit Nazca (166—169).

Uit het middenkustgebied is vooral Chancay vertegenwoordigd met doffe, langwerpige bolvormige kruiken of vazen in wit en grijs-zwart, dikwijls met plastisch gezicht en in reliëf aangeduide ledematen. Het is een soort aardewerk, dat als geheel niet de hoogte van Mochica of Nazca bereikt. Hetzelfde kan gezegd worden van de ceramiek uit andere dalen met over het algemeen eenvoudiger vormen, hier vertegenwoordigd. Attentie verdient de vaas met reliëf uit het Supedal (134; afb. 21), een bijzonder fraai voorbeeld van Tiahuanaco-invloeden aan de kust, evenals de beker uit Pachacamao (146), waar ook vazen met twee door een brug verbonden tuitjes typisch zijn, zij zijn hier echter niet aanwezig.

Het Hoogland. Uit het Hoogland vertegenwoordigen enkele fraaie bakers Tiahuanaco. Deze ceramiek heeft hier een eigen kleurenreeks en zeer typische motieven, o.a. afgeleid van de poema en de kondor. Deze ontwikkelen zich een later stadium tot onherkenbare motieven, zoals die bv. ook op het Tiahuanaco-weefsel voorkomen (24, 25). Kenmerkend zijn ook de fragmenten van plastische dierenkoppen (177, 178). Tenslotte is het fragment van een zwarte beker met plastisch gezicht een bijzonder fraai specimen (176; afb. 35).

Cuzco. Tot de jonge periode behoren enkele amphoren en een kruikje uit de Inca-periode. Zij zijn met fijne, bruine tinten beschilderd met geometrische en naturalistische motieven. Deze amphoren komen in alle maten voor, tot meer dan 1 m hoog. De in een punt uitlopende bodem wijst erop, dat deze voorraadskruiken in de grond geplaatst werden.

Wanneer men deze prestaties in ogenschouw neemt is het merkwaardig te realiseren, dat men in Peru het pottenbakkerswiel niet kende en dat de ovens primitief waren. Men stookte deze met hout, voor zover aanwezig, op het Hoogland gewoonlijk met lamamest, wat daar tot op de huidige dag de

brandstof bij uitstek vormt. De temperatuur bereikte slechts 800° à 900°, het daardoor ontstane enigszins poreuze aardewerk hield de vloeistof koel, in een warm land zeker geen onbelangrijk feit. In het keukengebruik werd deze poreusheid door het vet in de spijzen spoedig opgeheven.

Voor het vervaardigen had men verschillende methoden. Oorspronkelijk bekleedde men een mand met klei, die bij het in het vuur brengen verbrandde, zodat de pot overbleef. Een andere methode was het opbouwen door middel van in spiralen gelegde, dun gerolde kleistroken. De wand werd dan met de hand of met een liksteentje (336) gepolijst en soms daarna gesaust en beschilderd. Doch de meest voorkomende wijze van vervaardigen was tenslotte het gebruik van matrijzen, waarbij de pot in twee helften gemaakt werd, die later onzichtbaar aaneengevoegd werden. Daarnaast stond het modelleren in allerlei vormen uit de vrije hand.

Het aardewerk had in de eerste plaats een nuttig doel, het was gebruiksgoed, dat ook werd medegegeven aan de doden. Het is vooral onder deze laatste categorie, dat ware kunstwerken te vinden zijn.

Tenslotte vervaardigde men ook menselijke figuren, soms tamelijk primitief aandoend (147—151); muziekinstrumenten: allerlei kleine fluitjes, panfluiten (189), trompetten (188).

Ook oorsieraden werden van klei gemaakt, dikwijls met ajourrand (190, 191) en stempels, gebruikt voor het versieren van stoffen of van de menselijke huid.

Metaalbewerking.

Overweldigend waren de eerste indrukken van de veroveraars, toen hun bij het betreden der tempels muren met goud overdekt tegenblonken en verblindden. Hun gouddorst werd er door aangewakkerd en bleek onverzadigbaar. Toch moet dit teleurstelling hebben gebracht, want deze wanden, o.a. van Coricancha, de Zonnetempel in Cuzco, waren slechts met dun bladgoud bekleed en de bekers en sieraden, die in het zonlicht schitterden, konden evenmin op gewicht bogen. Het merendeel van deze schatten vond zijn weg naar de smeltkroes. Doch deze landen waren ongeloofelijk rijk aan metalen en behalve de niet lang geleden goudvondst te Batán Grande van voorwerpen in de Chavinstijl, thans in het museum te Lima, is nog menig voorwerp in de musea in Europa of in een particuliere verzameling te vinden, waarvan verscheidene hun weg naar Utrecht gevonden hebben.

Er zijn bekers van zilver, van goud en van alliages daarvan, sommige met plastische gezichten versierd, die er op een model van hout (310) ingehamerd werden. Andere tonen een meer strakke vorm en doen geheel modern aan. Men ziet enkele maskers, afkomstig van mummiebundels, — het gouden (200; afb. 25) met veervormige hoofdtooi, zoals er ook nog een afzonderlijk te zien is (201), misschien gedragen door een voornaam persoon — kleine gouden sierstukjes (204, 205; afb. 27), bestemd om op kledingstukken te worden bevestigd en een fraaie hoofdband met motief in reliëf (194). Voorts pincetten, baardtangetjes (206—208, 221; afb. 27) — de Indianen waren van huis uit baardeloos en wensten dit zo te houden —; veelvuldig zijn ook de kalklepeltjes (209, 240—244; afb. 28). Men had in Peru de gewoonte cocabladeren te kauwen en daarbij het speeksel te vermengen met kalk, die men bij zich droeg in een kalkflesje, soms van een kalabas vervaardigd (336). De cocabladeren werden in een tas, die aan de band om de hals hing meegedragen (71—78). Naar het heet, beperkt men hierdoor het dorstgevoel en bevordert men het uithoudingsvermogen in de hoge bergen. De gewoonte is nog steeds in zwang. Deze kalklepeltjes — ten onrechte soms als oorlepeltjes aangeduid — eindigen gewoonlijk in een sierlijk vogeltje of een klein figuurtje.

De meest uitzonderlijke stukken zijn echter wel twee gouden sandalen, eenvoudige, rechthoekige plaatjes, die met gouden banden bevestigd werden. Zij moeten van een mummie afkomstig zijn. Zij komen zelden voor, vergelijkbare stukken, een enkele maal in zilver, zijn zeldzaam (193; afb. 23).

Al deze sierstukken werden zowel van goud als van zilver vervaardigd. Van het laatste materiaal zijn enkele oorsieraden aanwezig (223).

Wapens waren gewoonlijk, voor zover niet van steen, van koper. Men heeft bijlen in allerlei vorm, messen met fraai versierde heften, eindigend in een lamakop (249) of in speelse figuurtjes (250); tenslotte knotsen in stervorm, zgn. morgensterren, die ook in steen voorkomen.

Zowel Peru als de aangrenzende landen, Bolivia en Argentinië zijn rijk aan metalen in het hooggebergte. Goud en zilver werd oudtijds gedolven, waar het bereikbaar was; daarnaast werd goud gewassen in de rivieren. Metalen werden echter zowel op het Hoogland als in het Kustgebied verwerkt. Technisch had men het ver gebracht: men verzilverde, verguldde, soldeerde (twee methodes), hamerde de metalen, terwijl ook

het gieten in de verloren vorm, à cire perdue, in het vóór-Spaanse Amerika bekend was.

Goud, zilver, tin en als uitzondering ook platina en lood kwamen voor. Koper was het meest verbreid, het werd gehamerd om te verharden en soms vermengd met goud om oxydatie te vermijden. Brons werd vooral verbreid over het gehele gebied door de Inca's.

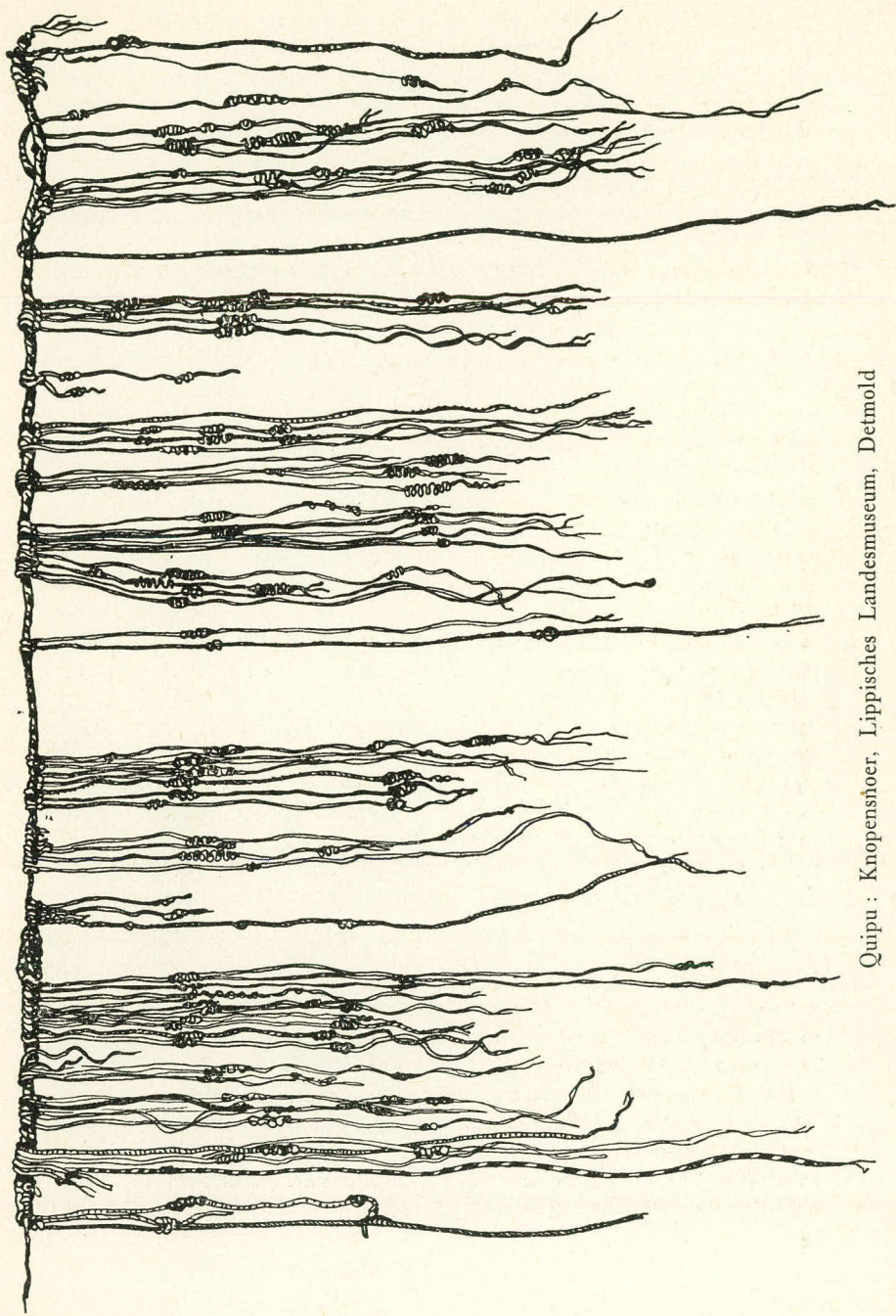
Hout.

Hoewel hout tot de minder resistente materialen behoort, heeft ook hier het klimaat in Peru een gunstige invloed gehad, zodat menig houten voorwerp bewaard is gebleven, althans uit het kustgebied. Behalve enkele commandostaven (303, 304; afb. 33) en roeispanten (306), graafstokken en weefstoelfragmenten (228, 289) zijn het vooral kleine voorwerpen, die ons tonen, hoe de Indianen de kunst verstonden hout te bewerken. Dozen (279) menselijke figuren (282—286) lepeltjes (313, 314), bakjes (277, 278), oorsieraden (281), bekers (274—276) en weefinstrumenten (o.a. 290) zijn versierd met geometrisch snijwerk of met figuren van mens en dier, daarenboven soms nog met inlegwerk van kleurige kleine steentjes of stukjes schelp.

Van het Hoogland kennen wij voornamelijk voorwerpen stammend uit de Inca-periode. Een zeldzaam en merkwaardig stuk is de pakca (269), het drinkvat met steelvormige tuit; meer bekend zijn de k'ero's bekers geheel met kleurig lakwerk bedekt, soms met een plastische dierenkop boven aan de rand (271; afb. 32). Dat deze laktechniek nog enige tijd bleef voortbestaan na de komst van de Spaanjaarden, in de 16de eeuw, bewijzen de voorstellingen van personen in de 16de eeuwse kledij, afgebeeld naast Indianen met veren hoofdtooi (270; afb. 32). Het zijn ware pronkbekers.

Steen.

Hoewel ook in het kustgebied voorwerpen van steen voorkomen als idolen, kleine hangers, viziers, — grotere sculpturen zijn hier uiterst zeldzaam — is dit toch het materiaal, wat vooral bewerkt wordt op het Hoogland en in het bergland (Chavin de Huantar). De prachtige kop (315) en de monoliet (314; afb. 34) uit Tiahuanaco zijn goede representanten van de prestaties vóór de Inca-periode. Stenen schalen van verschillende afmeting uit de omgeving van Cuzco stammend, geven een idee, hoe men in de laatste tijd vóór de verovering

Quipu : Knopenshoer, Lippisches Landesmuseum, Detmold

de fraaie, daar voorkomende steensoorten bewerkte. Opvallend is de hoog ontwikkelde polijst-techniek. Voor de kleine stukken offervaatwerk in lama- of alpacavorm (320—322) koos men steeds een heel donker gesteente, voor zeer fraaie schalen van grotere afmeting gaf men de voorkeur aan een of andere kleurige, geaderde steensoort. In de vorm bestaat veel variatie: naast ronde en ovale, komen ook rechthoekige voor, soms schalen met hoekige insnijdingen, die tot grillige vormen leiden. Men denkt onwillekeurig aan de veelhoekige blokken, die in de zgn. cyclopische bouwwijze in de Inca-architectuur voorkomen. Tenslotte heeft men ook dieren uitgebeeld, die de schaal dragen (317) en diervormige schalen met een uitholling in de rug, zoals de kleine lama's dit hebben (316). Ook hier komt weer de voorliefde voor incrusteren met kostbaar materiaal, o.a. goud en parlemoer, naar voren.

Been en schelp.

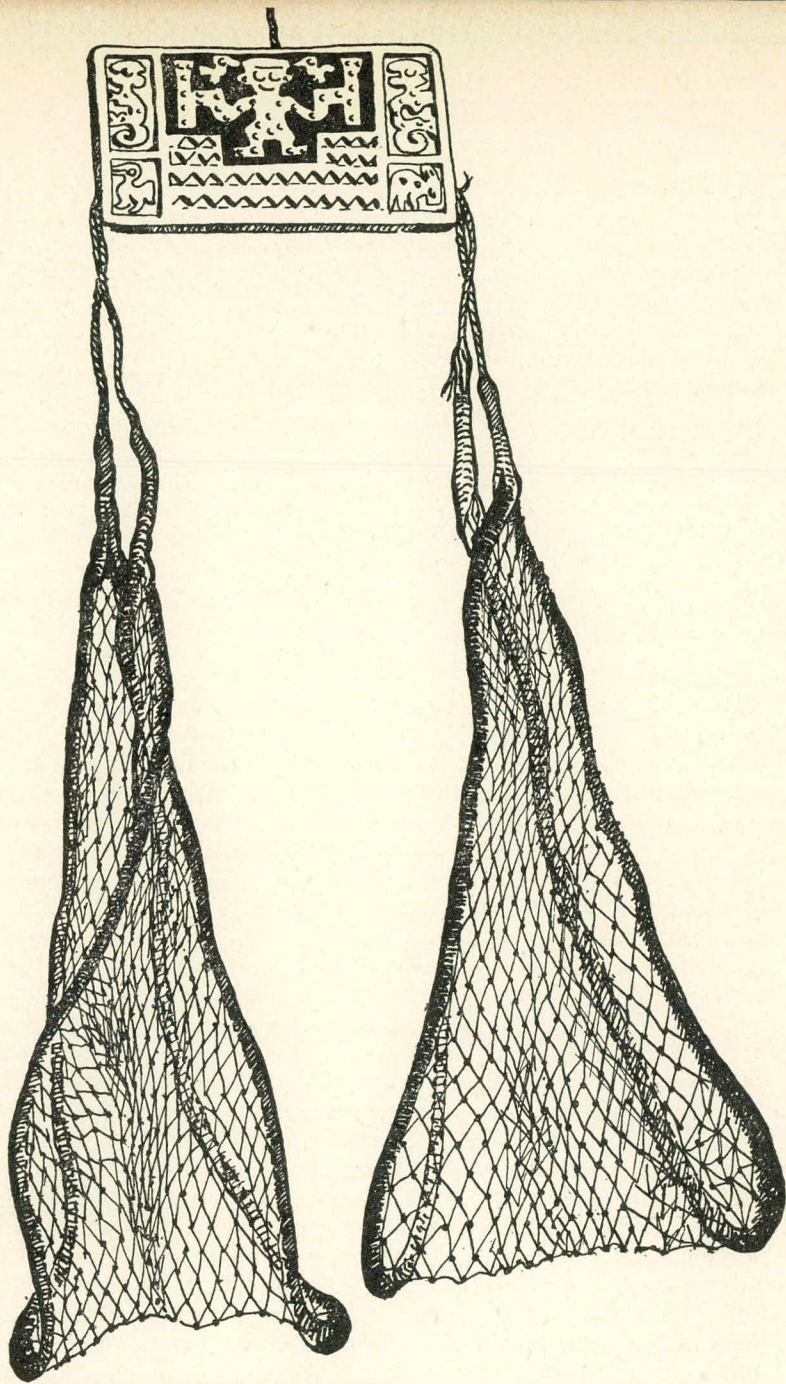
Dit zijn materialen, waarmee de inheemse bevolking van Peru zich gaarne tooide. Men droeg er kleurige kettingen van, waaraan kleine hangers, dikwijls van inlegwerk voorzien, wat het kleureffect verhoogde. Dit laatste bereikte men ook door het gebruik van verschillende materialen als rode schelp, wit been en daarbij nog groene steen. Zowel in been als in schelp komen fraai gesneden visjes, vogeltjes en menselijke figuurtjes voor, die behalve als hangers, ook wel op kledingstukken genaaid werden, zoals bv. bij de beide lendengordels (15, 16) het geval is.

Van been vervaardigde men voorts ook kleine instrumenten als naalden, priemen, weefmessen en niet te vergeten de sierlijke unsters, waaraan kleine netjes gehangen werden voor het wegen van waarschijnlijk zeer kostbaar materiaal als goud en dergelijke. De laatste ontbreken gewoonlijk.

Deze unsters zijn vaak van ritsversieringen voorzien, doch ook wel zijn de motieven uitgezaagd (337, 338; textafb. p. 32).

Varia.

Kalabas in zijn natuurlijke vorm gebruikte men als materiaal voor schalen, versierd met geritste lijnen of met inlegwerk (364). Ook komen flesvormen voor, met deksel, waarin men de kalk bewaarde, nodig bij het coca-kauwen (336). Van riet had men naaldenkokers (368, 369); van doornen, naalden (370).

Weegschaal, Tiahuanaco-kuststijl. Hout 49 cm. lang, Brooklyn Museum
(naar W. C. Bennett, Ancient arts of the Andes. New York 1954, p. 117)

De Quipu.

De quipu is een systeem van touwtjes, waarbij aan één een reeks van andere zijn bevestigd, waarin op verschillende wijzen knopen zijn gelegd, die getallen voorstellen nl. eenheden, tientallen, enz. Bovendien hadden de touwtjes onderscheiden kleuren, die betrekking hadden op het te tellen materiaal. Aan de hand van de quipu werd nl. aan de heersende Inca verslag uitgebracht van de stand van zaken. Dit kon bevolking, soldaten, voorraden, enz. betreffen. Het was een soort boekhouding dus, die in deze knopen vervat was, of, als men wil, een notitieboek voor ingewijden. Zonder deze laatsten, was het heel moeilijk te ontcijferen. Spaanse berichtgevers, als Poma de Ayala, hebben ons hier en daar tekeningen verschaft van het gebruik ervan, waarbij een man met een quipu in de hand aan de Inca verslag schijnt uit te brengen (372).

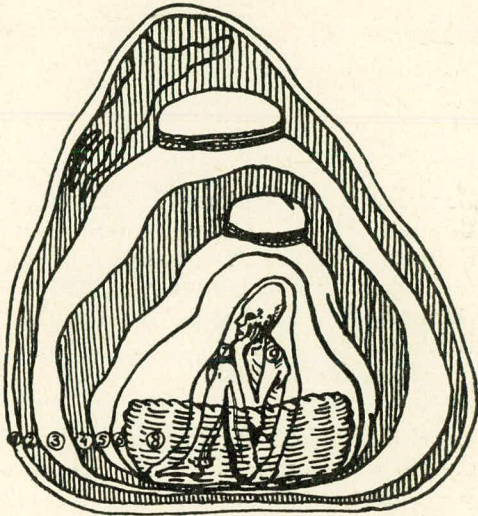
De Mummie.

De mummie, zoals die hier te zien is, brengt ons, meer nog dan de voorwerpen, die tenslotte voor het grootste gedeelte uit graven afkomstig zijn, in contact met de wijze, waarop men in Peru de doden verzorgde. Men kleepte ze, zoals dit in het leven het geval was geweest en gaf hun teerkost in zakken, schalen en kruiken mee. Cocabladeren en chicha, een gistende drank uit maïs bereid, werden daarbij niet vergeten. Daarenboven liet men de man zijn wapens, vis- en jachtgerei, de vrouw haar spinstaafe met klosje en het mandje met verdere ingrediënten. Men bracht ze voorts in de gehurkte houding en omwikkelde ze daarna met kleding en doeken, maakte er een bundel van en fabriceerde een schijnhoofd, waarop een masker van hout, stof (39; afb. 6), goud (200; afb. 25) of zilver (226) werd bevestigd en dat met veren getooid werd.

Dit proces herhaalde men verscheidene malen (texafb. p. 34). Het hing van rang en stand van de gestorvene af, wat voor kleding hem medegegeven werd, waarbij ook nog kwam, dat de gewoonten in de verschillende streken niet geheel dezelfde waren. In Paracas, waar men in schachtgraven tientallen mummiebundels heeft gevonden (een van de weinige plaatsen waar dergelijke graven systematisch werden onderzocht) waren deze mummies tot acht maal toe omwikkeld, telkens met een volledig stel van de prachtigste kledij, bestaande uit

een rokje met franje, een hemd en een grote mantel, een rechte doek, die van de schouders tot op de voeten hing. In andere streken, bv. in Pachacamac, even ten Z. van Lima, legde men de mummie in de grond, dekte de kuil af met stokken, waarop een laag riet kwam te liggen. Op het Hoogland had men de gewoonte de doden bij te zetten in graftorens, de Chulpa's; in weer andere streken benutte men daarvoor holen in de bergen.

De persoon hier, is van eenvoudiger herkomst dan de Paracaslieden. Zij, het is nl. een vrouw, heeft grove kleren aan en haar dagelijkse bezigheid was 't spinnen. Waarschijnlijk is ook deze mummie wel meer omwikkeld geweest, al ziet men hier een net van geknoopt touw, wat het geheel tezamen houdt (374; afb. 36).

(naar W. C. Bennett, *Ancient Arts of the Andes* New York 1954, p. 53)

* * *

De kunst, als die van de oud-Amerikaanse cultuurvolken is steeds gebonden aan het voorwerp en vormt geen doel op zichzelf. Hier ligt een diepe kloof, die deze expressieve kunst van de hedendaagse scheidt. Wél verleent hij elk voorwerp een zinvolle expressie. Doch bij de primitieve mens is het voorwerp primair en niet de versiering. Evenals andere expressieve kunstvormen van uiteenlopende delen der aarde, verdient hij de aandacht van ieder, die zich verdiept in primitieve, oude en nieuwe kunst.

G. E. G. van Giffen-Duyvis.

LITERATUUR

- Baessler, A. en Brummer, E., *L'Art précolombien*, Parijs 1928.
Bennett, W. C., *Chavin Stone Carving*, New Haven, 1942.
Bennett, W. C., *A Reappraisal of Peruvian Archaeology*,
Memoir No. 4, Menasha, 1948.
Bennett, W. C., *Ancient Arts of the Andes*, New York, 1954.
Bennett, W. C. and Bird, J. B., *Andean Culture History*,
New York, 1949.
- Carrion Cachot, R., *Paracas cultural elements*, Lima, 1949.
Cossío del Pomar, F., *Arte del Peru precolombino*, Buenos
Aires, 1949.
- Doering, H. U., *Die Indianische Kunst Amerikas*, Leipzig,
1930.
Doering, H. U., *Auf den Königsstrassen der Inka*, Berlijn,
1941.
Doering, H. U., *Altperuanische Gefässmalereien*, Marburg,
1932.
Doering, H. U., *Kunst im Reiche der Inka*. Tübingen, 1952.
Duyvis, Guda E. G., *Oud-Indiaansche Kunst uit Mexico en
Peru*, *Beeldende Kunst*, 1938, No. 5.
- Febvre, J. L., „Crépuscule Inka”, Parijs, z. j.
- Giffen-Duyvis, G. E. G. van, *Amerika in Alg. Kunstge-
schiedenis Deel VI*, Utrecht, 1951.
- Handbook of South American Indians*, Vol II *The Andean
Civilizations*, Washington, 1946.

- Harcourt, R. et M. d', *La céramique ancienne du Pérou*, Parijs, 1924.
- Harcourt, R. et M. d', *Les Tissus du Vieux Pérou*, Parijs, 1924.
- Harcourt, R. d', *Les Textiles du Vieux Pérou et leurs Techniques*, Parijs, 1934.
- Harcourt, R. d', *Arts de l'Amérique*, Parijs, 1948.
- Joyce, T. A., *South American Archaeology*, Londen, 1912.
- Keleman, Pal, *Medieval American Art*, New York, 1946.
- Kutscher, G., *Chimu, eine altindianische Hochkultur*, Berlijn, 1950.
- Larco Hoyle, R., *Los Mochicas*, Lima, 1949.
- Lehmann, W. und Doering, H., *Kunstgeschichte des alten Peru*, Berlijn, 1924.
- Leicht, H., *Indianische Kunst und Kultur*, Zürich, 1944.
- Levillier, J., *Paracas, Pre-Incaic Textiles in Ancient Peru*, Parijs, 1928.
- O'Neale, L. M. en Kroeber, A. L., *Textile Periods in Ancient Peru*, I, Berkeley, 1930.
- O'Neale, L. M., *Textile Periods in Ancient Peru*, II, Berkeley, 1942.
- Schmidt, M., *Kunst und Kultur von Peru*, Berlijn, 1929.

WEEFSELS

- 1 KLEIN PONCHO, HEMD
Herkomst onbekend.
Wol.
Afm. 40 x 31 cm. Effen donkerbruin onderbroken door lichtbruine en rode banen, trapmotief vormend; hierin gestileerde vogelfiguren in rood, paars en bruin. Onderaan rand, waarin vogelmotief in lichtblauw op lichtbruin en rood fond. Het laatste trapmotief en meander vormend. Afgezet met franje.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, geen No.
- 2 FRAGMENT afb. 1
Herkomst onbekend, kustgebied.
Afm. 43 x 63 cm. Netweefsel. In schuine strepen gestileerd vogelmotief.
Musée de l'Homme, Parijs, No. 31-33-16.
- 3 PONCHO, HEMD.
Wol.
Afm. 65 x 65 cm. Effen donkerbruin.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 32.
- 4 WEEFSEL.
Chancay.
Katoen.
Afm. 36 x 43 cm. Vier rijen gestileerde menselijke figuren met drie vingers en drie tenen, afgewisseld met vogelfiguren, zwart op naturel fond.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 5.
- 5 TWEE WEEFSELS.
Chancay.
Wol.
Afm. 54 x 30 en 54 x 24 cm. In vier rijen boven elkaar gestileerde menselijke figuren in verschillende kleuren, met vier vingers en vier tenen.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 3.
- 6 WEEFSEL.
Chancay.
Wol.
Afm. 30 x 34 cm. Zigzagmotief in zwart, bruin en rood. Kelim-techniek.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 4.

7 WEEFSEL.

Noordelijke kuststreek.

Samengesteld uit aan elkaar gezette stukken. Katoen, beschilderd: ruiten, die trapmotief schijnen te vormen. In de ruiten: menselijke figuur met hoofdtooi, de armen opgeheven; vogel met slang vanuit de rug naar voren over het hoofd gebogen; ook geometrische motieven: trap en meander. Kleuren: verschillende tinten bruin en crème op licht rood fond.

Museum voor Land- en Volkenkunde, Rotterdam, No. 29783.

8 WEEFSEL.

Herkomst onbekend.

Afm. 62 x 88 cm. Rechthoekige ornamenten in schuine rijen in rood, roze, bruin, paars, crème en geel. Rand kelim-techniek, waarin vogelmotief, eindigend in brede franje.

Museum für Völkerkunde, Frankfurt, No. N. S. 35321.

9 FRAGMENT.

Herkomst onbekend.

Afm. 47 x 80 cm. Stermotief in rechthoeken gevat in alternerende kleuren: rood, wit en bruin op bruin, groen en donkerblauw fond, afwisselend met andere motieven.

Museum für Völkerkunde, Frankfurt, No. N. S. 35325.

10 FRAGMENT.

Herkomst onbekend.

H. 34 cm. Driehoek met franje; lichtbruin fond, waarop vogelmotief in rood en iets donkerder bruin. Kelim-techniek.

Museum voor Land- en Volkenkunde, Rotterdam, No. 29781

11 SJAAL.

Noordelijke kuststreek.

Katoen.

Afm. 209 x 59 cm. Middenstuk schuin gestreept met zich herhalend motief (gestileerde dierkop?) alternerend in rood, crème-geel, lichtbruin, rose, bruin en geel op donkerbruine ondergrond. Rand aangezet, rib-achtig weefsel. In het midden een zone van 11 cm, waarop in schuine rijen gestileerde vogels, staart met trapmotief, lichtrose-rood op donkerrose-rood fond,

met geelbruine steek omgewerkt. Oog geel-bruin met witte kern. Beiderzijds hiervan een zone van 1 cm in verschillende tinten rose-rood, dan een van 2 cm, waarin op bruin fond bruin-gele vruchten, dan weer een 1 cm brede zone in rose-rood. De randen beiderzijds afgezet met een 7 cm brede franje van 1 cm breedte, effen, geelbruine reepjes.

Musées Royaux d'Art et d'Histoire, Brussel, No. 46-7-364.

12 FRAGMENT.

Kustgebied.

Kelim-techniek.

Afm. 38 x 42 cm. Vogel met vis in snavel, lichtbruin op witte ondergrond, details rood en donkerbruin.

Museum für Völkerkunde, Frankfurt, No. N. S. 35320.

13 FRAGMENT.

Herkomst onbekend.

Afm. 10 x 14 cm. Gestileerde vogel, lichtbruin op rood fond; details groen, paars en wit. In de rand paren gestileerde dierenfiguren, rood op lichtbruin fond.

Museum für Völkerkunde, Frankfurt, No. N. S. 35341.

14 FRAGMENT.

Herkomst onbekend, kuststreek.

H. 27 cm. Tussen verstrooide driehoekjes twee poema's lichaam in profiel, kop en face. Purper, rood omrand op bruin fond. Onder en boven afgezet met rode rand.

Verz. J. en L. Langewis, Zaandam, No. W. 1408.

15 LENDENSCHORT MET BREDE BANDEN.

Herkomst onbekend.

Katoen.

Afm. 33 x 28 cm. Naturel. Bezet met drie rijen van telkens zes zilveren visjes; onderkant afgezet met 12 zilveren schelletjes.

Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 103.

16 LENDENSCHORT MET BREDE BANDEN.

Herkomst onbekend.

Katoen.

Afm. 29 x 32 cm. Naturel. Bezet met drie rijen van telkens zes benen visjes. Aan de onderkant 26 klosjes van hetzelfde materiaal.

Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 104.

- 17 PONCHO, HEMD. afb. 2
 Nazca.
 Katoen.
 Afm. 47 x 23 cm. Lichtbruin; rand met franje, aange-
 naaid.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 35.
- 18 WEEFSEL.
 Nazca.
 Wol.
 Afm. 25 x 30 cm. Drie rijen met katachtige dieren,
 daartussen en tussen de rijen, vogels, lichtbruin en
 zwart.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 7.
- 19 WEEFSEL.
 Nazca.
 Wol.
 Afm. 46 x 30 cm. Effen rood afgewisseld door rode en
 gele strepen met ornament, rand met gele franje afge-
 zet.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 17.
- 20 2 WEEFSELS.
 Nazca.
 Katoen.
 a) Afm. 25 x 34 cm. Op bruine ondergrond rijen lichte
 cirkels (plangi-techniek?).
 b) Afm. zonder franje 32 x 12 cm. Op bruine onder-
 grond rijen lichte kwadraten. Rand wol, afgezet met
 aangenaide rode ribsrand met lichtgele franje
 (plangi-techniek?).
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 9 a en b.
- 21 FRAGMENT. afb. achterzijde omslag
 Huarmey, Nazcadal.
 Afm. 29 x 30 cm. Op crème fond menselijke figuur;
 lichaam blauw, gezicht geel, bruin omlijnd, details
 rood, rose, wit, groen. Hoofdtooi met vogel. Aan beide
 zijden twee opstaande viervoetige dieren; verder om-
 ringd door gestileerde vissen, vogels en donderpadjes
 in verschillende kleuren. (Vlg. stijl en kleur, Lehmann
 und Doering: Kunst des alten Peru, Tafel VIII).
Museum für Völkerkunde, Frankfurt, No. N. S. 35355.

22 DOEK, HALVE PONCHO?

Ica.

Afm. 90 x 41 cm. Wol, ribsweefsel, kelim-techniek. Op geelbruine ondergrond trapmotief, waarvan fond afwisselend rood en lichtbruin; daarin vogelmotief in lichtbruin met wit omrand oog en in lichtblauw met rood omrand oog. Rand met bruine strepen en vogelmotief in wit, afgezet met franje.

Museum voor Land- en Volkenkunde, Rotterdam, No. 29782.

23 WEEFSEL.

Ica.

Katoen.

Afm. 35 x 36 cm. Bovenkant rood, rand geel. In het midden grote gestileerde menselijke figuren in rood, groen en geel op naturel fond, met vijf vingers en twee tenen.

Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 2.

24 HELFT VAN EEN PONCHO.

Kustgebied.

Afm. 109 x 110 cm. Op lichtbruin fond strepen met de typische kleuren voor Tiahuanacostijl weefsels: donker en lichtrose, lichtblauw, rood, purper, crème en bruin. De onsamenvangende motieven kenmerkend voor late periode, zgn. kust-Tiahuanacostijl.

Museum für Völkerkunde, Frankfurt, No. N.S. 35323.

25 BANDFRAGMENT.

Kustgebied.

Afm. 9 x 30 cm. Uiterst fijn weefsel in groen, rood, lichtbruin, crème en zwart. Onsamenvangende, losse motieven (oog, kop, enz.), stijl als voren.

Museum für Völkerkunde, Frankfurt, No. N.S. 35294.

26 PONCHO, HEMD.

Paracas.

Afm. 79 x 66 cm. Bruin weefsel, met donkerpurperen rand rondom en langs de splitvormige halsopening. Hierop demonen met slangvormige adnexe, waaraan tropheënkoppen in bruin, groen, rood, rose, blauw en crème.

Museum für Völkerkunde, Frankfurt, geen No

27 PONCHO, HEMD.

Paracas.

Afm. 67 x 45 cm. Zwart met rode randen en paarsgewijze aangebrachte smalle rode strepen, waarin in zwarte lijnen demonenfiguren en demonenmotieven.

Museum für Völkerkunde, Frankfurt, geen No.

28 PONCHITO, KLEINE PONCHO.

Paracas.

Afm. 66 x 36 cm. Rood hemd met rand rondom en langs halsopening met demonen in rood, blauw, bruin en crème op groen fond. Tong eindigend in tropheekop, zich als motief op het lichaam herhalend.

Museum für Völkerkunde, Frankfurt, geen No.

29 FRAGMENT.

Paracas.

Afm. 14 x 25 cm. Demon met slangenadnexen en vruchten(bonen). Ondergrond lichtblauw; kleuren rood, paars, crème, groen, geel, verschillende tinten bruin.

Museum für Völkerkunde, Frankfurt, No. N.S. 35348.

30 RANDFRAGMENT.

Paracas.

L. 55 cm. Zich herhalende demon in verschillende kleuren: bruin, groen, rood, blauw, grijs en crème op purper fond. Tussen vier naar beneden gestrekte en twee naar boven gestoken ledematen een tweekoppig dier met lange, naar buiten hangende tong en bonen op het lichaam.

Museum für Völkerkunde, Frankfurt, No. N.S. 35350.

31 RANDFRAGMENT, MET REST MIDDENSTUK.

Paracas.

Afm. 130 x 26 cm. Rand en versiering rood middenstuk met grote en kleine demonen, bijl in de hand houdend, in alternerende kleuren op donkergroen fond: o.a. lichtbruin, donkerbruin, paars.

Museum für Völkerkunde, Frankfurt, No. N.S. 35301.

32 RANDFRAGMENT.

afb. 5

Paracas.

L. 120 cm. Diermotief in bruin, groen en donkerblauw, op rood fond.

Museum für Völkerkunde, Frankfurt, geen No.

33 RANDFRAGMENT.

Paracas.

L. 67 cm. Zich herhalende demon met knots in de hand, lange, uitgestoken tong, slangen op de wangen en aan de gordel, in alternerende kleuren op purper fond: bruin, groen, rood, blauw, crème, rose.

Museum für Völkerkunde, Frankfurt, No. N.S. 35351.

34 FRAGMENT.

Paracas.

Wol.

Afm. 20 x 5 cm. 1 cm brede band met vogels (kolibri?), de kop erboven, de staart eronder uitstekend. In relief daartussen takken met knoppen en bloemen (vier blaadjes en hartje), waaruit de vogels honig zuigen. Het geheel in zeer veel verschillende kleuren. (Vgl d'Harcourt: *Les Textiles anciennes du Pérou* Pl. XXX).

Musées Royaux d'Art et d'Histoire, Brussel, No. 46-7-369.

35 FRAGMENT.

Paracas.

Wol.

L. 44 cm. Vogelmotief in zwart, blauw, geel, bruin, groen en crème op rood fond; kop en staart boven een 0,8 cm breed bandje uitstekend, poten alleen in kleur op het bandje aangegeven; naar onder gelijke, langwerpige, uitstekende stukjes in verschillende kleuren.

Verz. Mevrouw G. E. G. van Giffen-Duyvis, Groningen.

36 FRAGMENT.

Paracas.

Wol.

L. 31 cm. 0,8 cm breed bandje, met enerzijds recht-hoekige stukjes, waarop in verschillende kleuren een viervoetig dier op rood fond, anderzijds veelkleurige franje.

Verz. Mevrouw G. E. G. van Giffen-Duyvis, Groningen.

37 TAS.

Paracas Necropolis.

Tas van bruin weefsel, waarop vlecht van plantenvezels en miniatuur-handschoen(?) met vier vingers, beide met gele veren versierd. Voorts drie kralen van rode schelp. Volgens de bezitter, die deze voorwerpen alle

tezamen in de tas in een geschonden graf heeft gevonden, met 20 stukjes stof (zie keerzijde lijst), daterend uit 600 v. Chr. en vormend een magisch instrumentarium.

Keerzijde: 20 stukjes stof, enkele naar het schijnt in originele grootte, andere zeer fragmentarisch, in vele kleuren met diverse elementen versierd, op verschillend gekleurde, effen ondergrond. Het rechtse bovenaan met afgewerkt splitje in het midden; het linkse onderaan vermoedelijk evenzo.

Verz. Dr H. Feriz, Amsterdam.

38 PONCHO, HEMD.

Incaperiode.

Afm. 91 x 71 cm. Wol, ribsweefsel. Zich herhalend motief in contrasterende kleuren: rood in bruingeel vierkant, afwisselend met bruingeel in blauw vierkant. Onderrand afwisselend blauw en rood met zigzag motief afgezet.

Museum voor Land- en Volkenkunde, Rotterdam, No. 33469.

39 MUTSVORMIG MASKER.

afb. 6

Herkomst onbekend.

Grof weefsel: op voorkant menselijk gezicht in pluche-achtig weefsel; aan achterkant zwarte, wollen haren. Afkomstig van een mummiebundel.

Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 135.

40 HOOFDBEDEKKING?

Herkomst onbekend.

Zeer grof weefsel of vlechtwerk, kransvormig, met lange, afhangende strengen van bruine en zwarte wol.

Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 136.

41 GEDEELTE VAN HOOFDBEDEKKING.

Herkomst onbekend.

Band van stof met patroon in rood en geel; de oorspronkelijk aanwezige verentooi en slinger ontbreken.

Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 134.

42 EEN PAAR SCHEENBESCHERMERS.

Herkomst onbekend.

Afm. 40 x 19 cm. Met wol omwikkelde staven, met ruitversiering in zwart, wit en bruin; voering en boordsel katoen.

Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 142.

- 43 DOEK.
Noordelijke kuststreek.
Katoen, dubbel weefsel.
Afm. 92 x 76 cm. In verschillende tinten bruin; motief — kop, slangenadnex en poten met drie tenen — in ruiten gevat, sterk geschematiseerd; donker op licht fond.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 47.
- 44 RANDFRAGMENT.
Chancay?
Wol.
Afm. 29 x 20 cm. Ribsachtig rood, met lange rode franje, aangezet aan een opengewerkt lichtrood en rood weefsel.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 84 c.
- 46 WEEFSEL.
Chancay.
Katoen.
Afm. 74 x 36 cm. Op bruine ondergrond schuine rijen van witte en lichtbruine stippen (plangi-techniek?).
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 94.
- 45 FRAGMENT.
Chancay.
Katoen.
Afm. 92 x 85 cm. Bruin fond, waarop in 15 cm brede banen geometrisch motief afwisselend in blauw, crème en groen.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 93.
- 47 HOOFDBAND.
Chancay.
Wol.
Afm. 230 x 4,5 cm. Bruin met drie strepen in de lengte, waarin geel patroon.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 144.
- 48 HOOFDBAND.
Chancay.
Wol.
Afm. 77 x 13 tot 15 cm. Patroon in bruinzwart en wit.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 148.

49 HOOFDBAND.

Chancay.

Afm. 150 x 15 cm. Bestaande uit een dichtgeweven rood-violette en een netachtige zwarte strook.

Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 92 a.

50 RANDFRAGMENT.

Chancay.

Afm. 12 x 7 cm. Rand van geweven gele franje, daarboven driehoeken met trapmotief en katmotief in groen, rood en bruin op gele grond.

Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 21 a.

51 BANDFRAGMENT.

Herkomst onbekend.

Kelim-techniek.

Br. 2 cm. Tussen zones met geometrische motieven (trapmotief) een driemaal herhaald ruitmotief. Veel kleurig: crème, geel, blauw, rood, bruin, rose, groen, paars.

Überseemuseum, Bremen, No. C. 4084.

52 FRAGMENT.

Nazca.

Katoen.

Afm. 150 x 30 cm. Gaasachtig, bruin.

Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 42.

53 LENDENGORDEL MET BANDEN.

Nazca.

Katoen en wol.

Afm. van het geheel 26 x 90 cm. Katoenen, rechthoekig bovenstuk, 26 x 17 cm, bruin wit en geel; zigzagmotief met vogelfiguren. Wollen onderstuk, 25 x 27 cm. Negen lichte, respectievelijk bruine strepen afwisselend met negen geelbruine met ornamenten. Het geheel afgezet met geel met blauwe rand en geweven franje.

Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 98.

54 LENDENGORDEL.

Nazca.

Katoen.

Afm. 30 x 134 cm. Naturel. Rechthoekig bovenstuk, waarop lichtbruine, versierde ruiten op donkerbruine grond. Op 50 cm lang onderstuk twaalf horizontale rijen franje; onderkant eindigend in rode franje.

Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 101

- 55 WEEFSEL.
Nazca.
Katoen.
Los weefsel van fijne, dunne draden. Bruin met licht-gekleurde vierkantjes (plangi-techniek?).
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 37.
- 56 GROOT FRAGMENT.
Nazca.
Wol.
Afm. 42 x 96 cm. Driehoeken met trapmotief in verschillende kleuren, waarop rijen van witte, rode en gele quadraten, waarvan het midden de grondkleur vertoont. Het weefsel loopt uit in gedraaide franje.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 29.
- 57 WEEFSEL.
Nazca.
Wol.
Afm. 126 x 40 tot 64 cm. Ribsachtig, rood, onderbroken door 5—8 cm brede, evenwijdige strepen, versierd met trapmotieven in groen, rood en wit.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 46.
- 58 FRAGMENT.
Nazca.
Katoen.
Afm. 54 x 35 cm. Smalle bruine strepen afwisselend met bredere, waarbij telkens drie loodrechte bruine in wit gevat.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 40.
- 59 FRAGMENT.
Nazca.
Katoen.
Afm. 63 x 43 cm. Licht- en donkerbruin gestreept met een 4 cm brede dwarsstreep, waarin bruin met wit trapmotief. Onderaan afgezet met een 8—9 cm brede, wol-len band, versierd met geometrische ornamenten, in bruin met zwart en wit.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 39.
- 60 FRAGMENT.
Nazca.
Wol.
Afm. 170 x 50 cm. Gaasachtig, rood.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 34.

- 61 WEEFSEL.
Nazca.
Katoen.
Afm. grootste lengte 170 cm. Zeer dikke draden. Licht-gekleurde vierkanten, omsloten door brede, bruine strepen. Beschadigd.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 52.
- 62 DOEK.
Nazca.
Katoen.
Afm. 65 x 87 cm. Op bruine ondergrond gestileerde ornamenten in lichter gekleurde vierkanten. Dubbel geweven stof.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 47.
- 63 RANDFRAGMENT.
Nazca.
Wol.
Afm. 55 x 5 cm. Een dicht geweven en een doorbroken strook met korte, rode franje, aan rest van bruin katoenen stof.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 64 b.
- 64 FRAGMENT.
Nazca.
Katoen.
Afm. ca 50 x 35 cm. Hierop wollen ruiten met veelkleurige ornamenten.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 44.
- 65 SJAAL.
Ica.
Wol.
Afm. 400 x ca 15 cm. Slangvormig, opengewerkt. Eén helft rood, andere blauw.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 73 a.
- 66 MUTS.
Herkomst onbekend.
H. met punt 11 cm. Br. 12 cm. Zgn. „simili velours”, een op fluweel gelijkend weefsel. Vierkant model met aangezette punten op de vier hoeken, ontstaan door het vouwen van een rechte band. Op de vier zijden patroon

in vier velden. Twee tegenover elkaar liggende zijden met effen rode velden, afgewisseld met blauwe, waarop ruit met trapmotief in rood, groen, licht- en donkerbruin. Op de overige zijden hetzelfde ruitmotief, viermaal herhaald, echter in alternerende kleuren. De bovenkant afgesloten door bruin, gehaakt vierkant middenstuk.

Musée de l'Homme, Parijs, No. 33-59-1.

67 MUTS.

Herkomst onbekend.

Geknoopt met twee gevlochten banden. Grondkleur paars, waarin geometrische versieringen in lichte kleur. Ruit- en S-vormen. Waarschijnlijk van een mummie.

Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, No. 926.

68 TAS OF MUTS.

Herkomst onbekend.

Wol.

L. 31 cm. Br. onderaan 20 cm, bovenaan 10 cm. Dubbelgeweven stof met patroon in geel en rood. (vgl. Lehmann und Doering: Kunstgeschichte des alten Peru, Farbentafel I).

Lippisches Landesmuseum, Detmold, geen No.

69 SNOER MET 5 KLEINE TASJES.

afb. 4

Herkomst onbekend.

Drie effen-rood, -bruin en -blauw; twee met motieven versierd. Inhoud poeder.

Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 397.

70 SNOER MET 10 KLEINE TASJES.

afb. 4

Herkomst onbekend.

Versiering met verschillende motieven, zes ervan met franje.

Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 398.

71 COCATAS MET BAND.

Herkomst onbekend.

Schering katoen, inslag wol.

Afm. 24 x 20 cm. Met afwisselend loodrechte effen-rode en versierde bruine strepen. Eraan bevestigd een koperen mes.

Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 129.

- 72 TAS.
Herkomst onbekend.
Afm. 21 x 24 cm. Met loodrechte strepen, verschillend van kleur. Door netachtige bovenkant een band om de tas dicht te trekken.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 131.
- 73 TAS.
Herkomst onbekend.
Katoen.
Afm. 30 x 20 cm. Band ontbreekt. Bruin met schuine strepen, ruiten vormend, waarin vogelkoppen.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 126.
- 74 TAS. afb. 7
Ancon.
H. tas 20 cm. Daaraan twee kwasten en sierstuk (H. 13 cm) met franje. Versiering: geometrische motieven en rijen gestileerde lama's. Keerzijde trapmotief. Kleuren: rood, groen, geelbruin, bruin en wit.
Museum voor Land- en Volkenkunde, Rotterdam, No. 25254.
- 75 TAS.
Ancon.
H. tas 21 cm. Daaraan sierstuk (H. 16 cm) met franje. Fond donkerrood met motieven in lichtbruin, donkerbruin en wit, o.a. gestileerde lama's. Bovenkant naturel; rand van gedraaide koordjes, afgezet met bruin.
Museum voor Land- en Volkenkunde, Rotterdam, No. 33472.
- 76 COCATAS.
Waarschijnlijk Nazca.
Afm. 13,5 x 24 cm. Fond en franje bruin. Versiering met naaldwerk, ruitmotief met meander in rood, blauw en bruin.
Museum für Völkerkunde, Frankfurt, No. N. S. 35313.
- 77 TAS.
Ica.
H. 21 cm. Op donkerrood fond drie verticale strepen, waarop gestileerde mensen- en dierenfiguren in grijs, rood, bruin en paars. De adnexen, in slangenkoppen eindigend, in het bovenste gedeelte, duiden op Tiahuanaco-invloeden. De smalle banden links en rechts met geometrische motieven versierd. Draagband ontbreekt, onderaan nog twee kwasten aanwezig.
Tropenmuseum Amsterdam, No. G. F. 41.

78 TAS.

Ica.

H. 19 cm. Op grijs fond gestileerde menselijke figuren met hoge hoofdtooi, daartussen S-vormige voluten in rood, bruin en zwart; draagband ontbreekt.

Tropenmuseum Amsterdam, No. G. F. 39.

79 SLINGER.

Herkomst onbekend.

L. 2 m, zonder franje, welke aan het ene einde wit, aan het andere zwart. Koord zwart met rode rand en geometrische versiering.

Museum voor Land- en Volkenkunde, Rotterdam, No. 33471.

80 SLINGER.

Herkomst onbekend.

L. ± 2 m, zonder de groene franje. Koord met geometrische motieven en gestileerde vissen in groen, geel, wit en paars op rood fond.

Museum voor Land- en Volkenkunde, Rotterdam, No. 33470.

81 SLINGER.

Herkomst onbekend.

Grootste br. middenstuk 10 cm. L. 327 cm. Breed middenstuk met zich versmallende zijkanen van ribsachtig weefsel over stijve kern. Aan beide zijden rond koord, afwisselend wit en zwart, eveneens over kern. Stijl: kust-Tiahuanaco.

Musées Royaux d'Art et d'Histoire, Brussel, No. 46-7-288.

VERENMOZAIEKEN

- 82 VEREN PONCHO. afb. 8
 Herkomst onbekend.
 H. ruim 100 cm. Br. 94 cm. Horizontale zones in blauw, groen, oranje-rood, zwart, blauw, geel en gemengde kleuren. In een blauwe zone zwart trapmotief.
Museum für Völkerkunde, Frankfurt, No. N. S. 35297.
- 83 VERENMOZAIEK, WEEFSEL MET VEREN.
 Herkomst onbekend.
 Afm. 92 x 92 cm. Bovengedeelte rood, ondergedeelte geel met zwart trapmotief; rand oranje.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 105.
- 84 VERENMOZAIEK, WEEFSEL MET VEREN.
 Herkomst onbekend.
 Afm. 62 x 30 cm. Half rood, half zwart met geel.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 108.
- 85 VERENMOZAIEK, WEEFSEL MET VEREN.
 Herkomst onbekend.
 Afm. 72 x 74 cm. Kleuren: wit fond met zwart en iets rood. Aan de zijkanen en de onderkant rand met trapmotief, rand met voluten geheel onderaan. Op middenvlak twee naar elkaar toegekeerde poema's; daarboven twee vogels (vgl. Lehmann und Doering, Kunst des alten Peru, Farbentafel XII).
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 106.
- 86 VERENMOZAIEK, WEEFSEL MET VEREN.
 Herkomst onbekend.
 Afm. 58 x 58 cm. Blauwe, groene, witte en zwarte strepen.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 107.
- 87 VEREN HOOFDTOOL. afb. 9
 Herkomst onbekend.
 H. 45 cm. Blauwe, eindigend in rood en geel, en rode papagaaienveren.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 109.
- 88 VEREN HOOFDTOOL.
 Nazca.
 H. 30 cm. Kleurige papagaaienveren, rood en blauw met geel.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 110.

AARDEWERK

- 89 VAAS.
Noordelijke kuststreek, Lambayeque.
H. 22 cm. In één zone beschilderd met bruine vogels of vissen op lichtbruin-rode ondergrond. Glanzend. Op hengseltuit een plastisch aapje.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 108.
- 90 VAAS.
Noordelijke kuststreek, naar het schijnt gevonden in Cajamarquilla.
H. 18 cm. Met bijzonder matte, rode, donkergrijze en witte beschildering op terracotta fond.
Schijfvormig; boven met twee onderling verbonden, divergerende tuiten, waartussen een plastische dierenfiguur met kreeft in de bek. Zijwand met geometrisch trapmotief. Bovenvlak met bloemmotief. Lit. R. en M. d'Harcourt, *La céramique ancienne du Pérou*, Pl. 30; Cat. Schatk. d. Oudheid, No. 134.
Coll. wijlen Dr E. Heldring, Amsterdam, No. E.H. 359.
- 91 VAAS.
Chimu, omgeving Pacasmayo?
H. 22 cm. Bolvormig met standring. Op bovenhelft vier figuurtjes in relief in liggende houding met plastisch opgeheven hoofd. Op korte, conisch toelopende tuit plastisch menselijk gezicht met grote oorssieranden (vogelkop?), daaronder platte dierenkop met uitgestoken tong. Op het platte hengel een puma. Licht rood.
Museum voor Land- en Volkenkunde, Rotterdam, No. 32582.
- 92 VAAS.
Pacasmayo, Libertad.
L. 25 cm. Zwart, plastisch: Vruchtvorm.
Musée de l'Homme, Parijs, No. 78-1-26.
- 93 VAAS.
Huaca de Pacanga bij Pacasmayo.
H. 24 cm. Zwart. Beiderzijds versierd met een jaguar in relief op een gekorrelt veld; twee kleine oren.
Cat. Schatk. d. Oudheid, No. 133.
Verz. Mevrouw G. E. G. van Giffen-Duyvis, Groningen.

- 94 VAAS. afb. 11
 Noordelijke kuststreek, verm. Chicamadal.
 H. 27 cm. Met zeer fijne bruine beschildering op crème
 fond. Geometrische trapmotieven en spiralen afwisselend in horizontale zones. Hengseltuit.
 Cat. Schatk. d. Oudheid, No. 116.
Coll. wijlen Dr E. Heldring, Amsterdam, No. E.H. 531.
- 95 VAAS.
 Noordelijke kuststreek, verm. Chicamadal.
 H. 29 cm. In zeer fijne rode beschildering op crème
 fond, beiderzijds dezelfde krijgsscène: overwinnaar
 met rijk versierde puntmuts en tunica. In de linkerhand
 groot rond schild; met de rechter een ontklede gevangene met afhangend touw om de hals en muts op het
 hoofd, bij de haren vasthoudend. Terzijde diens kleren
 en uitrusting. Hengseltuit.
 Cat. Schatk. d. Oudheid, No. 30.
Coll. wijlen Dr E. Heldring, Amsterdam, No. E.H. 554.
- 96 VAAS. afb. 11
 Noordelijke kuststreek, verm. Chicamadal.
 H. 18,5 cm. In zeer fijne rode beschildering op crème
 fond, beiderzijds hetzelfde hertenjachttafereel; jager
 in tweekleurige tunica met rijke hoofdtooi in de
 vorm van een roofdierenkop met kinbanden en waaiervormig aanhangsel met veren. Gezicht, armen en
 benen beschilderd; in de rechterhand een lans met
 weerhaken, in de linker de vastgegrepen staart van
 het reeds door een andere lans getroffen hert. Terzijde
 een kalfje. Hengseltuit.
 Lit. R en M. d'Harcourt, la céramique ancienne du
 Péron, Pl. 55.
 Cat. Schatk. d. Oudheid, No. 114.
Coll. wijlen Dr E. Heldring, Amsterdam, No. E.H. 355.
- 97 VAAS.
 Moche.
 H. 21 cm. Cylindervormig met beschildering: reigers in
 roodbruin op grijs fond. Hengseltuit.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 136.
- 98 VAAS, z.g. PORRETVAAS. afb. 14 en 15
 Noordelijke kuststreek, Trujillo.
 H. 27 cm. Gezicht plastisch. Ronde muts met geome-

trische motieven en in de hals afhangende slip. Roodbruine en rode beschildering op crème fond. Hengseltuit. Lit. R. en M d'Harcourt, *La céramique ancienne du Pérou*, Pl. 43; E. Heldring, *Maandbl. B. K.* Jan. 1929. Cat. Schatk. d. Oudheid, No. 118.

Coll. wijlen Dr E. Heldring, Amsterdam, No. E.H. 351.

99 VAAS, z. g. PORTRETVAAS.

Noordelijke kuststreek.

H. 21 cm. Wit, voorhoofd, wangen en kin rood. Hoofdbedekking met rode cirkels en strepen op crème fond. Hengseltuit.

Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 266.

100 VAAS.

Mochica.

H. 23 cm. Plastisch gezicht met grote ogen, slagstanden, waaivormige hoofdtooi en oorsieraden. Crème beschildering op lichtrood fond. Hengseltuit.

Museum voor Land- en Volkenkunde, Rotterdam, No. 30124.

101 FIGUURVAAS.

afb. 17

Noordelijke kuststreek.

H. 25 cm. Krijgsman in knielende houding, getooid met ronde oorsieraden. Puntmuts met op de rug afhangende stippen. Hemd om de schouder dichtgeknoopt. Beide met roodbruine spiralen. In de opgeheven linkerhand een met polsband bevestigd rond schild, in de op de knie rustende rechter een knotsvormig wapen. Roodbruine beschildering op crème fond. Hengseltuit.

Cat. Schat. d. Oudheid, No. 120.

Coll. wijlen Dr E. Heldring, Amsterdam, No. E.H. 353.

102 FIGUURVAAS.

Noordelijke kuststreek, Mochica.

H. 19 cm. Plastische, slapende, gehurkte man met helm en grote, ronde oorsieraden. Gezicht, armen en benen licht bruinrood; verdere beschildering: ene helft rood op witte, andere wit op rode ondergrond. Hengseltuit.

Musée de l'homme, Parijs, No. 87-114-70.

- 103 FIGUURVAAS. afb. 16
 Noordelijke kuststreek.
 H. 17,5 cm. Hurkende, slapende figuur. Beschildering in crème-geel en bruin. Hengseltuit.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 288.
- 104 FIGUURVAAS.
 Noordelijke kuststreek. Trujillo.
 H. 23 cm. Hurkende mannenfiguur. Hoofd iets naar links, gezicht rimpelig, linkeroog blind. Hoofdbedekking, ronde muts. Armen stompjes. Om de hals een op de rug vastgeknootte doek en een links over de rug hangende tas van geweven stof met verschillende motieven. Hemd tweekleurig. Roodbruine beschildering op crème fond. Hengseltuit.
 Lit. R. en M. d'Harcourt, *La céramique ancienne du Pérou*, Pl. 47; E. Heldring, *Maanbl. B.K.* Jan. 1929, Cat. Schatk. d. Oudheid, No. 119.
Coll. wijlen Dr E. Heldring, Amsterdam, No. E.H. 352.
- 105 FIGUURVAAS.
 Noordelijke kuststreek.
 H. 18,5 cm. Blinde met opwaarts gekeerd gezicht. Beschildering in crème-geel, licht en donkerrood. Plat hengel.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 292.
- 106 FIGUURVAAS.
 Mochica.
 H. 18 cm. Liggende, fluitende, menselijke figuur. „fluitende grootmoeder”. De handen onder de kin. Grijs met rode lijnbeschildering op gezicht en kleding.
 Hengseltuit.
Museum voor Land- en Volkenkunde, Rotterdam, No. 32709.
- 107 FIGUURVAAS.
 Mochica.
 H. 25 cm. Zittende figuur, met de handen de hoofddoek vasthoudend, waarop schijfvormige versiering met plastische dierenkop. Open dierenbek met grote hoektanden en naar buiten hangende tong, „vossenmasker”. Details: hoofddoek, ceintuur, manchetten crème met rode lijnen en cirkels, gezicht en lichaam donkerbruin. Hengseltuit.
Museum voor Land- en Volkenkunde, Rotterdam, No. 30122.

- 108 FIGUURVAAS.
Mochica.
H. 22 cm. Menselijk gezicht met grote slagstanden, dierenkoppen als oorsieraad en waaivormige hoofd-
tooi. Het lichaam in de schaal van een krab gehuld, de
scharen de armen vormend. Krabdemon. Rood met wit,
dof. Hengseluit.
Museum voor Land- en Volkenkunde, Rotterdam, No. 32574.
- 109 FIGUURVAAS.
Noordelijke kuststreek.
H. 18 cm. Man met baard; ronde oorsieraden, handen
op de knieën. Rood met crème beschildering: de band
om het hoofd, de schoudermantel, waaronder een ge-
streept hemd te voorschijn komt. Hengseluit.
Überseemuseum, Bremen, No. C. 4651.
- 110 FIGUURVAAS.
Mochica.
H. 24,5 cm. Zittende menselijke figuur met zgn. vossen-
masker. Donkerrode beschildering op lichtrood fond.
Muts wit met afhangende slippén, band met geome-
trisch motief in donkerrood versierd. Op het hoofd een
uitstekende knop, door onder de kin gebonden doek
bevestigd. Tubevormige oorsieraden. In de handen een
lang voorwerp en een kom. Hengseluit.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 279.
- 111 FIGUURVAAS.
Noordelijke kuststreek.
H. 28 cm. Beschildering in rood, geel en zwart, Hur-
kende figuur met uilengezicht en vleugels, grote
ronde schijf op het voorhoofd. Hengseluit.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 214.
- 112 VAAS.
Noordelijke kuststreek.
H. 19,5 cm. Beschildering in roodbruin en wit. Mense-
lijke figuur omhuld door maïskolven in relief, gezicht
plastisch. Plat hengel.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 295.

- 113 VAAS.
Chimbote.
H. 22,5 cm. Op afgeplatte voorkant beschildering in wit, donkerviolet en bruin. Krijgsman met wapens in relief. Hengseltuit.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 306.
- 114 VAAS. afb. 12
Moche.
H. 45 cm. D. 11,5 cm. Gevangene, met op de rug gebonden handen. Gezicht plastisch, voeten en armen slechts in relief vaag aangeduid. Ondergrond rood, hier en daar witte beschildering: oogwit en neussieraad, voluten op het voorhoofd, een ketting (koord) met aanhangers om de hals (in het midden vier rode staafjes met bolvormig einde, geflankeerd door rode, rechthoekige en witte, puntig uitgesneden plaatsjes) voorts de muts met kinband en kleding of tatoëering om de hals.
Überseemuseum, Bremen, No. C. 4502.
- 115 FIGUURVAAS. afb. 13
Noordelijke kuststreek.
H. 30 cm. Beschildering in zwart, wit en rood. Zittende figuur, handen op de rug gebonden, touw om de hals. Gevangene.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 256.
- 116 VAAS.
Herkomst onbekend.
H. 29 cm. Afgeplat bolvormig met korte, brede tuit. Bij aanzet tuit plastische dierkop. Crème beschildering op rood fond.
Überseemuseum, Bremen, No. C. 4029.
- 117 BEKER.
Herkomst onbekend.
H. 13,5 cm. Geelrood. Plastisch mensengezicht.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 18.
- 118 STEELPANVORMIG VAATWERK.
Herkomst onbekend.
L. 26 cm. Op de onderkant beschildering: een zevenstralige ster. Handvat eindigend in poemakop.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 365.

- 119 VAAS.
Noordelijke kuststreek.
H. 18 cm. Plastische jaguarkop. Crème ondergrond; onderdelen, o.a. vlekken op de huid, bruinrood. Glanzend. Hengseltuit.
Überseemuseum, Bremen, No. C. 4021.
- 110 VAAS.
Noordelijke kuststreek.
H. 17 cm. Geelbruin met sterk verbleekte, zwarte beschildering. Plastisch; liggende lama. Kop en tuit door brug verbonden. Zgn. „siflador”, wanneer met water gevuld, ontstaat bij het uitgieten een fluittoon.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 307.
- 121 VAAS.
Provincie Trujillo.
H. 23,5 cm. Plastisch. Liggend hert. Rug, kop en poten bruinrood met crème stippen, buik crème. Hengseltuit.
Überseemuseum, Bremen, No. C. 4699.
- 122 VAAS.
Noordelijke Kuststreek, Chimu.
H. 18,5 cm. Zwart, plastisch. Op kubusvormig onderstuk twee vogels tegenover elkaar met lange snavels omhoog gericht. Op de hengseltuit een aapje.
Musée de l'Homme, Parijs, No. 78-2-9.
- 123 VAAS.
Noordelijke kuststreek, Chimu.
H. 24,5 cm. Plastische vogel. Op hengseltuit een plastisch aapje. Zwart.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 168.
- 124 VAAS. afb. 18
Noordelijke kuststreek, verm. Trujillo.
H. 12 cm. Man met puntmuts en op zijn nek een lama, deze op de gebruikelijke wijze bij de vier poten vasthoudend. Gezicht en lamakop plastisch; armen, benen en lendenschort in relief. Op de hengseltuit een plastisch aapje. Zwart.
Cat. Schatk. d. Oudheid, No. 126.
Coll. wijlen Dr E. Heldring, Amsterdam, No. E.H. 548.

- 125 VAAS. afb. 20
 Noordelijke kuststreek, Chimu.
 H. 18 cm. Glanzend, zwart. Plastische vogel. Hengsel-
 tuit.
Überseemuseum, Bremen, No. G. 4018.
- 126 VAASJE.
 Chimu.
 H. 10,3 cm. Zittend hondje, kop plastisch, details: poten,
 ribben en wervels in relief. Oren doorboord. Zwart.
Museum voor Land- en Volkenkunde, Rotterdam, No. 32576.
- 127 VAAS.
 Chimu.
 H. 14,7 cm. Plastisch, poema met grote neusgaten. Kop
 en afgebroken tuit met brug verbonden. Zwart glanzend.
Museum voor Land- en Volkenkunde, Rotterdam, No. 29908.
- 128 DUBBELE VAAS.
 Chimu.
 H. 19 cm. Bolvormige met rechte tuit, verbonden met
 afgeplat cylindervormige vaas, waarop plastische
 menselijke figuur, slaande op een om de hals hangend
 slaginstrument en blazend op een panfluit (arm afge-
 broken). Tuit en figuur door brug verbonden. Zwart en
 grijs-zwart, glanzend.
 Cat. Schatk. d. Oudheid, No. 128.
Museum voor Land- en Volkenkunde, Rotterdam, No. 28319.
- 129 DUBBELE VAAS.
 Chimu.
 H. 12 cm. Twee onderling verbonden vazen in de vorm
 van een aardappel, de ogen in relief. De lange tuiten
 door een brug verbonden, de ene afgesloten door een
 plastisch figuurtje: man met puntmuts, uit een amphoor
 vloeistof in een beker gietend. Zwart.
Museum voor Land- en Volkenkunde, Rotterdam, No. 32575
- 130 VAAS.
 Chimu.
 H. 18,7 cm. Beiderzijds reliefversiering in twee zones,
 boven twee viervoeters met lange staart en waaier-
 vormige hoofdtooi, waarnaast vogel, daaronder ruit met
 trapmotief op gespikkelde ondergrond. Hengseltuit met
 enerzijds plastisch trapmotief. Zwart.
Museum voor Land- en Volkenkunde, Rotterdam, No. 28322.

- 131 VAAS.
Chimu.
H. 13 cm. D. opening 5,5 cm. Plastisch: liggende lama
met samengebonden poten. Op het lichaam kleine kom-
vormige opening met driehoeken en voluten in reliëf
versierd. Grauw-zwart.
Museum voor Land- en Volkenkunde, Rotterdam, No. 30120.
- 132 VAAS.
Noordelijke kuststreek.
H. 16 cm. Plastische lamakop met tuit en plat hengsel.
Zwart.
Überseemuseum, Bremen, No. C 4454.
- 133 VAAS:
Trujillo.
H. 20 cm. Plastisch met hengseltuit. Op de knieën
zittende man, gemutileerd: neus, lippen, wenkbrauwen
(en voeten?) weggevreten; door ziekte(?). Handen en
hals terracotta, hemd, hoofddoek en gezicht wit, om-
slagdoek en benen donker bruinrood. In beide handen
vazen met hengseltuit.
Verz. Mevrouw G. E. G. van Giffen-Duyvis, Groningen.
- 134 VAAS. afb. 21
Kuststreek, vermoedelijk Supedal.
H. 28 cm. Flesvormig, aan de hals twee plastische
aapjes, waarvan één gedeeltelijk afgebroken. Versiering
zonair, met reliëf en beschildering. Roodbruine onder-
grond beschilderd met witte cirkeltjes met zwart middel-
punt. De bovenzône in twee, de onderste in vier vakken
verdeeld door uitgespaarde lijsten met geschilderde
motieven, o.a. slang. In deze vier vakken:
a) Staande menselijke figuur en face, met in iedere
hand een staf, opzij versierd met en eindigend in
dierkoppen, evenals de afhangende slippn van de
lendengordel en van de brede hoofdtooi, waarop in
het midden een rij kruisjes.
b) Twee tegenover elkaar zittende viervoeters in
profiel, met menselijke gezichten en face, waar-
omheen dierenkoppen als adnexa.
c) Staande menselijke figuur en face met hoofdtooi

en lendengordel eindigend in dierenkoppen. In de linkerhand een staf, in de rechter, evenals op de muts, een viervoeter met omgekrulde staart.

- d) Twee menselijke gezichten en face, boven elkaar ; Hoofdtooi van de bovenste met halvemaanvormige kam in het midden. Beide met dierenkopadnexa.

Bovenzône versierd met dezelfde motieven en face gezichten met dierenkopadnexa, geflankeerd door viervoeters. Deze door viervoeters begeleide figuur is een meermaals aan de kust voorkomend motief. Karakteristieke „Kust-Tiahuanaco-stijl”.

Cat. Schatk. d. Oudheid, No. 112.

Museum voor Land- en Volkenkunde, Rotterdam, No. 28217.

135 KRUIK.

Chancay.

H. 43,5 cm. Op korte, witte hals rand met vogelmotief. Kleur grijs, gedeeltelijk wit. Op witte ondergrond twee vogels, oor poten en ogen in reliëf.

Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 42.

136 VAAS.

Chancay.

H. 79 cm. Hurkende menselijke figuur, gezicht plastisch, handen tegen het voorhoofd.

Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 59.

137 KRUIK.

Chancay.

H. 22 cm. Versiering in bruin en rood op wit grond. Vorm ovaal, twee oren.

Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 57.

138 KRUIK.

Chancay.

H. 25,5 cm. Geometrische versiering in wit en bruin. Twee oren.

Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 55.

139 KRUIK.

Chancay.

H. 16,5 cm. Geometrische versiering in wit en bruin. Op de buik twee platte oren.

Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 56.

- 140 KRUIK.
 Chancay.
 H. 18,5 cm. Bovenhelft wit, onderhelft zwart. Bovenop liggende figuur. Twee oren, hals afgebroken.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 38.
- 141 VAAS.
 Chancay.
 H. 21 cm. D. halsopening 7 cm. Bolvormig, met twee oren in de vorm van gedraaide koorden. Op de korte hals plastisch gezicht. Grijswit fond met donkerbruine lijnen op de buik en in het gezicht, o.a. om de ogen.
Museum voor Land- en Volkenkunde, Rotterdam, No. 30012.
- 142 NAP.
 Chancay.
 D. 6.5 cm. Zwartachtig met witte strepen beschilderd.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold. No. 48.
- 143 NAP.
 Chancay.
 D. 9,5 cm. Beschilderd met dieren met lange staart.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold. No. 52.
- 144 NAP.
 Chancay.
 D. 10 cm. Beschildering in zwart, wit en rood.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold. No. 47.
- 145 VAAS. afb. 19
 Huacho.
 H. 15 cm. Oranje-bruin. Plastische kreeft. Geledingen door geritste lijntjes aangegeven. Op de hengseltuit plastische zeevogel met kreeft in de bek.
 Lit. R. en M. d'Harcourt, *La céramique ancienne du Pérou*, Pl. 40; E. Heldring, *Maandbl. B.K.*, Jan. 1929.
 Cat. Schatk. d. Oudheid, No. 111.
Coll. wijlen Dr E. Heldring, Amsterdam, No. E.H. 356.
- 146 BEKER.
 Pachacamac.
 H. 12,5 cm. D. 7,5 cm. Witte en roodbruine beschildering op terracotta fond. Menselijke figuur met in iedere hand een staf. Stijl kenmerkend voor Pachacamac met Hoogland (Tiahuanaco) invloeden.
 Cat. Schatk. d. Oudheid, No. 106.
Coll. wijlen Dr E. Heldring, Amsterdam, No. E.H. 369.

- 147 MENSELIJKE FIGUUR.
Herkomst onbekend.
H. 16 cm. Vrouw. Oren en schouders doorboord. Rood.
Hol.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 205.
- 148 MENSELIJKE FIGUUR.
Herkomst onbekend.
H. 12 cm. Vorm rechthoekig, met boven links en rechts een uitwas, daaronder geometrisch ornament. De rugzijde door dwarsritsing in vier velden verdeeld. Op halshoogte aan weerszijde doorboringen. Rood. Hol.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 200.
- 149 MENSELIJKE FIGUUR.
Herkomst onbekend.
H. 16 cm. Vrouw. Bij de oren en achter de bovenarm doorboringen. Rood.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 204.
- 150 MENSELIJKE FIGUUR.
Herkomst onbekend.
H. 18,14 cm. Vrouw. Bij de ellebogen doorboringen. Oorsieraden. Zwart. Hol.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 202.
- 151 MENSELIJKE FIGUUR.
Herkomst onbekend.
H. 22 cm. Witachtig met loodrechte zwarte strepen. Hol. Aan de bovenrand van het hoofd en opzij onder de handen, doorboringen.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 207.
- 152 FRAGMENT VAN EEN VAAS.
Pacheco (Nazcadal).
H. 8 cm. Plastisch gezicht, donkerrood.
Museum für Völkerkunde, Frankfurt, No. N.S. 35366
- 153 VAAS.
Nazca.
H. 19 cm. Bolvormig met bloedrode, verschillende tinten roodbruine en donkergrijze beschildering op crème fond. Op de bovenhelft tweemaal een dierenkopdaemon (z.g. Katzendemon). Bovenop twee onderling verbonden tuitjes, kenmerkend voor Nazca.
Cat. Schatk. d. Oudheid, No. 91.
Coll. wijlen Dr E. Heldring, Amsterdam, No. E.H. 366.

- 154 VAAS.
Nazca.
H. 23 cm. Omgekeerd klokvormig met rode, grijze en geelbruine beschildering op crème fond.
Onder- en bovenrand met een rij z.g. trophéeënkoppen.
Tussen beide tweemaal een daemon. Beide motieven karakteristiek voor Nazca. Bovenop twee onderling verbonden tuiten.
Cat. Schatk. d. Oudheid, No. 92.
Coll. wijlen Dr E. Heldring, Amsterdam, No. E.H. 530.
- 155 SCHAAL.
Nazca.
D. 16,5 cm. Met rode, roodbruine, geelbruine, grijze en paarse beschildering op crème fond. Zieh tweemaal herhalende daemon, versierd met trophéeënkoppen en bloemmotieven.
Lit. E. Heldring, Maandblad B.K. Jan. 1929.
Cat. Schatk. d. Oudheid, No. 93.
Coll. wijlen Dr E. Heldring, Amsterdam, No. E.H. 362.
- 156 BEKER.
Nazca.
H. 17 cm. D. 9 cm. Met zonaire beschildering in rood, donkergrijs en geelbruin op wit fond. De onder- en bovenzône met trophéeënkoppen, de middelste met daemonfiguren. Bodem bol.
Cat. Schatk. d. Oudheid, No. 94.
Coll. wijlen Dr E. Heldring, Amsterdam, No. E.H. 527.
- 157 BEKER.
Nazca.
H. 19 cm. D. 10 cm. Met zonaire beschildering in rood, donkergrijs en geelbruin op wit fond. Daemonen- en trophéeënkoppen. Bodem bol.
Cat. Schatk. d. Oudheid, No. 95.
Coll. wijlen Dr E. Heldring, Amsterdam, No. E.H. 526.
- 158 BEKER.
Nazca.
H. 18 cm. D. 15,5 cm. Met beschildering. Zevenmaal herhaald verticaal stafmotief, afgewisseld met witte strepen op bloedrood fond.
Cat. Schatk. d. Oudheid, No. 96.
Coll. wijlen Dr E. Heldring, Amsterdam, No. E.H. 525.

159 VAAS.

Nazca.

H. 12,5 cm. Bolvormig met bruine, grijze, rode, paarse en gele beschildering op crème fond. Bodem convex. Aan vier zijden donderpad, afwisselend grijs met rode kop en rode strepen, en rood met zwarte kop en donkere strepen, waartussen eieren in verschillende kleuren. Bovenop twee onderling verbonden tuiten, kenmerkend voor Nazca.

Lit. R. en M. d'Harcourt, *La céramique ancienne du Pérou*, Pl. 10.

Cat. Schatk. d. Oudheid, No. 97.

Coll. wijlen Dr E. Heldring, Amsterdam, No. E.H. 361.

160 SCHAALTJE.

Nazca.

D. 12,5 cm. Omgekeerd koepelvormig met steenrode, donker roodbruine en witte beschildering op geelbruin fond aan de buitenkant; binnenkant paars. Vismotief.

Cat. Schatk. d. Oudheid, No. 98.

Coll. wijlen Dr E. Heldring, Amsterdam, No. E.H. 363.

161 SCHAAL.

Nazca.

D. 15 cm. Omgekeerd koepelvormig met beschildering. Vlakvulling met verbasterde bruine vismotieven op wit fond.

Cat. Schatk. d. Oudheid, No. 99.

Coll. wijlen Dr E. Heldring, Amsterdam, No. E.H. 528.

162 SCHAALTJE.

Nazca.

H. 10,5 cm. D. 18,5 cm. Omgekeerd koepelvormig met beschildering. Donkerbruine vogels met witte ogen op rood fond.

Cat. Schatk. d. Oudheid, No. 100.

Coll. wijlen Dr E. Heldring, Amsterdam, No. E.H. 529.

163 VAAS.

Nazca.

H. 17 cm. Glanzend, met bruine, roodbruine en geelbruine beschildering. Menselijke figuur, ge-

deeltelijk plastisch. Gezicht met horizontale streep, Op de rug een door middel van een band over het voorhoofd gedragen last hout. Aan de rechterkant een tas, waarschijnlijk voor cocablaadjes om te kauwen. Er naast aan een koord in de linkerhand een lama. Op de rug aan het achterhoofd verbonden tuit.

Lit. R. en M. d'Harcourt, *La céramique ancienne du Pérou*. Pl. 10.

Cat. Schatk. d. Oudheid, No. 101.

Coll. wijlen Dr E. Heldring, Amsterdam, No. E.H. 358.

- 164 DUBBELE VAAS. afb. 22
Nazca.

H. 18 cm. Met roodbruine, grijze, donkerrode en gele beschildering op crème fond. Beide onderstukken afgerond blokvormig; op elk een plastische vogel met op de vleugels geschilderde z.g. tropheeënkoppen. Beide onderstukken beschilderd met verschillende dieren, insecten en hagedissen, vermoedelijk het voedsel der vogels voorstellend.

Cat. Schatk. d. Oudheid, No. 102.

Coll. wijlen Dr E. Heldring, Amsterdam, No. E.H. 360.

- 165 VAAS.
Nazca.

H. 15,5 cm. D. 9,5 cm. Beschildering in rood, bruin, crème-geel en wit: menselijk gezicht, neus plastisch. Op de rug afhangende banden (tropheeënkop?).

Museum voor Land- en Volkenkunde, Rotterdam, No. 3013.

- 166 SCHAAL.
Ica, nabij Nazca.

H. 13 cm. D. boven 11 cm. Dubbel-conisch, met matte beschildering in bruine tinten. Motieven geometrisch. Kleur en stijl kenmerkend voor Ica.

Cat. Schatk. d. Oudheid, No. 103.

Coll. wijlen Dr E. Heldring, Amsterdam, No. E.H. 532.

- 167 KOM.
Ica.

H. 12,2 cm. D. 19,5 cm. Licht roodbruin fond, waarop beschildering: middenzône met trapmotief, afwisselend in zwart en wit, daaronder en boven witte banden met zwarte motieven.

Museum voor Land- en Volkenkunde, Rotterdam, No. 28219.

168 VAAS

Ica.

H. 6,5 cm. Grootste D. 10 cm. D. opening 5 cm. Geometrische versiering in rood, zwart en wit. Vismotief; op rand trapmotief.

Musée de l'Homme, Parijs, No. 30-19-126.

169 BAKJE.

Ica.

H. 5,5 cm. D. 14 cm. Rechtopstaande rand aan bodemzijde getand. Beschildering met geometrische motieven in zwart en wit op bruinrode ondergrond.

Musée de l'Homme, Parijs, No. 30-19-129.

170 TWEE SPINKLOSJES.

Paracas.

a) H. 2 cm. Zwart met matrode, gele en groene beschildering, de vakjes omgeven door geristste lijnen. Techniek en kleuren kenmerkend voor Paracas. Bolvormig.

b) H. 1,8 cm. Zwart, geritst, buidelvormig.

Verz. Mevrouw G. E. G. van Giffen-Duyvois, Groningen.

171 VAAS.

Recuay.

H. 12,5 cm. Grootste D. 14 c. Opening 6,5 cm. Voet 8 cm. Bolvormig, op voet. Beschilderd in zwart, rood en crème; gezicht, waaraan kleine plastische toevoegingen voor oren, neus en horentjes op het hoofd.

Musée de l'Homme, Parijs, No. 11-21-154.

172 SCHAAL.

Tiahuanaco.

H. 7 cm. D. 11,5 cm. Bodem 7,5 cm. Buitenkant licht bruinrood met zwarte strepen. Op de binnenrand trapmotief, wit op rood en cirkels wit op zwart fond.

Musée de l'Homme, Parijs, No. 87-115-90.

173 FRAGMENT.

Tiahuanaco.

Br. 6 cm. Plastische poemakop.

Musée de l'Homme, Parijs, No. 08-23-509.

- 174 BEKER.
Tiahuanaco.
H. 18 cm. D. 13,5 cm. Licht bruinrood, bovenrand beschilderd in zwart en crème, trapmotief.
Verz. A. Blum, Blaricum.
- 175 BEKER.
Tiahuanaco.
H. 17,5 cm. D. 14 cm. Beschilderd met poema, in zwart, crème en oranje op roodbruine grond.
Verz. A. Blum, Blaricum.
- 176 VAAS. afb. 35
Tiahuanaco.
H. 9,5 cm. Waarschijnlijk bekervormig; fragment met plastisch gezicht. Zwart glanzend.
Verz. A. Blum, Blaricum.
- 177 KONDORKOP, FRAGMENT VAN EEN VAAS.
Tiahuanaco.
L. 10 cm. Beschildering in rood en crème, bek en oog zwart.
Verz. A. Blum, Blaricum.
- 178 FRAGMENT, ROOFDIERKOP.
Tiahuanaco.
L. 13 cm. Donkerrood.
Verz. A. Blum, Blaricum.
- 179 SCHAALTJE.
Copacabana, Titicacameer.
D. 12 cm. 2 x 2 kleine oortjes aan twee kanten. Op bruinrode grond beschildering in zwart: twee banden met geometrische motieven.
Musée de l'Homme, Parijs, No. 87-115-94.
- 180 KOM.
Copacabana, Titicacameer.
H. 4,5 cm. D. met rand 15,5 cm. Rechtopstaande zijkant met horizontaal naar buiten uitstekende rand; twee oren, vertikaal aangezet. Geometrische versiering in zwart en wit met dunne, rode lijntjes daarin; op de horizontale rand gestileerde poppetjes.
Musée de l'Homme, Parijs, No. 78-8-16.

181 AMPHOOR.

Cuzcostijl, echter uit Nazca. Incatijd 14e en 15e eeuw. H. 18 cm. Aardewerk, met rode en donkerbruine beschildering op crème fond. Op de hals insecten in naturalistische stijl. De ene kant zônair versierd: boven en onder met insecten als voren, daartussen met geometrische motieven. Onder aan de hals een plastisch kopje. Boven aan de hals twee kleine, onder aan de buik twee grote oren. Bodem eindigend in een punt.

Lit. R. en M. d'Harcourt, *La céramique ancienne du Pérou*, Pl. 6. Cat. Schatk. d. Oudheid, No. 139.

Coll. wijlen Dr E. Heldring, Amsterdam, No. E.H. 357.

182 AMPHOOR.

Cuzco.

H. 58 cm. D. boven 19 cm. Aan de hals twee kleine, op de buik twee grote, platte oren, waarvan één ontbreekt. Fond roodbruin, aan één zijde een rechthoekig veld versierd met geometrisch motief: driehoeken, afwisselend rood en zwart, wit omljnd.

Museum für Völkerkunde, Hamburg, No. 40.20 : 1.

183 BEKER.

Cuzco. Incatijd (14e en 15e eeuw).

H. 12,5 cm. D. 10,5 cm. Aardewerk, met roodbruine beschildering op oranje-bruin fond. Bovenrand geometrisch versierd. Kleurschakering typisch voor Cuzco.

Cat. Schatk. d. Oudheid, No. 138.

Coll. wijlen Dr E. Heldring, Amsterdam, No. E.H. 368.

184 VAAS.

Cuzco. Incatijd.

H. 18 cm. D. hals 5,5 cm. Karafvormig, beschilderd met rood en wit op donker purperen ondergrond op bolvormig gedeelte, bruin op witte ondergrond op de lange hals. Onderste gedeelte terracotta. Zich herhalende geometrische motieven.

Coll. wijlen Dr E. Heldring, Amsterdam, No. E.H. 533.

185 VAAS.

Cuzco.

H. 21 cm. D. boven 5 cm. Karafvormig, boven aan de

hals twee kleine, op de buik twee grote oren. Onderaan de hals een klein, plastisch dierkopje. Beschildering met geometrische en veermotieven in roodbruin, lichtbruin, zwart en crème.

Museum für Völkerkunde, Hamburg, No. 51 59: 13

186 BEKER.

Novillero. Prov. Cochabamba.

H. 11 cm. D. rand 13 cm. Bodem 7 cm. Rond, aan een zijde kleine verbreding van de rand. Beschildering in rood en zwart met meandermotief. Op de binnenzijde enige groepen van drie zwarte strepen op rode ondergrond.

Musée de l'Homme, Parijs, No. 39-116-1.

187 SCHAALTJE.

Herkomst onbekend.

D. 10 cm. Aan één zijde twee kleine oortjes, een groot oor daartegenover, afgebroken. Op bruin-rode grond beschildering: donkerrode cocatas met geometrische motieven in zwart en wit.

Musée de l'Homme, Parijs, No. 94-105-6.

188 TROMPET.

Moche.

L. 35,5 cm. Eindigend in jaguarkop. Rood met crème beschildering.

Überseemuseum, Bremen, No. C. 4025.

189 PANFLUIT.

Herkomst onbekend.

H. 36 cm. Br. bovenaan 18 cm. Dertien toonbuizen; donker bruinrood.

Musée de l'Homme, Parijs, No. 53.19-1190.

190 OORSIERAAD.

Herkomst onbekend, waarschijnlijk kustgebied.

D. 7 cm. Opengewerkte versiering: 2 kleine viervoeters opstaande tegen een boom met staarten in diervorm. In de rand vogeltjes.

Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, No. 128.

191 OORSIERAAD.

Moche.

D. schijf 7,5 cm. L. tube 3,5 cm. Korte, cilindervormige buis, waaraan opengewerkte schijf. In de rand gestileerde vogeltjes, in het midden een viervoetig dier met hoofdtooi uit twee slangen bestaande.

Musée de l'Homme, Parijs, No. 78-2-541.

192 MATRIJS MET AFGIETSEL.

Herkomst onbekend.

Br. 8 cm. Kop.

Musée de l'Homme, Parijs, No. 78-2-541.

METAAL

- 193 EEN PAAR SANDALEN. afb. 23
Ica.
Goud. L. 12,9 cm. Br. 9,7 cm. Br. banden 1 cm. Gewicht 49 g. De ene gereinigd, de andere in de oorspronkelijke staat. Waarschijnlijk van een mummie afkomstig.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No 215/1.2.
- 194 BAND. afb. 24
Herkomst onbekend.
Goud. L. 42 c. Br. 7 cm. Versierd met geometrische motieven, langs de rand vogelmotief?
Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, geen No.
- 195 MANCHETTE.
Ica.
Goud. L. 10,7 cm. Br. 8,8 cm. Gereinigd.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 215/3.
- 196 MANCHETTE.
Herkomst onbekend.
Goud. H. 6,5 cm. L. 13 cm. Gedreven versiering: in het midden concentrische cirkels, langs de rand een rij punten.
Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, geen No.
- 197 BEKER.
Ica.
Goud. H. 7,5 cm. D. 7,5 cm. Zich naar boven trapezgewijze verwijdend.
Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, No. 7451.
- 198 BEKER.
Ica.
Goud. H. 12 cm. D. 8,5 cm. Plastisch gezicht.
Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, No. 7450.
- 199 LAMA. afb. 29
Tiahuanaco.
Goud. H. 6,2 cm.
Verz. A. Blum, Blaricum.

- 200 TWEE SIERSTUKKEN. afb. 25
 Tiahuanaco.
 Goud. a) H. 37 cm. Br. 17 cm. Masker met hoofdtooi.
 b) H. 16,5 cm. Handvorm met vier vingers?
Verz. A. Blum, Blaricum.
- 201 SIERSTUK VAN HOOFDTOOI.
 Nazca.
 Goud. H. 16,5 cm. Naald, waaraan twee dunne, lange
 bladen, iets breder uitlopend aan de einden, alwaar ge-
 zicht in relief.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 215/28.
- 202 HANGER. afb. 27
 Herkomst onbekend.
 Goud. Peervormig. H. 4,8 cm. Br. 3,3 cm. Langs de
 rand evenwijdige lijnen, in het midden vogelmotief.
Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, geen No.
- 203 TIEN KRALEN. afb. 27
 Ica.
 Goud. Zes kogelvormig, twee hoekig, twee turfvormig.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 215/10-19.
- 204 SIERSTUKJE. afb. 27
 Herkomst onbekend.
 Goud. Br. 3,8 cm. Dubbele vogelkop. De doorboringen
 bij de neus wijzen erop, dat het op stof genaaid werd.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 215/20.
- 205 TWEE SIERPLAATJES.
 Herkomst onbekend.
 Goud. Br. 4 cm. Meander met 7 doorboringen om op
 stof vastgehecht te kunnen worden.
Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, No. 11 en 12.
- 206 PINCET. afb. 27
 Ica.
 Goud. Vogelkop. H. 5 cm.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 215/4.
- 207 PINCET. afb. 27
 Herkomst onbekend.
 Goud. Ovaal. H. 4 cm. Br. 1,8 cm.
Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, geen No.

- 208 PINCET. afb. 27
 Herkomst onbekend.
 Goud. H. 4 cm.
Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, geen No.
- 209 KALKLEPELTJE. afb. 28
 Herkomst onbekend.
 Goud. H. 7 cm. Eindigend in plastische vogel met lange snavel.
Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, geen No.
- 210 VOORHOOFDSBAND.
 Herkomst onbekend.
 Zilver. L. 55 cm. Versiering in zônes, afwisselend zigzagmotief en punten.
Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, No. 7493(44)
- 211 MANCHETTE.
 Herkomst onbekend.
 Zilver. H. 10,5 cm. Br. 29 cm. Gedreven punten als versiering.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 221.
- 212 MANCHETTE.
 Herkomst onbekend.
 Zilver. H. 7,5 cm.
Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, No. 7477(28).
- 213 BEKER. afb. 26
 Chuquitanta bij Lima.
 Zilver. H. 13,5 cm. Met plastisch gezicht.
Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, No. 7466.
- 214 BEKER. afb. 26
 Chuquitanta bij Lima.
 Zilver. H. 10 cm. D. 11 cm. Bovengedeelte breder.
Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, No. 7468.
- 215 BEKER.
 Chuquitanta bij Lima.
 Zilver. H. 12,5 cm. Beiderzijds met plastisch gezicht.
 Enigszins ovaal.
Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, No. 7467.

- 216 BEKER.
Ica.
Zilver. H. 9 cm. Onder horizontaal omgebogen rand een versierde zône: menselijke gezichten met rechthoekig omrande ogen en mond met tanden, afwisselend naar beneden en naar boven gericht. (Schmidt, *Kunst und Kultur in Peru*, afb. blz. 381).
Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, No. 7472.
- 217 BEKER.
Herkomst onbekend.
Zilver. H. 11 cm. Versierd met ruitmotief. Sterk beschadigd, resten van stof?
Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, No. 7473.
- 218 BEKER.
Herkomst onbekend.
Zilver. H. 12 cm. Plastisch gezicht, achterkant haren(?) aangeduid.
Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, No. 7469.
- 219 BEKER.
Herkomst onbekend.
Zilver. H. 14 cm. D. 7,5 cm. Zittende menselijke figuur.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 216.
- 220 MANCHETTE.
Herkomst onbekend.
Zilver. H. 8 cm.
Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, No. 7476(27).
- 221 ZEVEN PINCETTEN.
Herkomst onbekend.
Zilver en brons(?). H. ongeveer 3—4 cm. Eén met vogelkop met lange snavel.
Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, No. 7445 (46), 7498(49), 52, 58, 88, 89, 92.
- 222 TWEE MANTELSPULDEN.
Herkomst onbekend.
Zilver. L. 14,5 cm. a) met kleine kop; b) met spiralen versierde kop; samen in een omslag, een soort étui gevonden.
Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, No. 69 en 7490(41).

- 223 DRIE OORSIERADEN.
Kustgebied.
Zilver. D. 4,2; 3,5; 3,6 cm. Met gedreven versiering:
1 en 2 vogels. Een ervan tevens rammelaar.
Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, No. 7486(37), 7487(38), 7489(40).
- 224 VIJF VINGERRINGEN.
Chimu-gebied.
Zilver. Bandvormig.
Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, geen No.
- 225 LAMA.
Cuzco. Incatijd (14e en 15e eeuw).
Zilver. H. 4 cm. Staand, details nauwkeurig, oren
afgebroken.
Verz. Mevrouw G. E. G. van Giffen-Duyvis, Groningen.
- 226 MASKER.
Ica.
Koper, met patina. H. 14 cm. Br. 19 cm. Ovaal, van
boven recht afgesneden. Waarschijnlijk van mummie
afkomstig.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 249/1.
- 227 BEKER.
Huacho.
Edelmetaal, vermengd? H. 10,5 cm. D. 9,5 cm.
Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, No. 7471.
- 228 BEKER.
Herkomst onbekend.
Koper. H. 11,5 cm. D. boven 10 cm, onderaan 5,5 cm.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 255.
- 229 SCHAALTJE.
Herkomst onbekend.
Koper. H. 1,2 cm. D. 8,2 cm.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 265.
- 230 SCHAAL.
Herkomst onbekend.
Koper. H. 3,5 cm. D. boven 12 cm, onder 13 cm. Bodem
iets gewelfd, rand naar binnen gebogen.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 260.

- 231 SCHAAL.
Herkomst onbekend.
Koper. H. 4,8 cm. D. 12 cm. Bodem vlak, loodrechte
rand iets gebogen.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 256.
- 232 SCHAAL.
Herkomst onbekend.
Koper. H. 2,5 cm. D. boven 14 cm, onder 15,5 cm.
Bodem gewelfd, rand naar binnen gebogen.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 257.
- 233 MANTELSPELD.
Herkomst onbekend.
Brons. L. 24,5 cm. Kop vlak, versierd met twee vissen;
sterk gepatineerd.
Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, No. 77.
- 234 VIER MANTELSPELDEN.
Tiahuanaco.
Brons. L. 10 tot 15,5 cm. Platte, halfcirkelvormige kop;
doorboord.
Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, No. 145, 146, 147.
- 235 MANTELSPELD.
Herkomst onbekend.
Brons. L. 14,5 cm. Eenvoudige, kegelvormige kop; naald
doorboord.
Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, No. 68
- 236 MANTELSPELD.
Herkomst onbekend.
Brons. L. 22,5 cm. Kop vlak, met twee vissen versierd.
Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, No. 76.
- 237 MANTELSPELD.
Herkomst onbekend.
Brons. L. 9,2 cm. Drievoudige knop.
Überseemuseum, Bremen, No. C. 4061.
- 238 MANTELSPELD.
Herkomst onbekend.
Brons. L. 18 cm. Versierd met spiraalmotief.
Überseemuseum, Bremen, No. C. 4202.

- 239 MANTELSPELD.
Herkomst onbekend.
Brons, met patina. L. 18 cm.
Überseemuseum, Bremen, No. C 4234.
- 240 KALKLEPELTJE.
Noordelijke kuststreek. Chanchan.
Koper. L. 5,8 cm. Op de steel klein vogeltje.
Collectie Mevrouw M. Reining, Osnabrück.
- 241 KALKLEPELTJE. afb. 28
Herkomst onbekend.
Koper. L. 6,5 cm. Eindigend in aapje.
Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, No. 83.
- 242 KALKLEPELTJE. afb. 28
Herkomst onbekend.
Koper. L. 6 cm. Eindigend in viervoeter.
Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, No. 84.
- 243 KALKLEPELTJE. afb. 28
Herkomst onbekend.
Koper. L. 10,5 cm. Eindigend in vogel met kam en grote staart.
Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, No. 7491.
- 244 KALKLEPELTJE. afb. 28
Herkomst onbekend.
Koper. L. 8 cm. Eindigend in vogel, gezeten op doorboord voetstukje.
Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, No. 7492.
- 245 MES.
Herkomst onbekend.
Koper. L. 7,5 cm. Handvat menselijke gestalte met vis in de vooruitgestoken handen.
Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, No. 97.

- 246 MES.
Herkomst onbekend.
Koper: L. 4,8 cm. Handvat in diervorm. Ogen en neus-
gaten met inlegwerk.
Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, No. 98.
- 247 MES, zgn. SKALPELL.
Herkomst onbekend.
Koper. L. 15 cm. Onderste gedeelte omwonden; zich be-
vindend in een étui, vervaardigd uit omvlochten
staafjes.
Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, No. 139.
- 248 TUMI, MES.
Cuzco.
Koper. L. 17,5 cm. Br. 12,6 cm. Halvemaanvormig, een
stuk afgebroken. Rond heft eindigend in een lamakop.
Verz. Gaffron, Lippische Landesmuseum, Detmold, No. 246/3.
- 249 TUMI, MES.
Herkomst onbekend.
Koper. L. 16 cm. Br. 13 cm. Halvemaanvormig, rond
heft versierd met ingelegde spiraal en eindigend in drie
kleine menselijke figuurtjes met knuppels.
Verz. Gaffron, Lippische Landesmuseum, Detmold, No. 246/2
- 250 TUMI, MES.
Cuzco?
Bronz. H. 15,5 cm. Br. 17 cm. Halvemaanvormig, hand-
vat eindigend in twee vogelfiguurtjes. Aan achterkant
een oogje.
Museum für Völkerkunde, Frankfurt, No. N.S. 35486.
- 251 KNOTS, zgn. MORGENSTER.
Herkomst onbekend.
H. 2 cm. D. 9 cm.
Überseemuseum, Bremen, geen No.
- 252 KNOTS, zgn. MORGENSTER.
Chuhitanta.
Koper(?), gereinigd. H. 2 cm. D. 9 cm.
Überseemuseum, Bremen, No. C. 7004.

- 253 KNOTS, zgn. MORGENSTER.
Herkomst onbekend.
Koper(?). H. 1 cm. D. 10,5 cm.
Überseemuseum, Bremen, No. C. 4063.
- 254 BIJL.
Herkomst onbekend.
Koper. L. 12,5 cm.
Überseemuseum, Bremen, No. C. 4064.
- 255 BIJL.
Herkomst onbekend.
Koper. H. 14,8 cm. Br. 26 cm. Halvemaanvormig, met handvat. Geometrische ornamenten (zigzaglijnen) in drie zônes.
Überseemuseum, Bremen, No. C. 7252.
- 256 BIJLTJE.
Een graf bij Huaca del Brujo bij Pacatnamu, Noorderlijke kuststreek.
Koper. L. 5,2 cm. Er omheen nog resten van stof. Patina.
Verz. mevrouw G. E. G. van Giffen-Duyvis, Groningen.
- 257 KRAAL.
Een graf bij Huaca del Brujo bij Pacatnamu, Noorderlijke kuststreek.
Koper. D. 1,2 cm. Patina.
Verz. Mevrouw G. E. G. van Giffen-Duyvis, Groningen.
- 258 BEITEL.
Chanchan bij Trujillo.
Koper. L. 16 cm. Op de bovenaan doorboorde steel, zittende man, voorwerp aan de mond houdend.
Verz. Mevrouw M. Reining, Osnabrück.
- 259 BOVENSTUK VAN EEN STAF.
Herkomst onbekend.
Koper. Bovenop vier menselijke figuurtjes met knuppels, aan vier zijden schelletjes.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 250.
- 260 MENSELIJK FIGUURTJE MET HOGE HOED.
Een eiland in het Titicacameer.
Koper, massief. H. 4 cm.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 253.

- 261 VOGEL MET EI IN SNAVEL.
Chanchan, bij Trujillo.
Koper. H. 3 cm.
Verz. mevrouw M. Reining, Osnabrück.
- 262 ZEVEN NAALDEN.
Herkomst onbekend.
Koper.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, geen No.
- 263 LEPEL.
Herkomst onbekend.
Koper. L. 9,5 cm.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 266.
- 264 SCHELLETJE.
Herkomst onbekend.
Koper. H. 3,8 cm.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, geen No.
- 265 SCHELLETJE.
Herkomst onbekend.
Brons(?). H. 4,5 cm. Versierd met vogel.
Überseemuseum, Bremen, No. C. 7001.
- 266 SCHELLETJE.
Herkomst onbekend.
Brons(?) met patina. H. 2,5 cm.
Überseemuseum, Bremen, No. C. 4068.
- 267 SCHELLETJE.
Herkomst onbekend.
D. 5 cm. Aan vier zijden naar binnen gebogen, klepel
in vorm van vrouwenfiguurtje.
Überseemuseum, Bremen, No. C. 4067.

HOUT

- 268 PAKČO OF K'ENK'O, DRINKNAP.
 Omgeving Cuzco.
 L. 71 cm. Bolvormig, met plastisch, op de knieën liggende menselijke figuur (ogen van metalen plaatjes), rustend op de steelvormige tuit. De laatste voorzien van een open, zigzagvormig kanaal, waarin de vloeistof uit de kom valt door de figuur heen. Bij het drinken behoort het vocht in de mond gegoten te worden.
Verz. A. Blum, Blaricum.
- 269 K'ERO, HOUTEN BEKER. afb. 32
 Hoogland, waarschijnlijk Cuzco, vroege koloniaaltijd.
 H. 23 cm. D. 8 cm. Lakversiering in groen, wit en bruin op rood en donkerbruin fond, in twee zones. Onder naturalistische bloemen (de „bloem van de Inca”) en vogels; boven een rij personen, die naar het schijnt een hoofdman met staf in de hand, tegemoet treden. Allen zijn fraai uitgedost met verenhoofdtooi, begeleid door vogels, een hond en een man als beer vermomd. Twee dragen Spaanse kleedij, de een een trompet blazend, de ander een trommel slaand. Bewijs voor het voortbestaan der oud-Indiaanse techniek na de verovering.
Museum für Völkerkunde, Frankfurt, No. N.S. 35495.
- 270 K'ERO, HOUTEN BEKER. afb. 31
 Hoogland, waarschijnlijk Cuzco.
 H. 21 cm. D. 19 cm, bodem 16,5 cm. Enerzijds plastische poemakop. Het geheel met lakversiering in verschillende kleuren: rood, wit, geel, groen op donker bruine ondergrond. Hiermede details van de poemakop aangegeven, voorts personages met schild en knots, eindigend in poemakop, andere met ceremoniële staf in de hand; allen met fraaie veren hoofdtooi. De open ruimte aangevuld met vruchten en een aapje.
Museum für Völkerkunde, Frankfurt, No. N.S. 35494.
- 271 K'ERO, HOUTEN BEKER.
 Cuzco.
 H. 17 cm. D. boven 14 cm, bodem 9 cm. Naar boven wijd uitlopend. Lakversiering in groen, bruingeel, crème

en rood. Op bovenhelft man met lange fluit aan de ene, geometrische ornamenten aan de andere zijde. Onderhelft met sierlijk bloem- en bladmotief. Waarschijnlijk begin Spaanse tijd.

Musée de l'Homme, Parijs, No. 30-19-351.

272 K'ERO, HOUTEN BEKER.

Omgeving Cuzco.

H. 14 cm. D. 12 cm. Lakversiering in verschillende kleuren: man en vrouw bonen etende en drinkende uit beker. Voorts naturalistische bloemen en trapmotief.

Verz. A. Blum, Blaricum.

273 BEKER.

Pachacamac.

H. 9,5 cm. D. boven 6 cm, bodem 5 cm. Bovenrand met meandermotief, waarin gestileerde gezichten, alternerend naar boven en beneden gericht. Daaronder verticale onversierde vlakken, afwisselend met visgraatmotief.

Musée de l'Homme, Parijs, No. 30-19-350.

274 BEKER.

Chorillos.

H. 16,5 cm. D. boven 9,5 cm, bodem 8 cm. Bovenrand met zigzagmotief, daaronder verticale onversierde vlakken, afwisselend met getande lijnen.

Musée de l'Homme, Parijs, No. 30-21-113.

275 BEKER.

Pisco.

H. 10 cm. D. 7,5 cm. Versierd met drie rijen driehoeken.

Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 303.

276 BAKJE.

Herkomst onbekend.

D. 6,5 cm. Platte rand versierd met geritst trapmotief.

Überseemuseum, Bremen, No. 4046.

277 BAKJE.

Chanchan bij Trujillo.

H. 3,6 cm. D. boven 5,5, cm, bodem 5 cm. Versierd met meandermotief; resten van kleur?

Musée de l'Homme, Parijs, No. 87-115-144

- 278 DOOS.
Ancon.
H. 5,8 cm. L. 17 cm. Br. 9 cm. Rechthoekig; deksel ontbreekt. Geometrische versiering, zigzaglijn met trapmotief.
Musée de l'Homme, Parijs, No. 78-2-540.
- 279 SPIEGEL.
Herkomst onbekend.
H. 12 cm. Pyriet gevat in hout. Rand met twee plastische dieren versierd.
Museum für Völkerkunde, Frankfort, No. N.S. 35487.
- 280 TWEE OORSIERADEN.
Herkomst onbekend.
L. 7,5 cm. D. 5,2 cm. Tube met rond voorstuk, het laatste geheel overdekt met blauw-groene veertjes. Boven een kleine verdieping in het midden een bengelend, rond, zilveren plaatje, aan een ringetje bevestigd.
Museum für Völkerkunde, Frankfort, No. N.S. 35300, a en b.
- 281 MENSELIJK FIGUURTJE.
Herkomst onbekend.
H. 6,5 cm. Tweezijdig. Resten van rode beschildering. Doorboring onderaan.
Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, No. 136.
- 282 MENSELIJKE FIGUUR.
Herkomst onbekend.
H. 19,5 cm. Br. 8,5 cm. Ribben zichtbaar.
Museum für Völkerkunde, Frankfort, No. N.S. 35497.
- 283 MENSELIJKE FIGUUR.
Herkomst onbekend.
H. 17,5 cm. Br. 7,5 cm. D. 5,5 cm.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 195.
- 284 MENSELIJKE FIGUUR.
Herkomst onbekend.
L. 18,5 cm. Br. 6,5 cm. D. 1 cm. Rechthoekige romp.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 196.
- 285 MENSELIJKE FIGUUR.
Herkomst onbekend.
L. 20 cm. Br. 7 cm. D. 1 cm. Zigzaglijn op zij van de romp.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 198.

- 286 MENSELIJKE FIGUUR.
Herkomst onbekend.
L. 16,5 cm. Br. 6,5 cm. D. 1,5 cm.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 199.
- 287 WEEFSTOELONDERDEEL.
L. 65,5 cm. H. 12 cm. Eindigend in plastische, menselijke figuur. Eenvoudige hoofdtooi, voor en achterzijde door ritsen versierd.
Museum für Völkerkunde, Frankfurt, No. N.S. 35500.
- 288 WEEFSTOELONDERDEEL.
Herkomst onbekend.
L. 65,5 cm. H. 16 cm. Eindigend in een plastische menselijke figuur. Hoofdtooi met vogelmotief en naar beide zijden afhangende einden. Centuur met S-vormige voluten, hemd met trapmotief, franje en cirkeltjes door ritsen versierd aan voor- en achterkant.
Museum für Völkerkunde, Frankfurt, No. N.S. 35499.
- 289 WEEFZWAARD.
Herkomst onbekend.
L. 67 cm. Versiering in zones met relief. Bovenaan tweekoppige slang, vervolgens geometrisch, viervoeter- en vogelmotief.
Museum für Völkerkunde, Frankfurt, No. N.S. 35501.
- 290 STAAFJE.
Herkomst onbekend.
L. 23,3 cm. Einde hurkende menselijke figuur met puntmuts.
Überseemuseum, Bremen, No. C. 6990.
- 291 STAAFJE.
Herkomst onbekend.
L. 16,5 cm. Einde rechthoekig blokje, waarop vogel met lange snavel.
Überseemuseum, Bremen, No. C. 7020.
- 292 STAAF, WEEFINSTRUMENT?
Herkomst onbekend.
L. 36,5 cm. Onderaan spits toelopend, bovenop een zittende menselijke figuur.
Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, No. 916.

- 293 STAAF, WEEFINSTRUMENT?
Herkomst onbekend.
L. 36,5 cm. Onderaan spits toelopend, bovenop een dier,
een mens omklemmend.
Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, No. 917.
- 294 SPINSTAAFJE MET SPINKLOSJE.
Herkomst onbekend.
L. 17,5 cm. Op het klosje geometrisch motief.
Überseemuseum, Bremen, No. C. 8988.
- 295 SPINSTAAFJE.
Kustgebied.
L. 31,5 cm. Cylindervormig, beschilderd middenstuk.
Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, geen No.
- 296 STAAFJE.
Herkomst onbekend.
L. 32 cm. Beide einden vogelfiguur, rood en groen
beschilderd.
Überseemuseum, Bremen, No. C. 6989.
- 297 STAAFJE.
Kustgebied.
L. 25 cm. Beiderzijds eindigend in een beschilderd
vogelfiguurtje.
Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, geen No.
- 298 STAAFJE.
Kustgebied.
L. 42 cm. Beiderzijds eindigend in menselijke figuurtjes,
waarop resten van rode kleur.
Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, geen No.
- 299 STAAFJE.
Kustgebied.
L. 41 cm. Beiderzijds eindigend in papagaaien. Midden-
gedeelte met garen omwonden.
Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, No. 914.
- 300 STAAF.
Herkomst onbekend.
L. 25 cm. Onderaan spits eindigend, boveninde door-
broken, met daarop twee vogelfiguurtjes.
Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, No. 741.

- 301 FRAGMENT, STAAF.
 Herkomst onbekend.
 L. 11 cm. Einde doorbroken, daarop 4 menselijke
 figuurtjes.
Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, No. 737.
- 302 CEREMONIËLE STAF. afb. 33
 Pachacamac.
 L. 131 cm. Eindigend in een viervoetig dier, gedeeltelijk
 plastisch, verder door geritste lijnen aangegeven. Ogen
 met schelp ingelegd.
Musée de l'Homme, Parijs, No. 78-5-36.
- 303 CEREMONIËLE STAF. afb. 33
 Ancon.
 L. 157 cm. Eindigend in een doorboord gedeelte, 14 cm
 hoog, (in holte zaden: rammelaar) waarop een geknielde
 menselijke figuur, 8 cm hoog.
Musée de l'Homme, Parijs, No. 73-13-151.
- 304 CEREMONIËLE STAF, BOVENSTUK. afb. 33
 Noordelijke kuststreek.
 L. 67 cm. Eindigend in jaguardemon met man tussen
 de poten. Resten van ingelegde steentjes rondom de
 ogen.
Städtisches Museum, Osnabrück, No. A 300.
- 305 ROEISPAAN.
 Herkomst onbekend.
 Totale L. 160 cm. Boveneinde verbreed met acht met
 trapmotief uitgezaagde driehoeken, waarvan het
 bovenste het handvat vormt en met een knop is afge-
 werkt. Verbreding onderaan 50 cm hoog.
Musée de l'Homme, Parijs, No. X-53-277.
- 306 BUIS, PIJP?
 Herkomst onbekend.
 L. 25,5 cm. Met menselijke figuur met inlegwerk. Aan
 de achterkant een oogje.
Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, No. 152.
- 307 FRAGMENT.
 Herkomst onbekend.
 L. 12 cm. Bovenstuk van een staf? Plastisch menselijk
 hoofd met spitse muts.
Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, geen No.

- 308 FRAGMENT.
Herkomst onbekend.
L. 25,5 cm. Eindigend in menselijke figuur met rok.
Resten van zilveren versiering met kleine gaatjes, om de hals en op de waaievormige hoofdtooi. In de samen-
gehouden handen een klein voorwerp.
Museum für Völkerkunde, Frankfort, No. N.S. 35498.
- 309 SCLUPTUUR.
Herkomst onbekend.
H. 19,5 cm. Plastisch gezicht als op metalen bekens.
(model).
Musée de l'Homme, Parijs, No. 78-8-68.
- 310 OORSIERAAD.
H. 3 cm. D. 4,5 cm. D. opening 2,2 cm. Cilindervormig;
resten van ingelegde stukjes schelp.
Musée de l'Homme, Parijs, No. 78-13-212.
- 311 LEPELTJE.
Herkomst onbekend.
L. 13,5 cm. Steel in de vorm van een aap.
Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, No. 742.
- 312 LEPELTJE.
Chanchan bij Trujillo.
L. 13,3 cm. Op heft plastische hagedis.
Musée de l'Homme, Parijs, No. 87-115-141.
- 313 LEPELTJE.
Ancon.
L. 15,5 cm. Geometrische versiering: gestileerd gezicht.
Musée de l'homme, Parijs, No. 78-13-194.

STEEN

314 MONOLIET.

Omgeving Tiahuanaco.

H. 37 cm. Bazalt. Monumentale menselijke figuur, gezicht plastisch, armen, handen en ceintuur in laag reliëf, verdere details geritst; hoofdband met afwisselend viervoetig dier met mensengezicht en donderpad; onder het oog kondorkop; voorts op ketting, ceintuur en lenden gordel. Geheel vergelijkbaar met de kolossale monolieten in Tiahuanaco (o.a. „el fraile”).

Verz. A. Blum, Blaricum.

315 KOP.

Omgeving Titicacameer.

H. 30 cm. Lava.

Verz. A. Blum, Blaricum.

316 SCHAAL.

Hoogland, nadere herkomst onbekend.

H. 13,5 cm. Inca-periode. Poema, brede kop en geopende bek met 4 grote hoektanden. De vlekken op de huid in reliëf aangegeven; verdieping in de rug; mogelijk een vijzel voor cocabladeren. Herinnerend aan de monumentale Tiahuanaco-stijl. Vulkanisch gesteente.

Rautenstrauch-Joest Museum, Keulen, No. 8753.

317 LIGGENDE POEMA, SCHAAL DRAGEND.

Hoogland, nadere herkomst onbekend.

H. 13 cm. Grootste br. 33 cm. D. schaal 17 cm. De bek schijnt oorspronkelijk met goud ingelegd geweest te zijn (resten nog zichtbaar), de snorharen met parelmoer, waarvan nog enkele stukken aanwezig; ogen en nagels waren waarschijnlijk ook van inleg voorzien. Donkergroen, zeer fraai gepolijst.

Verz. Mevrouw M. Bartels, Dortmund.

318 SCHAAL.

Hoogland. Utcubamba.

H. 19 cm. D. 25 x 22 cm., grootste br. 40 cm. Ovaal: rechtopstaande rand, waarop tegenover elkaar twee plastische dierenkoppen; drie poten. Grauw-groen.

Musée de l'Homme, Parijs, No. 33-90-16.

- 319 SCHAAL.
Cajamarca.
D. 36 cm. Plat, rond, grijs-groen.
Überseemuseum, Bremen, No. C. 7326.
- 320 ALPACA.
Waarschijnlijk Cuzco.
H. 8 cm. Kleine opening op de rug, offervaatje. Zwart,
gepolijst. Incaperiode.
Museum für Völkerkunde, Frankfurt, No. N.S. 35492.
- 321 ALPACA.
Waarschijnlijk Cuzco.
H. 8,5 cm. Kleine opening op de rug, offervaatje. Zwart,
gepolijst. Incaperiode.
Museum für Völkerkunde, Frankfurt, No. N.S. 35493.
- 322 ALPACA.
Omgeving Cuzco.
H. 8 cm. D. opening 2,4 cm. Br. 10,5 cm. Kleine ronde
opening op de rug, offervaatje.
Musée de l'Homme, Parijs, No. 67-129-7.
- 323 UNSTER.
Herkomst onbekend.
Br. 7 cm. H. 4,8 cm. Voor- en achterzijde versierd met
vier maal herhaald dierenmotief.
Koninklijk Instituut voor de Tropen, Amsterdam, No. A. 5595.
- 324 UNSTER.
Herkomst onbekend.
L. 7,4 cm. H. 2,5 cm. Bovenkant gekarteld, voor- en
achterzijde versierd met geritste lijnen, zigzaglijn en
cirkeltjes.
Koninklijk Instituut voor de Tropen, Amsterdam, No. A. 5596.
- 325 MENSELIJK FIGUURTJE.
Herkomst onbekend, waarschijnlijk omgeving Cuzco.
H. 3,5 cm. Turkoois.
Verz. A. Blum, Blaricum.
- 326 HANGER.
Tiahuanaco.
H. 3,8 cm. Blauwgroen. Vogelprofiel, aangeduid door
putje (oog) en groefje (snavel). Twee doorboringen ter
hoogte der vleugels, vermoedelijk kettingschakel.
Verz. Mevrouw G. E. G. van Giffen-Duyvis, Groningen.

- 327 KNOTS.
Chongoyape, Cruz colorada.
H. 10 cm, grootste br. 10,5 cm. D. doorboring 30 cm.
Cylindervormig met vier vleugels, daartussen telkens
twee pyramidevormige punten.
Coll. Reichlen, Musée de l'Homme, Parijs, No. 53-19-1203.
- 328 KNOTS, zgn. MORGENSTER.
Herkomst onbekend.
D. 15,5 cm. D. doorboring 3 cm. Grauw-groen.
Musée de l'Homme, Parijs, No. 30-19-964.
- 329 KNOTS.
Herkomst onbekend.
H. 8 cm. Br. 8,5 cm. D. doorboring 2,5 cm. Cylinder-
vormig met hoekige vleugels, gepolijst, donker gesteente
met witte vlekken.
Musée de l'Homme, Parijs, No. 96-11-2.
- 330 KNOTS.
Herkomst onbekend.
H. 4 cm. Br. 5 cm, doorboring. D. 2,5 cm. Cylinder-
vormig met ruitmotief; grauw.
Musée de l'Homme, Parijs, No. 96-11-1.
- 331 KNOTS, zgn. MORGENSTER.
Niveria.
D. 10,5 cm. Witachtig gesteente.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 328.
- 332 BIJL.
Utcubamba. San Pedro.
H. 10 cm. Br. 10 cm. Bruin.
Musée de l'Homme, Parijs, No. 33-90-14.
- 333 BIJL.
Piedra grande bij Chachapayas.
H. 11,7 cm. Br. 9 cm. Grauw-zwart, geaderd.
Musée de l'Homme, Parijs, No. 79-1-7.
- 334 BAKJE, VIJZELTJE?
Herkomst onbekend.
H. 3,5 cm. D. 4 cm. Cylindervormig, groen.
Musée de l'Homme, Parijs, No. 94-105-17.
- 335 STEEN MET KUNSTMATIGE UITHOLLING.
Niveria.
Br. 7 cm. Grauw. Vijzeltje voor kleurstoffen?
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 333.

336 LIKSTEEN.
Omgeving Cuzco.
L. 5 cm. Diervorm.

Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, No. 435.

BEEN

- 337 UNSTER.
 Herkomst onbekend.
 L. 15,5 cm. Versierd met een rij menselijke figuurtjes (ogen ingelegd), daaronder kleine cirkels, eveneens met inlegwerk.
Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, geen No.
- 338 UNSTER.
 Lima.
 L. 9,3 cm. Nog één eindje touw aanwezig, waaraan netje of schaalpje gehangen heeft. Versiering met twee rijen cirkeltjes, waarin resten van rode kleur.
Musée de l'Homme, Parijs, No. 11-21-309.
- 339 WEEFZWAARDJE. afb. 30
 Lurin.
 L. 22,8 cm. Geritste versiering: tweekoppige slang. Tiahuanaco-invloed.
Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, No. 918.
- 340 WEEFMES.
 Herkomst onbekend.
 L. 14 cm. Br. 1,4 cm. Versierd met achttien kleine zwarte cirkels, een golvende lijn vormend.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 342.
- 341 WEEFINSTRUMENT. afb. 30
 Lurin.
 L. 24,5 cm. Eindigend in viervoetig dier, met geritst cirkelornament.
Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, No. 920.
- 342 WEEFINSTRUMENT. afb. 30
 Lurin.
 L. 26,5 cm. Geritste versiering: slang en cirkelornament; het laatste ook op de achterkant.
Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, No. 919.
- 343 WEEFINSTRUMENT.
 Utcubamba.
 L. 29 cm. Waaiervormig uiteinde met vogeltje. Ritsversiering: golflijnen en cirkeltjes; hier en daar resten van incrustatie in zwart.
Musée de l'Homme, Parijs, No. 30-19-1426.

- 344 WEEFINSTRUMENT.
 Utcubamba (Lamud).
 L. 18 cm. Uiteinde uitgezaagd trapmotief, waartussen
 menselijk gezicht.
Musée de l'Homme, Parijs, No. 33-90-25.
- 345 LEPELTJE.
 Ancon.
 L. 13 cm.
Musée de l'Homme, Parijs, No. 78-13-191.
- 346 SIERSTUKJE.
 Nabijheid van Pisco.
 L. 7 cm. Uitgesneden papagaai met rode en gele
 beschildering.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 350.
- 347 NAALD.
 Herkomst onbekend.
 L. 20 cm.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 345.
- 348 TWEE KAMMEN.
 Pisco.
 L. 13 cm en 9 cm. Vijf tanden en spits toelopend hand-
 vat. Weefwerktuig?
*Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 348
 en 349.*

SCHELP

349 TWAALF HANGERTJES.

Lurin.

Van been en parelmoer, in de vorm van vissen, vogels en viervoeters. Enkele met inlegwerk en/of geritst ornament.

Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, No. 743, 945, 946 en geen No.

350 TWEE HANGERTJES.

Herkomst onbekend.

H. 2,5 en 2 cm. Doodskoppen, één van rode schelp, ogen en neus ingelegd (met goud?); een van wit been, eveneens met inlegwerk.

Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, No. 922 en 923.

351 BORSTSIERAAD.

Kustgebied?

Vijf grote, rode schelpen hangend aan een band, bestaande uit drie koorden van vezels gemaakt, tezamen gehouden met bruin-zwarte wol (2 schelpen los, koord tamelijk beschadigd).

Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, geen No.

352 KETTING.

Kustgebied.

Kleine kralen, afwisselend snoeren van rode schelp (*spondylus pictorum*) en van groene steen (*sodalith*).

Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, No. 959.

353 KETTING.

Kustgebied.

Snoeren van kleine, rode kralen van schelp (*spondylus pictorum*), nog origineel samengebonden.

Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, No. 960.

354 KETTING.

Kustgebied.

Kleine kralen, afwisselend van groene steen en van rode schelp, in het midden grote hanger; dierenkop, waarvan de tanden met groene steen ingelegd zijn.

Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, No. 961.

- 355 KETTING.
Herkomst onbekend.
Kleine, witte kralen en 8 samengebonden zilveren
plaatjes, als hanger.
Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, No. 953.
- 356 KETTING.
Herkomst onbekend.
Kleine kralen van zwart-bruin been en witte en rode
schelp, waartussen stukjes metaal (o.a. zilver).
Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, No. 954.
- 357 KETTING.
Herkomst onbekend.
Kralen in vogelvorm (ogen ingelegd) tussen gladde,
vierhoekige kralen, afwisselend uit grijs-zwarte steen
en parelmoer bestaande. Hieraan hangers: 2 pincetten
en een naald of priem met geritste versiering.
Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, No. 955.
- 358 KETTING.
Herkomst onbekend.
Kralen van schelp afwisselend met zilveren buisjes.
Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, No. 71.
- 359 KETTING.
Herkomst onbekend.
Drievoudige snoer van zwartachtige steentjes, rond
(klein en groter), ruit-, knots- en dubbelkegelvormig.
Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, No. 314.
- 360 KETTING.
Herkomst onbekend.
Buisvormige kralen van been en schelp afwisselend met
hangers van been, steen en parelmoer. In verscheidene
ervan gaatjes voor inlegwerk.
Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, No. 260.
- 361 KETTINKJE.
Tiahuanaco.
Schijfvormige kraaltjes van schelp, been en verschil-
lende steensoorten in witte, blauwe, zwarte en groene
tinten.
Verz. Mevrouw G. E. G. van Giffen-Duyvis, Groningen.

VARIA

- 362 VISNET.
Nazca.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 56.
- 363 TOUW.
Nazca.
Afm. 10 m. Bruinachtig met geweven middenstuk en kwasten aan de einden.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 155.
- 364 SCHAAL.
Noordelijke kuststreek, Huancey.
H. 9,5 cm. D. 13 cm. Kalabas, versierd met verschillende ornamenten, o.a. beschilderd met vogels, op bergen neerstrijkend. Poten, vleugels, snavel en ogen ingelegd met parelmoer; geometrische motieven hier en daar met kleine stukjes steen en schelp.
Verz. Mevrouw M. Reining, Osnabrück.
- 365 BAKJE.
Herkomst onbekend.
H. 5.4 cm. L.D. 8,5 cm. Br.D. 3 cm. Kalabas. Vorm rond met elliptische doorsnede.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 301.
- 366 KALKFLESJE.
Herkomst onbekend.
H. 22 cm. Kalabas. Versierd met geometrisch ornament; dubbele stop.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 293.
- 367 MATRIJS.
Pachacamac.
H. 6,5 cm. Kalabas. Vogelfiguur met lange snavel.
Überseemuseum, Bremen, No. 7005.
- 368 NAALDENKOKER.
Herkomst onbekend.
L. 13,3 cm. Riet, bekleed met stof in ruit motief.
Kleuren: geel, rood en zwart.
Überseemuseum, Bremen, geen No.

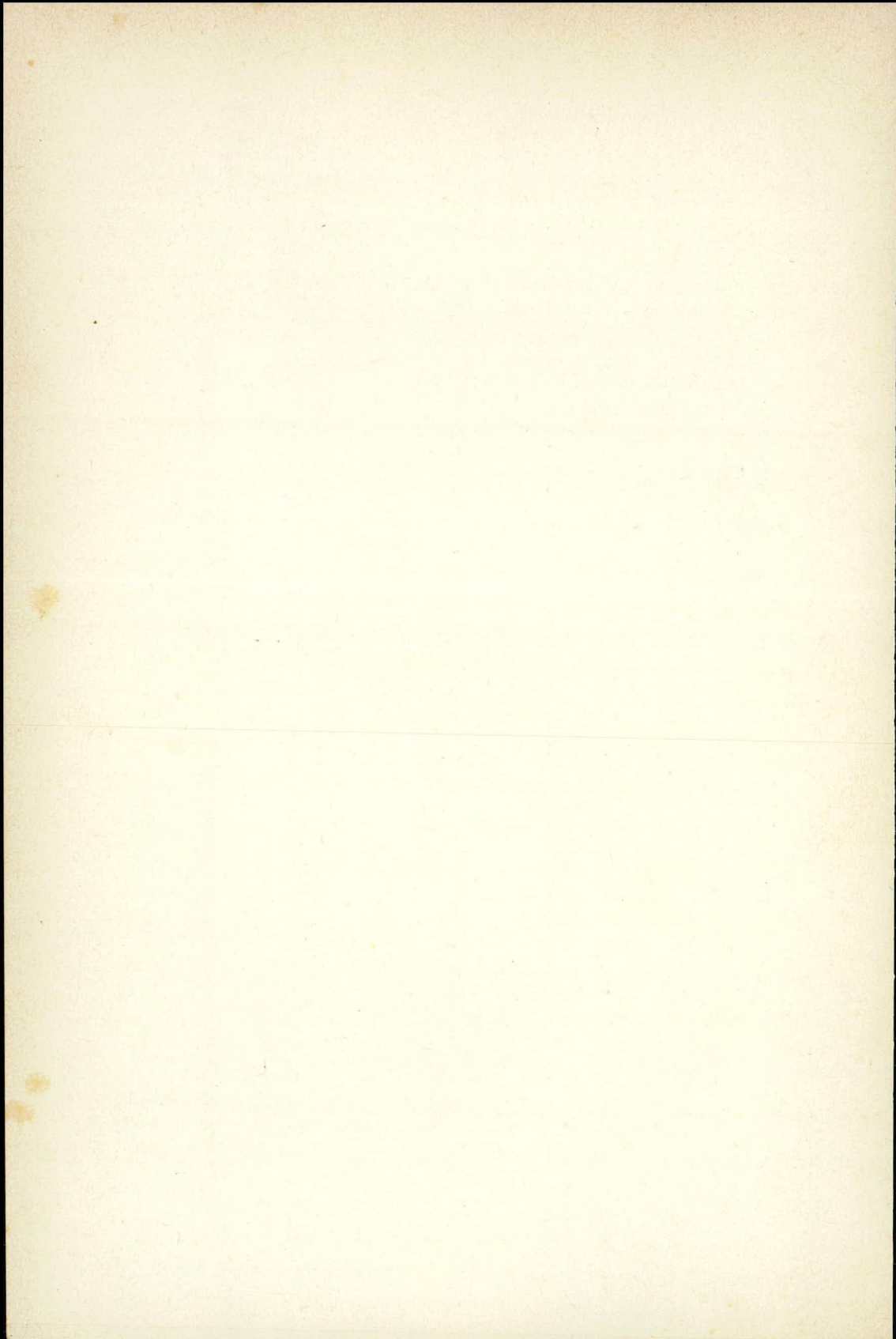
- 369 NAALDENKOKER.
Herkomst onbekend.
L. 10 cm. Riet, overdekt met stof, waarin trapmotieven in bruin en zwart.
Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, No. 135.
- 370 BUNDEL NAAINAALDEN.
Herkomst onbekend.
Doornen?
Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, geen No
- 371 KAM.
Herkomst onbekend.
L. 5 cm.
Verz. Gretzer, Landesmuseum, Hannover, No. 186.
- 372 QUIPU, KNOPENSNOER.
Herkomst onbekend.
Systeem van touwtjes met naar vorm en kleur te onderscheiden knopen, getallen voorstellend en betrekking hebbend op voorwerpen van verschillende aard. Hoofdzakelijk voor statistische doeleinden bestemd geweest, eventueel ook bij het overbrengen van historische overleveringen gebruikt. Vijftig jaar terug nog benut bij het tellen van de veestapel.
Verz. Gaffron, Lippisches Landesmuseum, Detmold, No. 391.
- 373 WERKMANDJE MET DEKSEL. afb. 10
Kustgebied, nadere herkomst onbekend.
H. 5,5 cm. L. 22,5 cm. Br. 13,5 cm. Gevuld met spingerei, spinstokjes, kluwen enz.
Musée de l'Homme, Parijs, No. X-53-146.
- 374 MUMMIE. afb. 36
Noordelijke kuststreek.
H. 70 cm. Vrouw in hurkende houding, gehuld in een doek van eenvoudige stof, een kleurige band om de opgetrokken benen gewikkeld. Het geheel omgeven door een geknoopt net van touw. Om het hoofd een soort tulband vormende, gekleurde band. Alles vrij grof. Op de borst een amulet: een viervoetig dier; aan beide armen tassen met teerkost.
Een spinstaafje, waaraan onversierd spinklosje. in de hand, waaruit haar dagelijkse bezigheid blijkt.

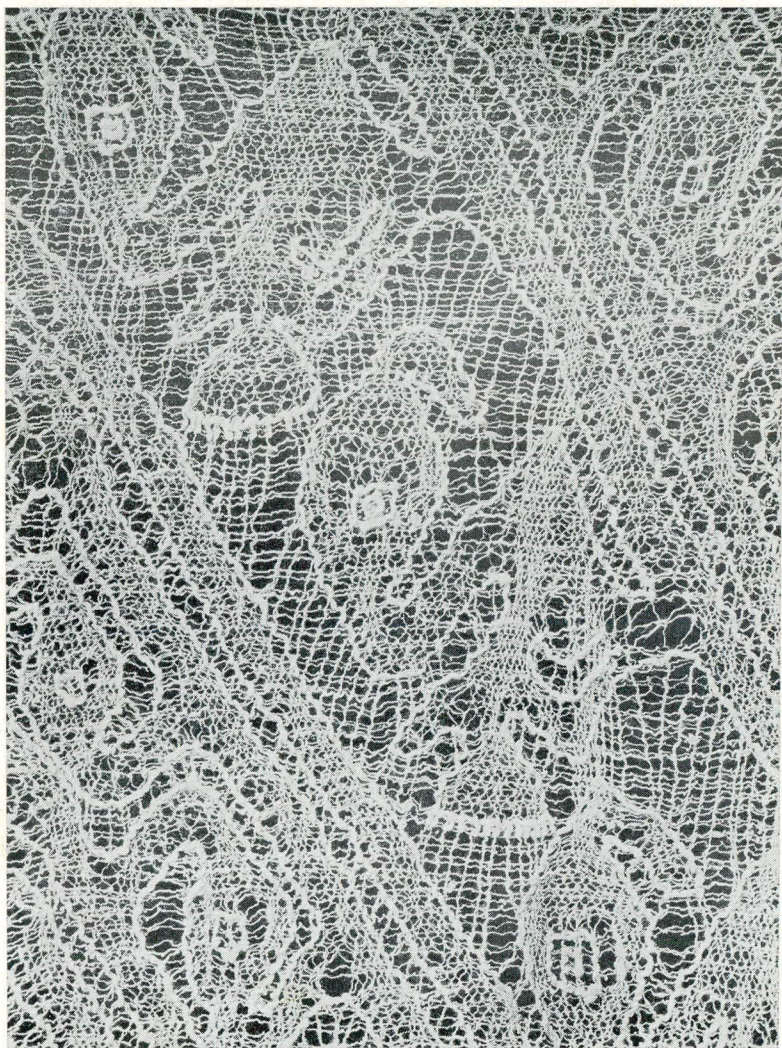
Dergelijke mummiebundels werden enige malen in doeken gewikkeld, soms zeer fraai bewerkt, afhangend van rang, stand en streek van herkomst. Deze werden telkens opnieuw door touwnetten omgeven, terwijl een masker op de plaats van het hoofd werd aangebracht. Deze maskers waren vervaardigd van stof (Cat. No. 39), van hout of metaal (Cat. No. 200, goud, No. 226, koper). Men plaatste de mummiebundels dan, dikwijls op een grote, platte mand. Daarop werd hij, met andere tezamen in een grafkamer gezet, voorzien van alles wat men meende dat hij in het hiernamaals nodig had, als vaatwerk, weefgerei, enz.

Museum für Völkerkunde, Hamburg, No. 1832 : 05.

375 MUMMIE.

Museo Arqueológico de Lima.

cat. 2

Weefselfragment. Kustgebied
Musée de l'Homme, Parijs

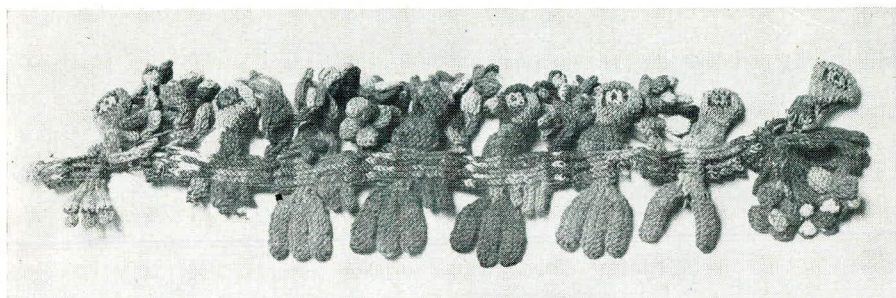
afb. 1

cat. 18

Weefselfragment. Nazca
Lippisches Landesmuseum, Detmold

afb. 2

cat. 34

Weefselfragment. Paracas
Musées Royaux d'art et d'Histoire, Brussel

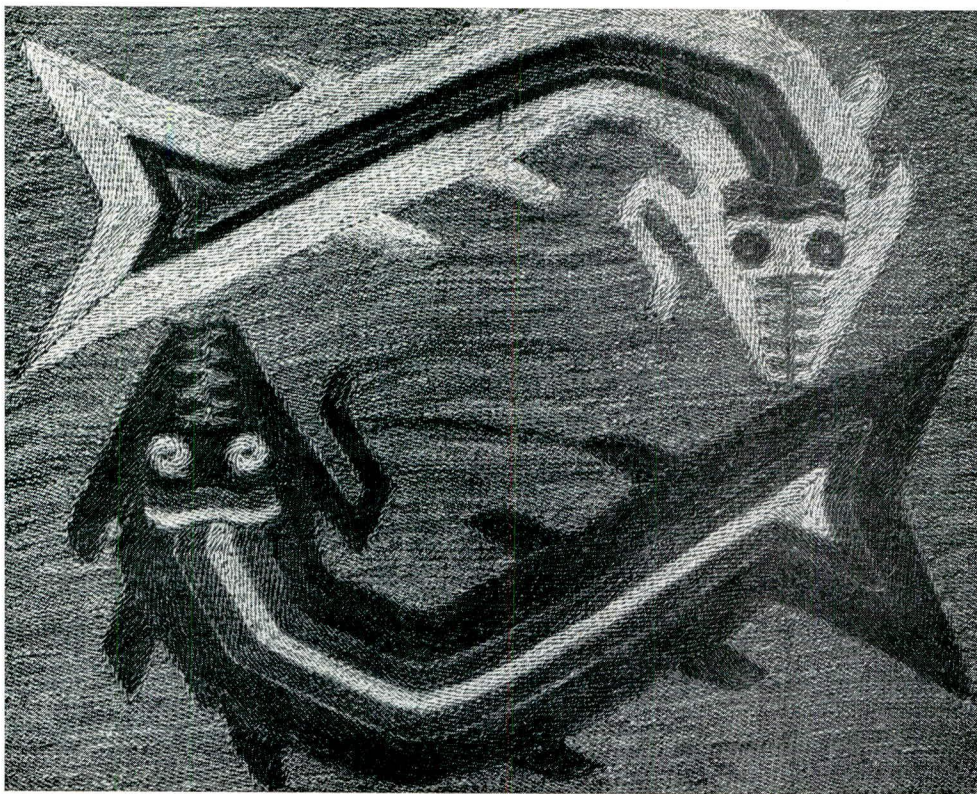
afb. 3

cat. 69, 70

Snoeren met tasjes
Lippisches Landesmuseum, Detmold

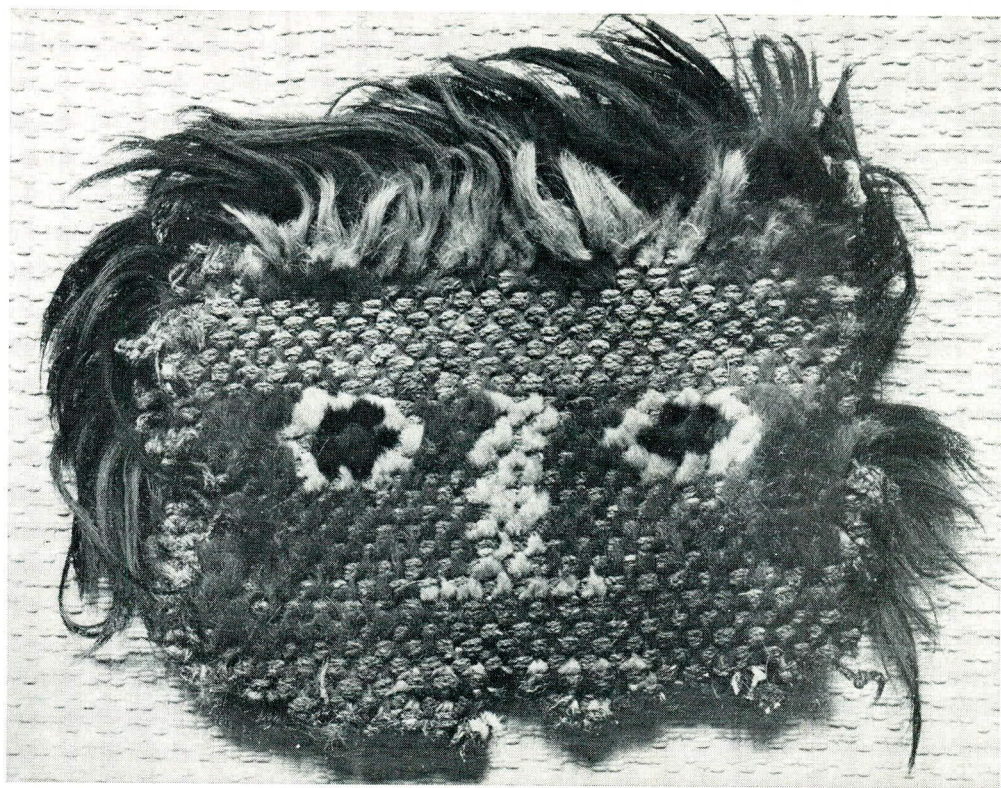
afb. 4

cat. 32

Weefselfragment. Paracas
Museum für Völkerkunde, Frankfurt

afb. 5

cat. 39

Wollen masker
Lippisches Landesmuseum, Detmold

afb. 6

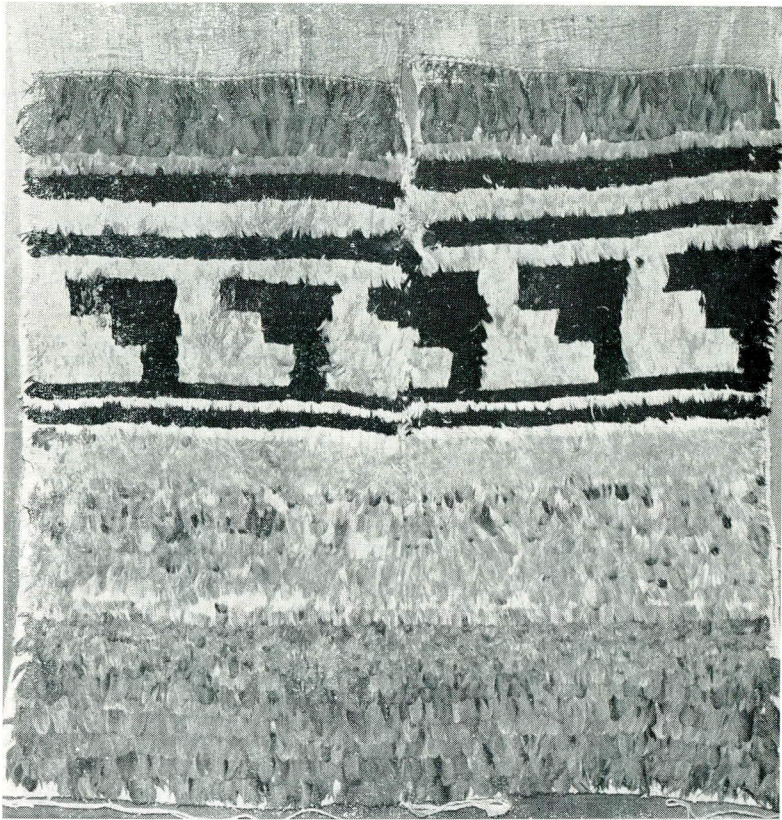

cat. 74

Tas. Ancon

afb. 7

Museum voor Land- en Volkenkunde, Rotterdam

cat. 82

Verenponcho
Museum für Völkerkunde, Frankfurt

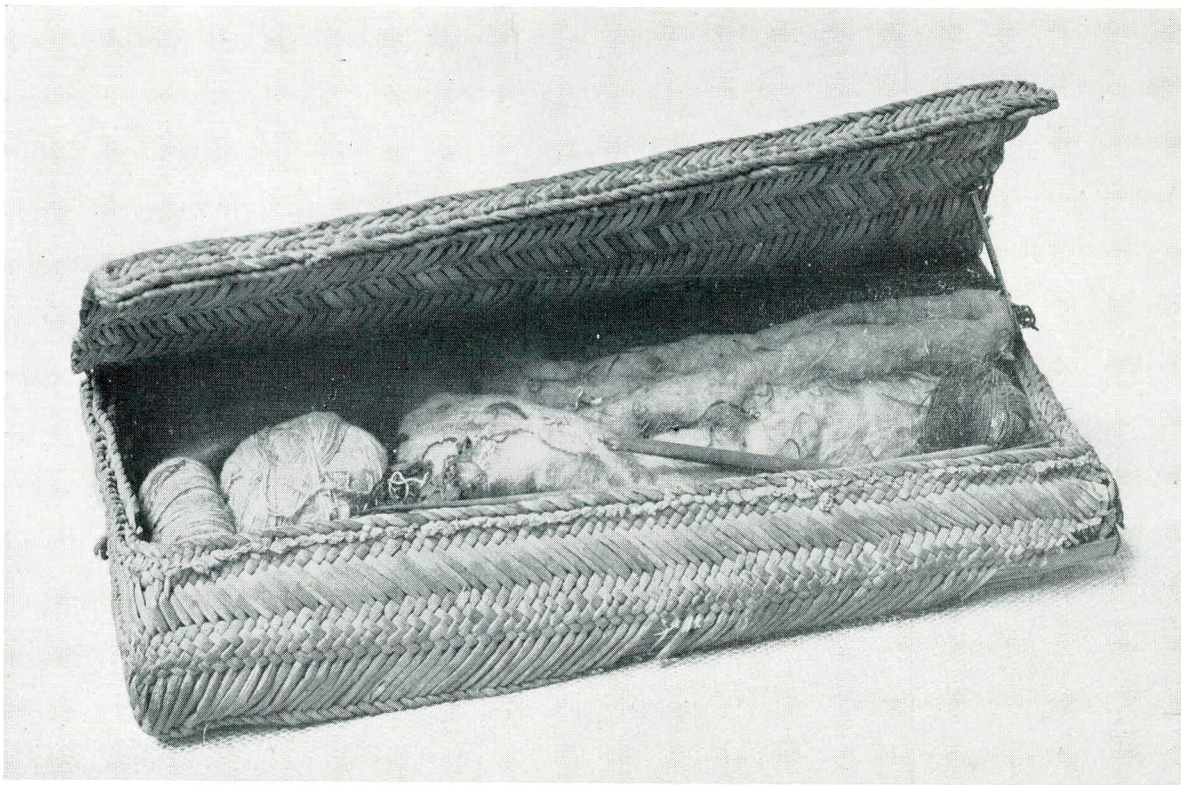
afb. 8

cat. 87

Veren hoofdtooi. Kuststreek
Lippisches Landesmuseum, Detmold

afb. 9

cat. 373

Werkmandje. Kustgebied
Musée de l'Homme, Parijs

afb. 10

cat. 96

Hengselvaas met hertenjacht

cat. 94

Hengselvaas met geometrische versiering

afb. 11

beide Verz. wijlen Dr E. Heldring, Amsterdam

cat. 114 Vaas. Gevangene. Moché afb. 12
Überseemuseum, Bremen

cat. 115 Vaas. Gevangene afb. 13
Noordelijke kuststreek
Lippisches Landesmuseum, Detmold

cat. 98

Detail van afb. 15
Verz. wijlen Dr E. Heldring, Amsterdam

afb. 14

cat. 98

Portretvaas. Trujillo
Verz. wijlen Dr E. Heldring, Amsterdam

afb. 15

cat. 103

afb. 16

Hurkende, slapende man. Noordelijke kuststreek
Lippisches Landesmuseum, Detmold

cat. 101

afb. 17

Knielende krijgsman. Noordelijke kuststreek
Verz. wijlen Dr E. Heldring, Amsterdam

cat. 124

Figuurvaas. Trujillo
Verz. wijlen Dr E. Heldring, Amsterdam

afb. 18

cat. 145

Vaas in kreeftvorm. Huacho
Verz. wijlen Dr E. Heldring, Amsterdam

afb. 19

cat. 125

Vaas in vogelvorm. Chimú
Überseemuseum, Bremen

afb. 20

cat. 134

Vaas. Kuststreek

afb. 21

Museum voor Land- en Volkenkunde, Rotterdam

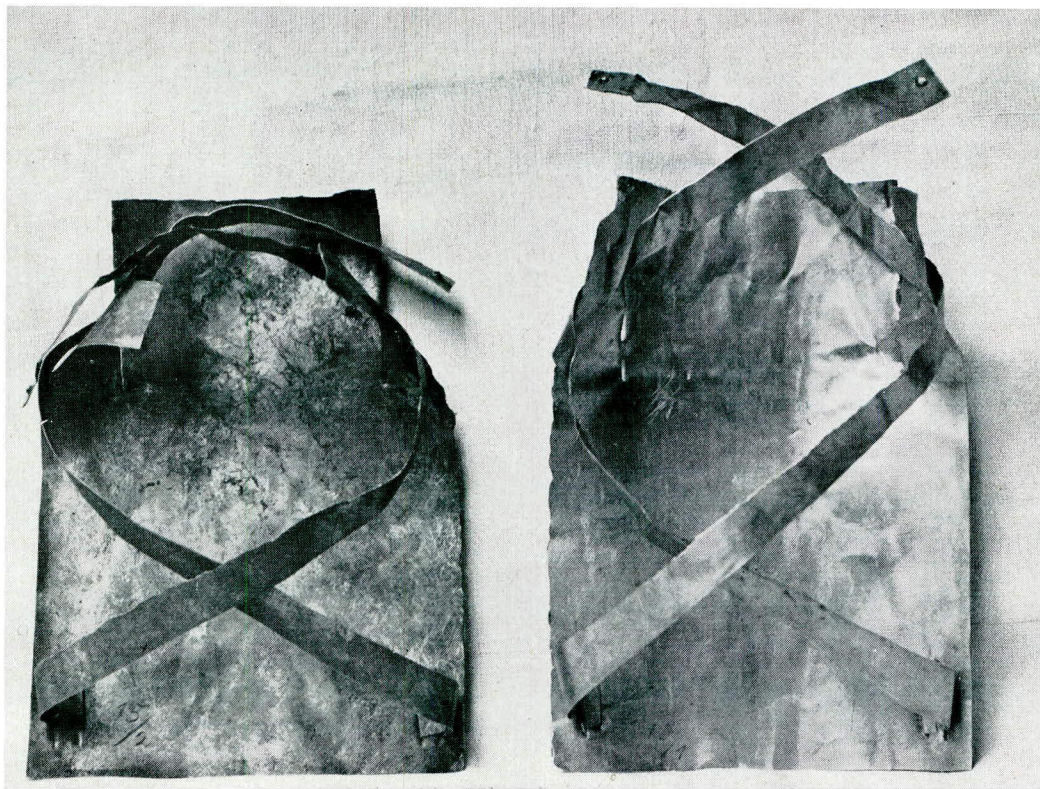

cat. 164

Dubbele Vaas. Nazca

afb. 22

Verz. wijlen Dr E. Heldring, Amsterdam

cat. 193

Gouden sandalen. Ica
Lippisches Landesmuseum, Detmold

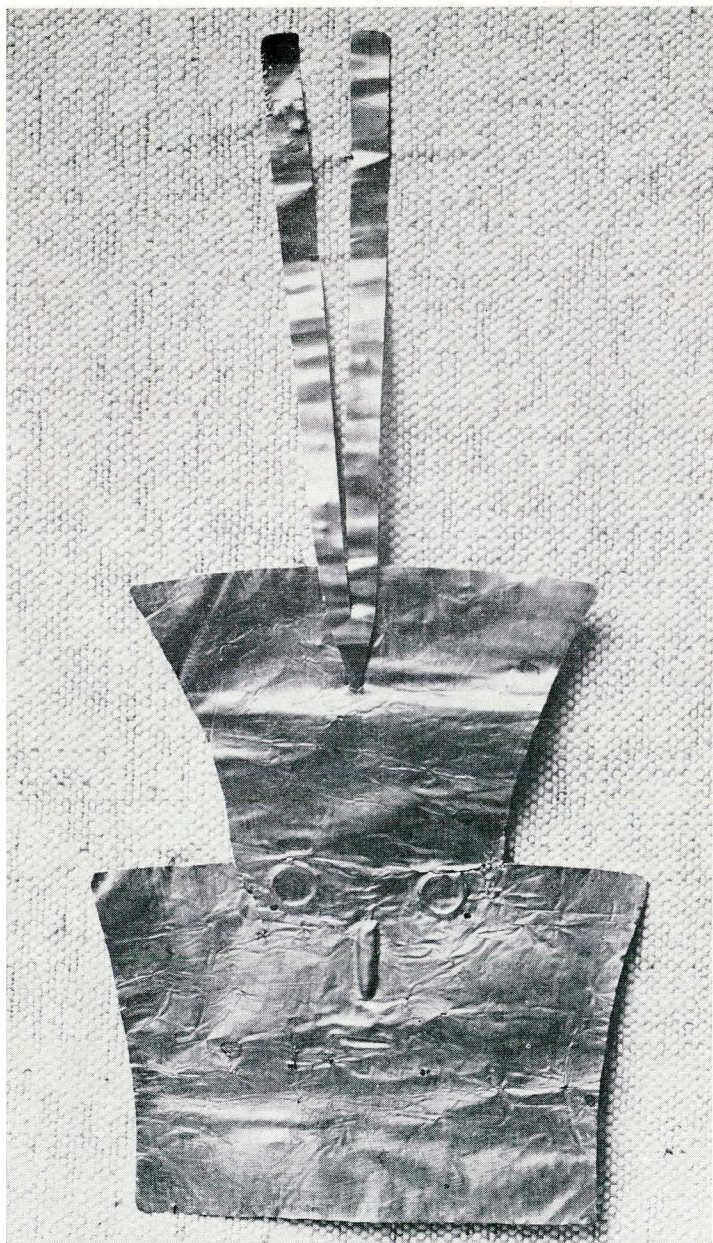
afb. 23

cat. 194

Gouden hoofdband
Lippisches Landesmuseum, Detmold

afb. 24

cat. 200

Gouden masker. Tiahuanaco
Verz. A. Blum, Blaricum

afb. 25

cat. 213, 215

afb. 26

Zilveren bekers. Omgeving Lima
Landesmuseum, Hannover

cat. 207, 206, 208, 203, 204, 202

afb. 27

Gouden pincetten en sieraden
Landesmuseum Detmold en Hannover

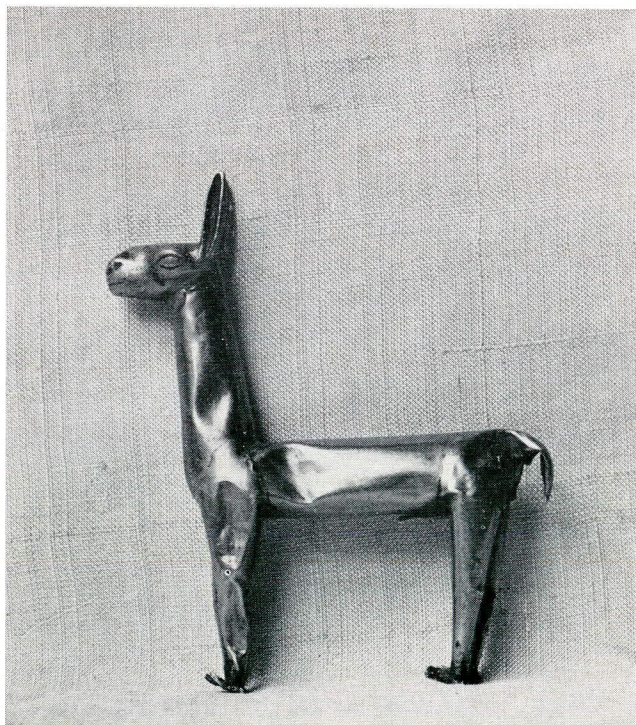

cat. 209, 241, 242, 243, 244

Kalklepeltjes

afb. 28

Landesmuseum, Hannover

cat. 199

Gouden lama. Tiahuanaco
Verz. A. Blum, Blaricum

afb. 29

cat. 339, 341, 342

afb. 30

Benen weefinstrumenten
Landesmuseum, Hannover

cat. 271

afb. 31

K'ero. Cuzco. Begin Spaanse tijd

cat. 270

afb. 32

K'ero. Cuzco. Inca-periode

Beide Museum für Völkerkunde, Frankfurt

cat. 303

cat. 302

cat. 304

Ceremoniële staven. Kuststreek

afb. 33

Musée de l'Homme, Parijs (302, 303)

Städtisches Museum, Osnabrück (304)

cat. 314

Monoliet. Tiahuanaco
Verz. A. Blum, Blaricum

afb. 34

cat. 176

Vaas. Tiahuanaco
Verz. A. Blum, Blaricum

afb. 35

cat. 374

Mummie. Noordelijke kuststreek
Museum für Völkerkunde, Hamburg

afb. 36

cat. 21

